

Τμήμα Ανθρωπιστικών Σπουδών

Επιστήμες της Αγωγής

Διπλωματική Εργασία

Απόψεις εκπαιδευτικών Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης για τις δεξιότητες των μαθητών/τριών ανάλογα με το φύλο τους και σχέση τους με τον επαγγελματικό προσανατολισμό των μαθητών/τριών.

Ερμηνευτική προσέγγιση.

Σοφία Σκρεπετού

Επιβλέπων καθηγητής: Γεώργιος Σιμόπουλος

Πάτρα, Ιούλιος 2022

Η παρούσα εργασία αποτελεί πνευματική ιδιοκτησία του φοιτητή (Σοφία Σκρεπετού) που την εκπόνησε. Στο πλαίσιο της πολιτικής ανοικτής πρόσβασης ο συγγραφέας/δημιουργός εκχωρεί στο ΕΑΠ, μη αποκλειστική άδεια χρήσης του δικαιώματος αναπαραγωγής, προσαρμογής, δημόσιου δανεισμού, παρουσίασης στο κοινό και ψηφιακής διάχυσής τους διεθνώς, σε ηλεκτρονική μορφή και σε οποιοδήποτε μέσο, για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς, άνευ ανταλλάγματος και για όλο το χρόνο διάρκειας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Η ανοικτή πρόσβαση στο πλήρες κείμενο για μελέτη και ανάγνωση δεν σημαίνει καθ' οιονδήποτε τρόπο παραχώρηση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας του συγγραφέα/δημιουργού ούτε επιτρέπει την αναπαραγωγή, αναδημοσίευση, αντιγραφή, αποθήκευση, πώληση, εμπορική χρήση, μετάδοση, διανομή, έκδοση, εκτέλεση, «μεταφόρτωση» (downloading), «ανάρτηση» (uploading), μετάφραση, τροποποίηση με οποιονδήποτε τρόπο, τμηματικά ή περιληπτικά της εργασίας, χωρίς τη ρητή προηγούμενη έγγραφη συναίνεση του συγγραφέα/δημιουργού. Ο συγγραφέας/δημιουργός διατηρεί το σύνολο των ηθικών και περιουσιακών του δικαιωμάτων.

Απόψεις εκπαιδευτικών Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης για τις δεξιότητες των μαθητών/τριών ανάλογα με το φύλο τους και σχέση τους με τον επαγγελματικό προσανατολισμό των μαθητών/τριών.
Ερμηνευτική προσέγγιση.

Σοφία Σκρεπετού

Επιτροπή Επίβλεψης Διπλωματικής Εργασίας

Επιβλέπων Καθηγητής:
Γεώργιος Σιμόπουλος

Συν-Επιβλέπων Καθηγητής:
Οδυσσέας Ευαγγέλου

Πάτρα, Ιούλιος 2022

Σοφία Σκρεπετού, Απόψεις εκπαιδευτικών Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης για τις δεξιότητες των μαθητών/τριών ανάλογα με το φύλο τους και σχέση τους με τον επαγγελματικό προσανατολισμό των μαθητών/τριών. Ερμηνευτική προσέγγιση.

Θα ήθελα να ευχαριστήσω το ΕΑΠ για την δυνατότητα που μας δίνει να εξελιχθούμε ως εκπαιδευτικοί μέσω του Μεταπτυχιακού προγράμματος «Επιστήμες της Αγωγής» καθώς και όλους τους καθηγητές, οι οποίοι μας συμβούλευαν καθ' όλη τη διάρκεια της φοίτησής μας. Ειδικότερα, ευχαριστώ τους επιβλέποντες καθηγητές για την καθοδήγηση που προσέφεραν στην εκπόνηση της παρούσας διπλωματικής εργασίας.

Περίληψη

Στόχος της παρούσας εργασίας είναι η διερεύνηση της ύπαρξης έμφυλων στερεοτύπων από καθηγητές δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και της επίδρασης των απόψεων και στάσεων των εκπαιδευτικών σε σχέση με τις δεξιότητες μαθητών και μαθητριών στο Γυμνάσιο και στο Λύκειο, με τις προσδοκίες που αναπτύσσονται από τους/τις τελευταίους/ες και την πιθανή επιλογή σπουδών, κλάδου ή επαγγέλματος. Για το λόγο αυτό, διεξήχθησαν ημιδομημένες συνεντεύξεις με έντεκα εκπαιδευτικούς Γυμνασίων και ΓΕΛ της Αθήνας, διαφόρων ειδικοτήτων μέσω τηλεφωνικής επικοινωνίας ή τηλεδιάσκεψης. Από την έρευνα προέκυψε ότι υπάρχουν απόψεις για διαφορές μεταξύ μαθητριών και μαθητών ως προς την επιμέλεια και την παραβατική συμπεριφορά στο σχολείο αλλά όχι ως προς την επίδοση, με εξαίρεση τα θεωρητικά μαθήματα. Επιπλέον, οι εκπαιδευτικοί δεν φαίνεται να διαφοροποιούν σε γενικές γραμμές τη διδασκαλία τους ανάλογα με το φύλο των μαθητών/τριών και περιορίζονται στην άμεση έκφραση συμβουλών σχετικά με τον επαγγελματικό προσανατολισμό, από τις οποίες φαίνεται να λείπει το στοιχείο της διάκρισης φύλου, καθώς κυριαρχεί η συμβουλή για επιλογή επαγγέλματος με κριτήριο τις επιθυμίες των μαθητών/τριών. Τέλος, παρατηρείται ότι τα τελευταία χρόνια υπάρχει μειωμένο ενδιαφέρον για τα θεωρητικά επαγγέλματα, τα οποία επιλέγουν κυρίως κορίτσια, ενώ οι προτιμήσεις τόσο των αγοριών, όσο και των κοριτσιών στρέφονται στις θετικές επιστήμες και τις στρατιωτικές σχολές. Η επίδραση των εκπαιδευτικών σύμφωνα με τις απόψεις των ίδιων στην επιλογή επαγγέλματος από τους μαθητές και τις μαθήτριες δεν αποτελεί τον κύριο παράγοντα, ενώ αντίθετα η οικογένεια και η επαγγελματική αποκατάσταση φαίνεται να παίζουν κυρίαρχο ρόλο.

Λέξεις – Κλειδιά

έμφυλα στερεότυπα, επαγγελματικός προσανατολισμός, δευτεροβάθμια εκπαίδευση

Views of Secondary education teachers on the skills of students depending on their gender and their relationship with the professional orientation of students. Interpretive approach

Sophia Skrepetou

Abstract

The aim of this research is to investigate the existence of gender stereotypes by secondary school teachers and the influence of teachers' views and attitudes in relation to the skills of students in high school, with the expectations developed by the latter and the possible choice of studies, branch, or profession. For this reason, semi-structured interviews were conducted with eleven teachers of Gymnasiums and General High Schools in Athens of various specialties through telephone communication or video conference. The research showed that there are opinions about differences between schoolgirls in terms of studiousness and delinquent behavior in school but not in terms of performance, with the exception of theoretical lessons. In addition, teachers do not seem to differentiate their teaching according to the gender of the students and are limited to the direct expression of vocational guidance advice, which seems to lack the element of gender discrimination, as they are limited to follow the profession they desire. Finally, in recent years there has been a decline in interest in the theoretical professions, which are chosen mainly by girls, while the preferences of both boys and girls verge to the sciences and military schools. The influence of teachers according to their views on the choice of profession by students is not the main factor, while on the contrary family and vocational rehabilitation seem to play a dominant role.

Keywords

gender stereotypes, vocational guidance, secondary education

Περιεχόμενα

Περίληψη.....	v
Abstract.....	vi
Περιεχόμενα.....	vii
Συντομογραφίες & Ακρωνύμια.....	viii
1. Εισαγωγή.....	1
2. Έμφυλα στερεότυπα και διακρίσεις.....	4
2.1 Η έννοια του φύλου.....	4
2.2 Έμφυλα στερεότυπα.....	5
2.3 Φύλο και εργασία.....	6
2.4 Φύλο και εκπαίδευση.....	7
3. Εκπαίδευση.....	11
3.1 Ιστορική αναδρομή.....	11
3.2 Επαγγελματική Εκπαίδευση.....	12
3.3 Επαγγελματικός προσανατολισμός και παράγοντες επιρροής.....	13
4. Βιβλιογραφική ανασκόπηση: Εκπαιδευτικοί και έμφυλα στερεότυπα.....	15
4.1 Προσχολική ηλικία και νηπιαγωγείο.....	15
4.2 Πρωτοβάθμια εκπαίδευση.....	15
4.3 Δευτεροβάθμια εκπαίδευση.....	17
4.4 Ενήλικες.....	18
5. Έρευνα.....	20
5.1 Στόχος και ερευνητικά ερωτήματα.....	20
5.2 Μεθοδολογία.....	21
5.3 Συμμετέχοντες.....	22
5.4 Εργαλείο συλλογής δεδομένων.....	24
5.5 Ερευνητική διαδικασία.....	26
5.6 Περιορισμοί.....	27
6. Αποτελέσματα.....	28
7. Συμπεράσματα.....	49
7.1 Συμπεράσματα έρευνας.....	49
7.2 Προτάσεις για περαιτέρω έρευνα.....	54
7.3 Σημασία επαγγελματικού προσανατολισμού.....	55
Βιβλιογραφία.....	57
Παράρτημα Α: Οδηγός συνέντευξης.....	66
Παράρτημα Β: Απομαγνητοφωνημένες συνεντεύξεις.....	68

Συντομογραφίες & Ακρωνύμια

ΑΕΙ: Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα

ΑΤΕΙ: Ανώτατα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα

ΓΕΛ: Γενικό Λύκειο

ΕΕ: Ευρωπαϊκή Ένωση

ΕΠΑΛ: Επαγγελματικό Λύκειο

ΙΕΚ: Ινστιτούτο Επαγγελματικής Κατάρτισης

ΠΕ: Πανεπιστημιακής Εκπαίδευσης (ειδικότητα εκπαιδευτικών)

ΣΕΠ: Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός

STEM: Science Technology Engineering Mathematics

1. Εισαγωγή

Τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα παρατηρείται μια προσπάθεια, μέσω της αναβάθμισης των ΤΕΙ σε ΑΕΙ, της δημιουργίας δημοσίων ΙΕΚ αλλά και της προσφοράς περισσότερων ευκαιριών σε αποφοίτους ΕΠΑΛ για την εισαγωγή τους στην Τριτοβάθμια εκπαίδευση, ώστε η τεχνική και η επαγγελματική εκπαίδευση να αποκτήσει μεγαλύτερη ελκυστικότητα στις επιλογές των μαθητών για την μετέπειτα επαγγελματική τους αποκατάσταση. Παράλληλα, οι ανθρωπιστικές επιστήμες, όπως η φιλολογία, παρουσιάζουν πτώση στις προτιμήσεις των υποψηφίων μαθητών/τριών. Το ελληνικό σχολείο στηριζόμενο στα εκπαιδευτικά συστήματα των ετών μετά την Μεταπολίτευση, κυρίως από το 1979, είναι άμεσα συνδεδεμένο με την επιλογή προσανατολισμού σπουδών αλλά και επαγγέλματος μέσω των Πανελληνίων εξετάσεων, καθώς μέσω αυτών γίνεται η εισαγωγή των υποψηφίων στα Ανώτερα και Ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα της χώρας (Σιπητάνου, 1998). Από την άλλη πλευρά, οι μαθητές/τριες οι οποίοι για διάφορους λόγους δεν μπορούν να ανταπεξέλθουν σε αυτό το σύστημα ωθούνται σε διαφορετικές εναλλακτικές. Επομένως, το σχολείο φαίνεται να έχει έναν καθοριστικό ρόλο στον επαγγελματικό προσανατολισμό των εφήβων.

Η επιλογή επαγγέλματος, όμως, είναι μια σύνθετη και πολυδιάστατη διαδικασία καθώς οι συντελεστές, οι οποίοι επηρεάζουν την απόφαση των μαθητών/τριών καθορίζονται τόσο από ατομικούς όσο και από κοινωνικούς παράγοντες (Κρουσταλάκης, 2006). Ένας από αυτούς τους παράγοντες είναι τα στερεότυπα που σχετίζονται με το φύλο. Ακόμα και στις μέρες μας, κατά τις οποίες παρατηρείται μια έντονη ευαισθητοποίηση σε ζητήματα τα οποία αφορούν στις έμφυλες ανισότητες, τα στατιστικά στοιχεία δείχνουν αποκλίσεις στην ενασχόληση των δύο φύλων με τα θεωρούμενα «παραδοσιακά» επαγγέλματα.

Μετά την οικογένεια, από τους κύριους φορείς και εκφραστές έμφυλων στερεοτύπων φαίνεται ότι είναι το σχολείο μέσω των εγχειριδίων αλλά κυρίως των εκπαιδευτικών (Kollmayer, Schober & Spiel, 2018). Οι τελευταίοι, είτε άμεσα, είτε έμμεσα, κάποιες φορές εν γνώσει τους ή τις περισσότερες, ενδεχομένως, μη ηθελημένα, δημιουργούν στους/στις μαθητές/τριες αντιλήψεις για τις ικανότητες και τις κλίσεις τους ή τους παρέχουν συμβουλές για την επαγγελματική σταδιοδρομία την οποία πιστεύουν ότι θα ήταν καλύτερο να ακολουθήσουν. Επομένως, το κατά πόσον στις μέρες μας οι εκπαιδευτικοί, σύμφωνα με τα δικά τους λεγόμενα, φαίνεται να έχουν στερεοτυπικές αντιλήψεις για τις ικανότητες ή την

επαγγελματική αποκατάσταση των μαθητών/τριών τους, το αν τις εκφράζουν άμεσα ή έμμεσα στους δεύτερους και το κατά πόσο αντιλαμβάνονται ότι οι έφηβοι/ες επηρεάζονται από τα παραπάνω είναι άξιο μελέτης, ιδιαίτερα σε μία εποχή αλλαγών ως προς τα έμφυλα στερεότυπα.

Λαμβάνοντας αφορμή από τα παραπάνω, στην παρούσα μελέτη, ως αντικείμενο της έρευνας τίθενται οι αντιλήψεις των εκπαιδευτικών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ως προς τους έμφυλους ρόλους και η επίδρασή τους στον επαγγελματικό προσανατολισμό των εφήβων. Επελέγη αυτή η βαθμίδα καθώς αυτή είναι η περίοδος κατά την οποία οι μαθητές/τριες καλούνται να πάρουν σημαντικές αποφάσεις για την μετέπειτα επαγγελματική τους πορεία, σύμφωνα με το ισχύον εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας μας.

Η παρούσα εργασία διαιρείται σε δύο μέρη. Το πρώτο αποτελεί τη θεωρητική προσέγγιση του θέματος και υποδιαιρείται με τη σειρά του σε τρεις υποενότητες. Η πρώτη αφορά στις διακρίσεις που σχετίζονται με το φύλο, με τα κεφάλαιά της να αναφέρονται στην έννοια του φύλου, στα στερεότυπα που σχετίζονται με αυτό και την επίδρασή τους στην εργασία και την εκπαίδευση. Η δεύτερη υποενότητα σχετίζεται με την εκπαίδευση και πιο συγκεκριμένα με μία μικρή ιστορική αναδρομή της, το ισχύον εκπαιδευτικό σύστημα, αλλά και τους παράγοντες οι οποίοι επηρεάζουν τον επαγγελματικό προσανατολισμό των μαθητών και μαθητριών, όπως είναι, ειδικότερα, η επίδραση των εκπαιδευτικών. Τέλος, η τρίτη υποενότητα αφορά στην διερεύνηση της ύπαρξης ή μη έμφυλων στερεοτύπων στα σχολεία με φορείς τους εκπαιδευτικούς και στις μορφές που αυτά παίρνουν, όπως αυτά παρουσιάζονται στην ελληνική και διεθνή βιβλιογραφία, όπως επίσης και τυχόν επιδράσεις τους στην επιλογή επαγγέλματος.

Το δεύτερο μέρος αποτελεί την αποτύπωση της έρευνας σε πρακτικό επίπεδο. Πιο συγκεκριμένα, γίνεται μια προσπάθεια επεξήγησης του σκοπού της παρούσας έρευνας ως προς την αναγκαιότητα διεξαγωγής της και την πρωτοτυπία της, όπως επίσης και στα ερευνητικά ερωτήματα που προέκυψαν μετά τη μελέτη της βιβλιογραφίας και αποτελούν τους βασικούς άξονες στους οποίους κινείται αυτή. Επιπλέον, γίνεται αναφορά στην επιλογή του μεθοδολογικού πλαισίου που ακολουθήθηκε, στο είδος της έρευνας και τέλος στην περιγραφή του εργαλείου συλλογής δεδομένων για την εξαγωγή συμπερασμάτων.

Από την προαναφερθείσα ερευνητική διαδικασία προκύπτει ότι οι ίδιοι οι συμμετέχοντες εκπαιδευτικοί παρατηρούν διαφοροποιήσεις ανάμεσα σε μαθητές και μαθήτριες ως προς

την επιμέλεια και την συμπεριφορά, ενώ οι διαφοροποιήσεις ως προς τις επιδόσεις περιορίζονται στα θεωρητικά μαθήματα. Σε αυτά τα μαθήματα εντοπίζονται, κυρίως, και οι όποιες προσπάθειες των εκπαιδευτικών για άρση των διαφορών στις επιδόσεις, ενώ παράλληλα, σύμφωνα με τα λεγόμενά τους, παρόλο που δεν θεωρούν τους εαυτούς τους παράγοντες επιρροής (αναφέρουν κυρίως τους γονείς, την επαγγελματική αποκατάσταση κ.α.), δίνουν άμεσες συμβουλές, οι οποίες στην πλειοψηφία τους σχετίζονται με την επιλογή επαγγέλματος βάσει των ενδιαφερόντων των μαθητών/τριών αλλά και πιστεύουν ή ελπίζουν να αποτελούν οι ίδιοι επαγγελματικό πρότυπο για τους/τις μαθητές/τριες.

2. Έμφυλα στερεότυπα και διακρίσεις

2.1 Η έννοια του φύλου

Στο άκουσμα της λέξης φύλο, οι περισσότεροι σχηματίζουν την εικόνα ενός άνδρα και μιας γυναίκας. Ωστόσο, τα πράγματα δεν είναι τόσο μονοδιάστατα. Βασικός διαχωρισμός στην έννοια του φύλου είναι αυτός ανάμεσα σε *βιολογικό* και *κοινωνικό* φύλο. Ο όρος βιολογικό φύλο χρησιμοποιείται για να εκφράσει τις διαφορές με βάση τα ανατομικά χαρακτηριστικά και κυρίως το αναπαραγωγικό σύστημα, ενώ ο όρος κοινωνικό φύλο αφορά κοινωνικές και πολιτισμικές κατασκευές και περιλαμβάνει αντιλήψεις και ιδέες (Μαρινάκη, 2021). Αυτό σημαίνει ότι η ιδιότητα του φύλου δεν είναι φυσική και αμετάβλητη αλλά υπόκειται σε μετασχηματισμούς και αλλαγές όπως αυτές προκύπτουν από το κοινωνικό πλαίσιο στο οποίο κινείται το άτομο (Ρεθυμνιωτάκη, Μαροπούλου, & Τσακιστράκη, 2016). Ο όρος εισήχθη τη δεκαετία του 1970 στα πλαίσια του φεμινισμού ως *gender* (γένος) σε αντιδιαστολή με τον όρο *sex* (φύλο) (Χαρδαλιά & Ιωαννίδου, 2008). Ο τρόπος με το οποίο καθορίζεται το κοινωνικό φύλο δεν είναι ο ίδιος και δεν μένει αναλλοίωτος αλλά διαφοροποιείται από διάφορους παράγοντες όπως είναι η ηλικία ενός ατόμου, το κοινωνικό του κύρος, η σεξουαλικότητά του, η θρησκεία ή το επάγγελμα (Μαρινάκη, 2021).

Το ίδιο το άτομο, ωστόσο, ενδέχεται να προσδιορίζει το φύλο του ανεξάρτητα από το βιολογικό φύλο, καθώς συμπεριφέρεται, υιοθετεί εμφάνιση, μιλά με τρόπο που ενδεχομένως δεν ταιριάζει με τα χαρακτηριστικά που έχουν αποδοθεί στο φύλο με το οποίο γεννήθηκε. Πολλές φορές τα άτομα αυτά προβαίνουν σε αλλαγές ώστε η εξωτερική εμφάνιση να αποτυπώνει καλύτερα τον αυτοπροσδιορισμό τους μέσω της χρήσης φαρμάκων ή χειρουργικών επεμβάσεων (διεμφυλικά) (Γαλανού, 2014).

Το ζήτημα του φύλου, είναι ρευστό, χρειάζεται προσεκτικούς χειρισμούς, και είναι ιδιαίτερα σοβαρό καθώς, εκτός των στερεοτυπικών αντιλήψεων, και προσβλητικών χαρακτηρισμών τα άτομα που προσδιορίζουν το φύλο τους διαφορετικά από αυτό που γεννήθηκαν πέφτουν θύματα διακρίσεων, στην εργασία, την υγεία και την ασφάλιση (Γαλανού, 2014) και για το λόγο αυτό δεν θα γίνει περαιτέρω επέκταση. Στην παρούσα εργασία, το θέμα είναι αντικείμενο ενδιαφέροντος υπό το πρίσμα της αυθαίρετης απόδοσης χαρακτηριστικών στους μαθητές με βάση το βιολογικό τους φύλο, που είναι και αυτό με το οποίο εγγράφονται και αντιμετωπίζονται στο (Ελληνικό) σχολείο.

2.2 Έμφυλα στερεότυπα

Η έννοια των στερεοτύπων είναι δύσκολο να οριστεί ακριβώς. Μία από τις πρώτες αναφορές στον όρο γίνεται στο έργο του Walter Lippman “Public opinion” (1922). Στο έργο αυτό γίνεται αναφορά στο γεγονός ότι οι άνθρωποι έχουν την τάση αντί πρώτα να βλέπουν και μετά να ορίζουν, πρώτα να ορίζουν και μετά να βλέπουν. Αυτό συμβαίνει καθώς οι άνθρωποι για να κατανοήσουν τη σύγχυση του εξωτερικού κόσμου στον οποίο ζουν επιλέγουν να τον αντιληφθούν με τη μορφή που έχει επιλέξει ο πολιτισμός μας για αυτόν. Σε γενικές γραμμές, θα μπορούσε να ειπωθεί πώς τα στερεότυπα, είναι κοινωνικές αναπαραστάσεις, κατασκευάζονται μέσα στην κοινωνία και δεν είναι δημιούργημα του μυαλού του κάθε ατόμου ξεχωριστά, καθώς αυτό έρχεται σε καθημερινή επαφή με άλλους ανθρώπους (Δραγώνα, Σκούρτου, & Φραγκουδάκη, 2001). Οι ίδιες αναφέρουν ότι υπάρχει μια αμφίδρομη σχέση με τις προκαταλήψεις. Αυτό σημαίνει ότι τα στερεότυπα μπορεί και να προκαλούνται από τις προκαταλήψεις αλλά και να τις προκαλούν και εξυπηρετούν κοινωνικά και ιδεολογικά τις ομάδες ανθρώπων που τα εκφράζουν.

Ως έμφυλα στερεότυπα, πιο συγκεκριμένα, θα μπορούσαν να ονομαστούν οι κοινωνικές νόρμες οι οποίες τυποποιούν διαφοροποιώντας τις τις αναμενόμενες ιδιότητες και συμπεριφορές ανδρών και γυναικών και απαιτούν από τους άντρες και τις γυναίκες να συμπεριφέρονται με ορισμένο τρόπο (Aksu, 2005). Ειδικότερα, οι άνδρες εμφανίζονται να είναι ανταγωνιστικοί και επιθετικοί, ενώ αντίθετα οι γυναίκες να είναι καλές και συναισθηματικές (Fiske, 1998). Κάποιοι αποδίδουν τις παραπάνω διαφορετικές ανάμεσα στα δύο φύλα ιδιότητες σε βιολογικούς και γενετικούς παράγοντες που προκύπτουν από την ανατομία του βιολογικού φύλου (Μαλτέζου & Κουλαουζίδης, 2020). Απόρροια αυτού είναι και η πεποίθηση πώς η γυναίκα λόγω της φύσης της, η οποία την προορίζει να γίνει μητέρα, πρέπει να περιορίζεται σε αυτό το ρόλο (Κάλφα, 2016). Ένα ακόμα παράδειγμα της βιολογικής ερμηνείας για την προέλευση των διαφορών είναι ότι τα αγόρια και τα κορίτσια εμφανίζονται να μαθαίνουν με διαφορετικό τρόπο, παρά το ότι οι σύγχρονες φεμινιστικές προσεγγίσεις αποδίδουν τέτοιου είδους διαφορές σε κοινωνικό και πολιτισμικό πλαίσιο (Καφούση, Σκουμπουρδή, & Καλαβάσης, 2008). Για παράδειγμα, η τάση που έχουν οι γυναίκες να χρησιμοποιούν ένα ύφος λίγο πιο λόγιο, με έμφαση στους γραμματικοσυντακτικούς κανόνες οφείλεται περισσότερο στο ότι θέλουν να ανακτήσουν

την κοινωνική αναγνώριση την οποία έχουν στερηθεί παρά σε βιολογικά χαρακτηριστικά και κοινωνικούς ρόλους (Αρχάκης & Κονδύλη, 2011). Απόρροια των έμφυλων στερεοτύπων είναι οι σεξιστικές αντιλήψεις και συμπεριφορές. Ως σεξισμός θα μπορούσε να οριστεί η αυθαίρετη αντίληψη ότι το ένα από τα δύο βιολογικά φύλα είναι από τη φύση του ανώτερο, διανοητικά, ηθικά και κοινωνικά από το άλλο (Γαλανού, 2014). Τέτοιες αντιλήψεις οδηγούν σε περιορισμούς, διακρίσεις και αποκλεισμούς εναντίον του θεωρούμενου υποδεέστερου φύλου.

2.3 Φύλο και εργασία

Επίσημα, ο μη διαχωρισμός ανάμεσα στα δύο φύλα είναι κάτι που κατοχυρώνεται συνταγματικά. Στο Άρθρο 4 του Συντάγματος της Ελλάδας, το οποίο αφορά στην Ισότητα των Ελλήνων, αναφέρεται ρητά πώς «Οι Έλληνες και οι Ελληνίδες έχουν ίσα δικαιώματα και υποχρεώσεις.» (Βουλή των Ελλήνων, 2022). Ωστόσο, το φύλο φαίνεται να παίζει σημαντικό ρόλο στις διαφορές που εντοπίζονται στον τομέα της εργασίας. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση, όπως προκύπτει από τα στοιχεία της Eurostat (2018), το ποσοστό των γυναικών που είναι άνεργες είναι υψηλότερο από αυτό των ανδρών, ενώ παράλληλα, το 1/3 των εργαζόμενων γυναικών εργάζεται με τη μορφή ημιαπασχόλησης. Σε αυτό φαίνεται να παίζει ρόλο η οικογενειακή κατάσταση καθώς τα ποσοστά απασχόλησης ανδρών και γυναικών είναι αντιστρόφως ανάλογα αναφορικά με τον αριθμό των παιδιών σε μια οικογένεια, δηλαδή όσα περισσότερα παιδιά τόσο υψηλότερο ποσοστό απασχόλησης για τους άνδρες και ανεργίας για τις γυναίκες. Η μειονεκτική θέση της γυναίκας στον τομέα της εργασίας ενισχύεται και από το μισθολογικό χάσμα, τη διαφορά δηλαδή στις αποδοχές μεταξύ ανδρών και γυναικών εργαζομένων. Πιο συγκεκριμένα, στην Ε.Ε. οι άνδρες αμείβονται κατά 13% υψηλότερα από τις γυναίκες, ενώ στην Ελλάδα το ποσοστό αυτό ανέρχεται στο 12,5% (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2022).

Επιπλέον, οι διαφοροποιήσεις εμφανίζονται και στο είδος των επαγγελμάτων που ασκούνται από άντρες και γυναίκες. Τα στατιστικά στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ για το 2015, δείχνουν περισσότερους άνδρες απασχολούμενους σε επαγγέλματα όπως στρατιωτικοί, βουλευτικό σώμα και διευθυντικά στελέχη, γεωργοί, κτηνοτρόφοι, δασοκόμοι και αλιείς, ειδικευμένοι τεχνίτες, χειριστές μηχανημάτων και σε βιομηχανικές εγκαταστάσεις και ανειδίκευτοι εργάτες. Από την άλλη πλευρά, μεγαλύτερος αριθμός γυναικών απασχολείται

στα επιστημονικά και καλλιτεχνικά επαγγέλματα, ως τεχνολόγοι και τεχνικοί βοηθοί, ως υπάλληλοι γραφείου και στην παροχή υπηρεσιών και τις πωλήσεις. Σε πιο πρόσφατα στοιχεία, ενώ το 23% των γυναικών εργάζεται σε ανθρωπιστικά επαγγέλματα (εκπαίδευση, υγεία, κοινωνική εργασία), αντίστοιχα η απασχόληση των ανδρών στον ίδιο τομέα είναι μόλις 8% (European Institute for Gender Equality, 2020). Ιδιαίτερα, για τον τομέα της εκπαίδευσης θα γίνει αναφορά στο επόμενο κεφάλαιο. Το ζήτημα αυτό της επίδρασης του φύλου στην αγορά εργασίας καταδεικνύει τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες σε μεγαλύτερο βαθμό και τονίζει την ανάγκη για άνοιγμα περισσότερων επιλογών για αυτές πέρα από τις «παραδοσιακές».

2.4 Φύλο και εκπαίδευση

Ένας ακόμα σημαντικός τομέας στον οποίο εμφανίζονται έμφυλα στερεότυπα είναι αυτός της εκπαίδευσης. Στο συγκεκριμένο κεφάλαιο το ζήτημα εξετάζεται μέσω τεσσάρων παραμέτρων: του δικαιώματος των γυναικών στην εκπαίδευση, της σύστασης του πληθυσμού των εκπαιδευτικών σε σχέση με το φύλο, της αποτύπωσης έμφυλων στερεοτύπων στα σχολικά εγχειρίδια και της επιλογής σπουδών και επαγγέλματος. Αρχικά, θα ήταν χρήσιμο να γίνει αναφορά στα δικαιώματα των γυναικών στην εκπαίδευση στην Ελλάδα. Κατά τον 19^ο αιώνα η εκπαίδευση που παρεχόταν στις γυναίκες κυρίως της αστικής τάξης, είχε σε μεγάλο βαθμό στοιχεία «διακοσμητικού» χαρακτήρα, δηλαδή επικεντρωνόταν σε καλλιτεχνικά και φιλολογικά μαθήματα και ξένες γλώσσες με κύριο σκοπό να ανταποκριθεί η μελλοντική σύζυγος στα καθήκοντα της οικοδόεσποινας, ενώ η μόνη επαγγελματική προοπτική που ανοιγόταν ήταν αυτή της δασκάλας έτσι ώστε να μεταλαμπαδεύσει στα παιδιά τις αξίες και τα ιδανικά του ελληνισμού και να αφυπνίσει την ιστορική τους συνείδηση (Δαλακούρα & Ζιώγου-Καραστεργίου, 2015). Ωστόσο, πέρα από αυτή τη διάσταση, υπήρχε η πεποίθηση ότι η εκπαίδευση εκτός από τη βασική είναι «βλαβερή» για τα κορίτσια (Δραγώνα, κ.α., 2001). Παρά τις δυσκολίες, το 1890 εγγράφεται στο Πανεπιστήμιο η πρώτη φοιτήτρια σε σύνολο 987 εγγεγραμμένων φοιτητών για να φτάσουμε στο 1922 με 77 φοιτήτριες σε σύνολο 1.759 εγγεγραμμένων (Δαλακούρα & Ζιώγου-Καραστεργίου, 2015). Φτάνοντας στο 2019, σε σύγκριση με την Ευρώπη, στην Ελλάδα οι γυναίκες φαίνεται να είναι σε μειονεκτικότερη θέση αναφορικά με τη συμμετοχή τους στην ανώτερη και ανώτατη εκπαίδευση. Πιο συγκεκριμένα, ενώ στην Ευρώπη οι

γυναίκες είναι στατιστικά περισσότερες στην τριτοβάθμια εκπαίδευση με ποσοστό 54,21% επί των εγγεγραμμένων φοιτητών, στην Ελλάδα οι άνδρες έχουν ακόμα την πλειοψηφία με 50,56% (ΕΘΑΑΕ, 2020). Το γεγονός αυτό δείχνει πως παρά τα σημαντικά βήματα που έχουν γίνει για τη συμμετοχή των γυναικών στην εκπαίδευση, ακόμα οι γυναίκες φαίνεται να υστερούν έστω και σε μικρό βαθμό.

Μία ακόμη παράμετρος που είναι χρήσιμο να διερευνηθεί είναι οι διαφοροποιήσεις ανάλογα με το φύλο στους εργαζόμενους στην εκπαίδευση. Συγκριτικά, στην Ελλάδα οι γυναίκες εκπαιδευτικοί πλειοψηφούν σε σχέση με τους άνδρες συναδέλφους τους (Κανταρτζή & Ανθόπουλος, 2006). Στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση από το 1974 έως και το 2000 το ποσοστό των γυναικών εκπαιδευτικών (νηπιαγωγοί και δασκάλες) φτάνει το 99% (Ζιώγου-Καραστεργίου, 2008). Στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, οι γυναίκες έχουν και πάλι την πλειοψηφία, ωστόσο, η κυριαρχία τους φαίνεται να μειώνεται καθώς στις ειδικότητες των θετικών μαθημάτων οι εκπαιδευτικοί είναι κυρίως άνδρες, ιδιαίτερα στο Λύκειο (Πατσιομίτου, 2016). Όσον αφορά στην κατανομή ανδρών και γυναικών στις ειδικότητες της Δευτεροβάθμιας, κι εκεί παρατηρούνται διαφοροποιήσεις ανάλογα με το φύλο. Η συντριπτική πλειοψηφία των φιλολόγων, κοινωνιολόγων μουσικών και καθηγητών/τριών ξένων γλωσσών είναι γυναίκες, ενώ στον αντίποδα, οι άνδρες υπερεκπροσωπούνται στις ειδικότητες των μαθηματικών, φυσικών, χημικών τεχνολογίας και πληροφορικής (Μαραγκουδάκη, 2008). Τέλος, οι γυναίκες φαίνεται να υποεκπροσωπούνται στις ανώτερες διοικητικά θέσεις των σχολικών μονάδων. Συγκεκριμένα, τόσο στην πρωτοβάθμια όσο και στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση οι Διευθυντές σχολείων είναι κυρίως άνδρες (Κανταρτζή & Ανθόπουλος, 2006· Πατσιομίτου, 2016). Τα παραπάνω στοιχεία αποτυπώνουν την πεποίθηση που υπήρχε για χρόνια (όπως αναφέρθηκε και στην προηγούμενη παράγραφο) ότι το καταλληλότερο επάγγελμα για μια γυναίκα είναι αυτό της εκπαιδευτικού. Παράλληλα, ειδικά στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση στην οποία απασχολούνται εκπαιδευτικοί διαφόρων ειδικοτήτων, γίνεται πιο εμφανής η διαφοροποίηση ανάμεσα στις γυναίκες οι οποίες θεωρούνται καταλληλότερες για τα θεωρητικά μαθήματα, ενώ οι άντρες για τα θετικά και τεχνολογικά. Τέλος, η ύπαρξη περισσότερων ανδρών σε διευθυντικές και ανώτερες θέσεις στην εκπαίδευση σχετίζεται με τη γενικότερες διαφοροποιήσεις που εμφανίζονται στην απασχόληση ανδρών και γυναικών όπως αποτυπώθηκαν και στο προηγούμενο κεφάλαιο.

Χαρακτηριστικό, επίσης, στοιχείο για την ύπαρξη έμφυλων στερεοτύπων στην εκπαίδευση είναι το πώς παρουσιάζονται τα δύο φύλα στα σχολικά εγχειρίδια και στα διάφορα εποπτικά μέσα. Ο Σιμόπουλος (2014) αναφέρει πως στα σχολικά εγχειρίδια, του Δημοτικού, παρά το γεγονός πως οι συγγραφείς στην πλειοψηφία είναι γυναίκες υπάρχουν ξεκάθαρες διαφοροποιήσεις στο πώς παρουσιάζονται τα δύο φύλα. Ειδικότερα, οι γυναίκες εμφανίζονται να ασχολούνται με οικιακές εργασίες, να ενδιαφέρονται για τον καλλωπισμό τους και να έχουν πιο παθητικό ρόλο γενικότερα, ενώ από την άλλη πλευρά οι άντρες εμφανίζονται πιο δραστήριοι, να εργάζονται εκτός σπιτιού και να έχουν πιο ενεργητικό ρόλο. Οι Καμαρέτσου και Κίτσιου (2019) μέσω της ποσοτικού τύπου ανάλυσης περιεχομένου δεκαπέντε σχολικών εγχειριδίων της Α΄ και Β΄ τάξης Δημοτικού οδηγήθηκαν στο συμπέρασμα ότι στα βιβλία αυτά το ποσοστό των χαρακτήρων που ήταν άνδρες είναι μεγαλύτερο από αυτό των γυναικών, δηλαδή εμφανίζονται περισσότεροι άνδρες από γυναίκες. Επίσης, στα διάσημα πρόσωπα στα οποία γίνεται αναφορά το ποσοστό των ανδρών είναι μεγαλύτερο στις ανθρωπιστικές και στις τεχνολογικές επιστήμες, ενώ υπάρχει θετική εξέλιξη στις θετικές επιστήμες στις οποίες η αντιπροσώπευση των δύο φύλων είναι ισόποση. Στον αντίποδα της τελευταίας διαπίστωσης βρίσκονται οι αναφορές στις γυναίκες επιστήμονες που ασχολούνται με τις φυσικές επιστήμες στα βιβλία του Λυκείου. Σε αυτά οι αναφορές σε γυναίκες είναι ελάχιστες με εξαίρεση την Μαρί Κιουρί, ενώ δεν λείπουν και οι στερεοτυπικές απεικονίσεις μυωδών ανδρών να τραβούν αντικείμενα και γυναικών στην παραλία για την εμπέδωση των νόμων του Νεύτωνα και των βλαβερών συνεπειών της έκθεσης στην υπεριώδη ακτινοβολία (Ρεντετζή, 2006). Το φαινόμενο, όμως, δεν περιορίζεται στην Ελλάδα. Μετά από ανάλυση οπτικού περιεχομένου δύο διαδικτυακών βάσεων δεδομένων εκπαιδευτικού περιεχομένου, της Scientix, ευρωπαϊκής χρηματοδότησης και της OERcommons, διεθνούς ιστοσελίδας, παρατηρήθηκε πως τα επαγγέλματα φυσικών επιστημών απεικονίζονται να ασκούνται σε μεγαλύτερο ποσοστό από άνδρες, ενώ αυτά των εκπαιδευτικών κυρίως από γυναίκες. Ωστόσο, ισορροπία φαίνεται να υπάρχει στην απεικόνιση παιδιών που ασκούν δραστηριότητες διάφορων τύπων (Kerkhoven, Russo, Land-Zandstra, Saxena, & Rodenburg, 2016). Τα ανωτέρω στοιχεία μπορούν ενδεχομένως να επιδράσουν τόσο στις μικρές ηλικίες με τη δημιουργία στερεοτυπικών απόψεων για τα δύο φύλα, όσο και στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση με την αποθάρρυνση των κοριτσιών να ασχοληθούν με τις θετικές επιστήμες.

Τα αποτελέσματα των όσων αναφέρθηκαν, ενδεχομένως, αποτυπώνονται, τελικά, και στις επιλογές που κάνουν οι μαθητές και οι μαθήτριες στις κατευθύνσεις σπουδών οι οποίες θα τους οδηγήσουν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Το 2007 η Σιάνου-Κύργιου αναφέρει πως το ποσοστό των κοριτσιών που επέλεγε τη θεωρητική κατεύθυνση άγγιζε το 50% σε αντίθεση με το 14% των αγοριών ενώ, αντίθετα, στην τεχνολογική κατεύθυνση το ποσοστό των αγοριών που την επέλεγαν ήταν κοντά στο 50%, ενώ των κοριτσιών έφτανε στο 19%. Στη θετική κατεύθυνση οι διαφορές δεν φαίνεται να είναι τόσο μεγάλες, όμως και πάλι το ποσοστό των αγοριών που την επέλεξαν ήταν μεγαλύτερο από αυτό των κοριτσιών. Σε έρευνα των Κιούση, Φλωράκου και Παπακίτσιου (2017) σε Γυμνάσια, ΓΕΛ και ΕΠΑΛ παρατηρείται ότι τα αγόρια επιλέγουν κυρίως χειρωνακτικά και μηχανολογικά επαγγέλματα, ενώ τα κορίτσια καλλιτεχνικά και επαγγέλματα φροντίδας. Στην τελευταία έκθεση της ΕΘΑΑΕ (2020) οι γυναίκες φοιτήτριες φαίνεται να υπερτερούν στη διοίκηση επιχειρήσεων, στις νομικές σχολές, στις τέχνες, στις ανθρωπιστικές επιστήμες, στην εκπαίδευση, στις επιστήμες υγείας και κοινωνικής πρόνοιας, στις κοινωνικές επιστήμες, στη δημοσιογραφία και την πληροφόρηση. Από την άλλη πλευρά, οι άνδρες φοιτητές είναι περισσότεροι στις επιστήμες μηχανικής, κατασκευών και δόμησης, στις φυσικές επιστήμες, στα μαθηματικά, στις γεωπονία, δασοπονία, ιχθυοκαλλιέργεια και κτηνιατρική και στην πληροφορική και τα επικοινωνιακά συστήματα. Οι διαφοροποιήσεις είναι εμφανείς και σε διεθνές επίπεδο. Η UNISEF (2021) στην έκθεσή της για την ισότητα των φύλων αναφέρει ότι στις περιοχές του Βόρειου Ατλαντικού τα κορίτσια αντιστοιχούσαν μόνο στο ένα τρίτο των αποφοίτων από σχολές με αντικείμενο την επιστήμη, τεχνολογία, μηχανική και μαθηματικά (STEM). Επιπλέον, στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και οι διακρίσεις εις βάρος των κοριτσιών συνεχίζονται με τη μορφή προκαταλήψεων, αποτύπωσης στερεοτύπων για το φύλο σε σχολικά εγχειρίδια (βλ. παραπάνω) και αποθάρρυνσης σχετικά με την εγγραφή και τη διδασκαλία σε ορισμένους τομείς.

Συνοψίζοντας, από τα παραπάνω προκύπτει ότι η εκπαίδευση είναι ένας τομέας στον οποίο αποτυπώνονται στερεότυπα και υπάρχουν διακρίσεις ανάμεσα στα φύλα, το οποίο σε συνδυασμό με το γεγονός ότι τα χρόνια της φοίτησης στο σχολείο είναι η περίοδος στην οποία τα παιδιά αρχίζουν να διαμορφώνουν τις επιλογές τους για τον επαγγελματικό τους προσανατολισμό, ενδεχομένως, τα οδηγήσει σε εσφαλμένες αντιλήψεις για τα επαγγέλματα και περιορισμούς.

3. Εκπαίδευση

3.1 Ιστορική αναδρομή

Όπως αναφέρθηκε στο εισαγωγικό μέρος, στην Ελλάδα, τα τελευταία χρόνια, η εισαγωγή στην Ανώτερη εκπαίδευση αλλά και η επιλογή επαγγέλματος είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τη σχολική πραγματικότητα. Για το λόγο αυτό θα ήταν χρήσιμη μια μικρή ιστορική αναδρομή στον τομέα της εκπαίδευσης από τη δημιουργία του Νέου Ελληνικού Κράτους, η οποία αναδεικνύει τη σύνδεση αυτή. Ήδη στο Σύνταγμα του 1832 καθιερώνεται το καθολικό δικαίωμα όλων των Ελλήνων στην απόκτηση παιδείας, σε αυτό του 1911 η στοιχειώδης εκπαίδευση καθίσταται υποχρεωτική, ενώ το 1927 η υποχρεωτική φοίτηση στο σχολείο γίνεται έξι ετών (Τζανίμης, 1976). Στο ίδιο άρθρο γίνεται αναφορά στο ότι στο Σύνταγμα του 1975 για πρώτη φορά η επαγγελματική αποκατάσταση περιλαμβάνεται στους σκοπούς της εκπαίδευσης και κατοχυρώνεται η επαγγελματική εκπαίδευση συνταγματικά.

Αναφορικά με την εισαγωγή στην Τριτοβάθμια εκπαίδευση, το 1837, όταν και ιδρύθηκε το Πανεπιστήμιο Αθηνών, δεν απαιτούνταν εισαγωγικές εξετάσεις. Εν συνεχεία, το 1926, οι εξετάσεις διενεργούνταν από τους καθηγητές των Πανεπιστημίων, ενώ το 1964 αρχίζουν να διεξάγονται εξετάσεις με τη φιλοσοφία των Πανελληνίων. Αυτό σήμαινε ότι οι μαθητές/τριες, αφού είχε προηγηθεί η αποφοίτησή τους από το Λύκειο, εξετάζονταν ταυτόχρονα σε διάφορες πόλεις της Ελλάδας σε ύλη ορισμένων μαθημάτων του Λυκείου (Σιπητάνου, 1998).

Σύμφωνα με τον Εθνικό Οργανισμό Εξετάσεων (2016), το 1975 ξεκινά η άμεση σύνδεση των απολυτήριων εξετάσεων με την εισαγωγή στην Τριτοβάθμια εκπαίδευση με την μορφή των Πανελληνίων. Άξιο αναφοράς είναι ότι για πρώτη φορά κατοχυρώνεται η ισοτιμία μεταξύ Γενικού (ΓΕΛ) και Τεχνικού Επαγγελματικού (ΤΕΛ) Λυκείου, καθώς στις πανελλήνιες εξετάσεις είχαν τη δυνατότητα να συμμετέχουν οι μαθητές και από τα δύο είδη Λυκείων. Το 1989 προωθείται η εξειδίκευση και ο διαχωρισμός των πανεπιστημιακών σχολών σε Θεωρητικές με τους υποψηφίους να εξετάζονται στα Αρχαία Ελληνικά, Ιστορία, Λατινικά και Έκθεση και Θετικές με εξεταζόμενα μαθήματα τα Μαθηματικά, Φυσική, Χημεία και Έκθεση. Όσοι μαθητές και μαθήτριες δεν επιθυμούσαν να εισαχθούν σε κάποια σχολή δεν είχαν το δικαίωμα να πάρουν απολυτήριο χωρίς να δώσουν Πανελλήνιες εξετάσεις. Το μακροβιότερο σύστημα εισαγωγής στην Τριτοβάθμια εκπαίδευση ήταν αυτό

των «Δεσμών» το οποίο ίσχυσε από το 1983 έως το 1999. Τα μαθήματα χωρίζονταν σε τέσσερεις (4) Δέσμες οι οποίες οδηγούσαν και στις αντίστοιχες πανεπιστημιακές σχολές, ενώ στη συνέχεια η νέα μεγάλη μεταρρύθμιση εισήχθη το 2000 με την μετατροπή των Δεσμών σε τρεις (3) Κατευθύνσεις τη Θεωρητική, τη Θετική και την Τεχνολογική.

Με το παρόν εκπαιδευτικό σύστημα οι μαθητές και οι μαθήτριες της Β΄ Λυκείου επιλέγουν μία εκ των λεγόμενων Ομάδων Προσανατολισμού (Ανθρωπιστικών, Θετικών και Σπουδών Οικονομίας και Πληροφορικής) με τα αντίστοιχα μαθήματα, δίνοντας ενδοσχολικές προαγωγικές εξετάσεις. Στην Γ΄ Λυκείου οι υποψήφιοι/ες ανάλογα με την επιλεχθείσα ομάδα προσανατολισμού εξετάζονται πανελλαδικώς για την εισαγωγή τους στα Ανώτερα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα, τα οποία αντιστοιχούν και οδηγούν σε ένα από πέντε Επιστημονικά Πεδία (Ανθρωπιστικών, Νομικών και Κοινωνικών Επιστημών, Θετικών και Τεχνολογικών Επιστημών, Επιστημών Υγείας και Ζωής και Επιστημών Οικονομίας και Πληροφορική (European Commission Eurydice, 2022).

3.2 Επαγγελματική Εκπαίδευση

Όπως παρουσιάζεται στην Πλατφόρμα «Eurydice» στην ιστοσελίδα της Κομισιόν (2022) στην Ελλάδα μετά το τριετές υποχρεωτικής φοίτησης Γυμνάσιο (ημερήσιο και εσπερινό) οι μαθητές και μαθήτριες έχουν μια πληθώρα επιλογών, οι οποίες μπορούν να τους οδηγήσουν στην Επαγγελματική ή στην Ανώτατη εκπαίδευση. Εκτός, λοιπόν, από τα ΓΕΛ, στα οποία έγινε ήδη αναφορά, οι μαθητές/τριες έχουν τη δυνατότητα να φοιτήσουν στα επίσης τριετή Επαγγελματικά Λύκεια (ΕΠΑΛ), αλλά και τις διετείς Επαγγελματικές Σχολές Κατάρτισης (ΕΣΚ). Μία, ακόμα, επιλογή αποτελούν οι πρώην Επαγγελματικές Σχολές Μαθητείας του ΟΑΕΔ (ΕΠΑΣ ΟΑΕΔ) οι οποίες πλέον λειτουργούν ως Ι.Ε.Κ. Δ.ΥΠ.Α (Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης Δημόσιας Υπηρεσίας Απασχόλησης), με διάρκεια φοίτησης πέντε εξαμήνων (Δ.ΥΠ.Α., 2022). Τόσο οι απόφοιτοι των ΓΕΛ, όσο και των ΕΠΑΛ μπορούν να εισαχθούν στις Ανώτερες σχολές μέσω των Πανελληνίων ή εναλλακτικά στα Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΙΕΚ) από τα οποία αποκτούν εθνικά αναγνωρισμένα πιστοποιητικά. Επιπλέον, οι απόφοιτοι των ΕΠΑΛ μπορούν να φοιτήσουν και στο Μεταλυκειακό Έτος - Τάξη Μαθητείας το οποίο αποτελεί ένα είδος πρακτικής εκπαίδευσης και άσκησης με ταυτόχρονη παρακολούθηση εργαστηριακών μαθημάτων. Τέλος, αξίζει να σημειωθεί πώς τα παλαιά ΤΕΙ (Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα) μετά

την αρχική αναβάθμισή τους σε ΑΤΕΙ (Ανώτατα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα) (European Commission Eurydice, 2022), έχουν πια εξισωθεί με τα υπόλοιπα ΑΕΙ (Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα) σύμφωνα με το νόμο 4610/2019 (Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων, 2022).

3.3 Επαγγελματικός προσανατολισμός και παράγοντες επιρροής

Τι είναι, όμως, αυτό που επηρεάζει και κατευθύνει του μαθητές και τις μαθήτριες στις αποφάσεις και τις επιλογές τους για την ακαδημαϊκή και επαγγελματική σταδιοδρομία; Πριν γίνει προσπάθεια να απαντηθεί αυτό το ερώτημα, καλό θα ήταν να γίνει μια αναφορά στο τι είναι ο επαγγελματικός προσανατολισμός. Ο επαγγελματικός προσανατολισμός, σύμφωνα με τον Κρουσταλάκη (2006), αρχικά ξεκίνησε ως μια προσπάθεια να αντιμετωπιστούν τα κοινωνικά προβλήματα μετά την οικονομική κρίση του 1930 και στη συνέχεια εντάχθηκε στα σχολεία ως προέκταση για τον σχολικό προσανατολισμό δημιουργώντας έτσι τον ΣΕΠ (Σχολικό Επαγγελματικό Προσανατολισμό), ενώ στην Ελλάδα εισάγεται στοιχειωδώς το 1976. Στην σελίδα του ΕΟΠΠΕΠ (Εθνικός Οργανισμός Πιστοποίησης Προσόντων και Επαγγελματικού Προσανατολισμού) αναφέρεται ότι ο επαγγελματικός προσανατολισμός αφορά στην παροχή συστηματικής βοήθειας και υποστήριξης από εξειδικευμένους επιστήμονες με σκοπό το άτομο να συνειδητοποιήσει τις ικανότητες, τις γνώσεις, τις δεξιότητες, τις αξίες και τα ενδιαφέροντά του και να μπορεί να λαμβάνει αποφάσεις για την εκπαιδευτική και επαγγελματική του σταδιοδρομία (2022). Ειδικότερα, ο ΣΕΠ στην Ελλάδα, με το παρόν εκπαιδευτικό σύστημα για την δευτεροβάθμια εκπαίδευση, περιορίζεται στο ωρολόγιο πρόγραμμα σε μία (1) ώρα εβδομαδιαίως και η ανάθεσή του γίνεται σε εκπαιδευτικούς όλων των ειδικοτήτων με μετεκπαίδευση που κυμαίνεται από διδακτορικό τίτλο σπουδών έως ολιγοήμερα σεμινάρια (ΙΕΠ, 2022). Οι μαθητές και οι μαθήτριες, επομένως, δεν φαίνεται να λαμβάνουν συστηματική βοήθεια από κατάλληλα καταρτισμένους εκπαιδευτικούς.

Οι παράγοντες που επηρεάζουν τον επαγγελματικό προσανατολισμό των μαθητών και μαθητριών, επομένως, δεν σχετίζονται με οργανωμένο πλαίσιο στήριξης και φαίνεται να είναι εξωγενείς ή προσωπικοί. Επιγραμματικά, συνοψίζονται σε: προσωπικότητα μαθητή, προοπτικές, συνθήκες εργασίας και αμοιβές επαγγελμάτων, οικογενειακό περιβάλλον, κοινωνικούς παράγοντες (στους οποίους εντάσσονται και τα στερεότυπα), δεδομένα στην

εκπαίδευση (στα οποία εντάσσεται και η επιρροή των εκπαιδευτικών) και τέλος κάποια τυχαία γεγονότα (Κιούση, Φλωράκος, & Παπακίτσιος, 2017). Ειδικότερα, ο ρόλος του εκπαιδευτικού στην τάξη φαίνεται να έχει ιδιαίτερη σημασία. Αυτό γιατί μπορεί να επηρεάσει το παιδί σε διάφορους τομείς όπως τη σχολική του επίδοση, τις στάσεις του, τις αξίες του και τη συμπεριφορά του (Herbert, 1998). Κατά συνέπεια, η συμβολή των εκπαιδευτικών μέσω των αξιών και των αντιλήψεων που προβάλλουν μπορεί να δημιουργήσει ένα περιβάλλον ισότητας απαλλαγμένο από στερεότυπα και προκαταλήψεις (Κάλφα, 2016). Σε αντίθετη περίπτωση, η έκφραση με άμεσο ή έμμεσο τρόπο στερεοτυπικών αντιλήψεων, ενδέχεται να δημιουργήσει λανθασμένες εντυπώσεις και περιορισμούς, όπως έγινε αναφορά και στο κεφάλαιο για τα στερεότυπα.

4. Βιβλιογραφική ανασκόπηση: Εκπαιδευτικοί και έμφυλα στερεότυπα

4.1 Προσχολική ηλικία και νηπιαγωγείο

Η επίδραση των εκπαιδευτικών είναι φανερή ήδη από την προσχολική ηλικία. Σε έρευνα που διεξήχθη στη Σουηδία, η οποία είναι από τις πρωτοπόρες χώρες στην προώθηση της ισότητας των δύο φύλων, φαίνεται ότι η μέθοδος που χρησιμοποιούσαν εκπαιδευτικοί στην προσχολική ηλικία είχε συνέπειες ως προς τη συνέχιση ή όχι έμφυλα στερεοτυπικών συμπεριφορών. Πιο συγκεκριμένα, οι εκπαιδευτικοί που είχαν επίγνωση της ύπαρξης στερεοτυπικών συμπεριφορών από τα παιδιά, μπορούσαν να τις αντιμετωπίσουν ενώ, παραδόξως, όσοι άφηναν τα παιδιά να δράσουν ελεύθερα, χωρίς υποδείξεις, φαίνεται να ενθαρρύνουν τη συνέχισή τους (Gullberg, Andersson, Danielsson, Scantlebury, Hussénius, 2018). Χαρακτηριστική για το πώς τα στερεότυπα μπορεί να παγιωθούν από πολύ μικρή ηλικία είναι η έρευνα της Παπαναστασίου (2018) σε μαθητές/τριες νηπιαγωγείου. Σε αυτή φαίνεται πώς τα παιδιά ήδη θεωρούν κάποια επαγγέλματα «ανδρικά» τα οποία σχετίζονται με το δυναμισμό ή τις επιστήμες και τα επιλέγουν σε μεγαλύτερο ποσοστό τα αγόρια όπως αθλητές, μηχανικοί ή αστυνομικοί, ενώ τα λεγόμενα «θηλυκά» επαγγέλματα που σχετίζονται με την φροντίδα των άλλων όπως κομμώτριες, δασκάλες ή γιατροί, τα επιλέγουν κυρίως τα κορίτσια. Ενδεικτικό, τέλος, είναι και το γεγονός πως στη θέση του δασκάλου τους, δηλαδή του νηπιαγωγού, επιθυμούν γυναίκες.

4.2 Πρωτοβάθμια εκπαίδευση

Προχωρώντας ηλικιακά στην Πρωτοβάθμια εκπαίδευση αρκετοί ερευνητές πραγματεύονται το ερώτημα της ύπαρξης ή μη έμφυλα στερεοτυπικών απόψεων στο Δημοτικό για τους μαθητές και τις μαθήτριά τους, για τις επιδόσεις τους αλλά και για τον επαγγελματικό προσανατολισμό τους. Ενδεικτικά, η έρευνα των Alan, Ertac και Mumcu (2018) στη Μ. Βρετανία αναφέρεται στην επίδραση που έχει η ύπαρξη στερεοτυπικών αντιλήψεων στην επίδοση των μαθητών. Πιο συγκεκριμένα, οι εκπαιδευτικοί με πιο «παραδοσιακές» αντιλήψεις φαίνεται να επιδρούν αρνητικά στις επιδόσεις των κοριτσιών στην γλώσσα και στα μαθηματικά σε αντίθεση με τους εκπαιδευτικούς με πιο «προοδευτικές» απόψεις, ενώ στα αγόρια δεν φαίνεται να υπάρχει διαφοροποίηση. Στην

έρευνα των Gray και Leith (2004) σε σχολεία της Ιρλανδίας παρουσιάζεται η άποψη των εκπαιδευτικών ότι γενικά τα αγόρια έχουν κατώτερες επιδόσεις, αλλά ο πιο ενεργητικός ρόλος που παίρνουν κατά τη διάρκεια των πειραμάτων τα κάνει πιο δεκτικά στη μάθηση των θετικών επιστημών. Επίσης, στην ίδια έρευνα γίνεται αναφορά στο ότι το γεγονός πως οι δασκάλες είναι περισσότερες από τους δασκάλους στο δημοτικό δημιουργεί την εντύπωση στα παιδιά ότι το επάγγελμα αυτό είναι καταλληλότερο για τις γυναίκες. Παραμένοντας σε διεθνές επίπεδο, στην έρευνα των Heyder και Kessels (2015) που διεξήχθη στη Γερμανία συμμετείχαν εκπαιδευτικοί σε σχολεία που στοχεύουν στην ακαδημαϊκή εξέλιξη των μαθητών τους (grammar schools). Αυτοί, στην πλειοψηφία τους, εξέφρασαν την άποψη ότι οι μαθητές και οι μαθήτριες που εκφράζουν πιο έντονα την αρρενωπότητα ή θηλυκότητά τους αντίστοιχα, θα έχουν μεγαλύτερα εμπόδια στη σχολική επίδοση όταν θα αρχίσουν να φοιτούν στην επόμενη βαθμίδα, ενώ συγκριτικά για τα δύο φύλα πιστεύουν ότι τα αγόρια είναι αυτά που έχουν μια πιο «προβληματική» συμπεριφορά στο σχολείο. Στις προσδοκίες, επίσης, των εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, κυρίως για τα μαθηματικά, αναφέρεται η έρευνα της Γεωργαντή (2017) με συμμετέχοντες δασκάλους σε σχολεία της Χίου. Σε αυτήν οι ερωτηθέντες αναφέρουν ότι γενικά και τα δύο φύλα έχουν τις ίδιες επιδόσεις στα μαθήματα, ενώ και τα αγόρια και τα κορίτσια έχουν τις ίδιες πιθανότητες να βελτιωθούν στο μέλλον αν έχουν ήδη μια καλή επίδοση. Ωστόσο, θεωρούν πως οι μαθήτριες με υψηλές επιδόσεις είναι πιο δύσκολο να ασχοληθούν με τα μαθηματικά, σε σύγκρισή με τους επίσης καλούς συμμαθητές τους εκφράζοντας ένα είδος πεποιθήσης για την ύπαρξη παραδοσιακών επαγγελματιών. Στα μαθηματικά επικεντρώνεται και η έρευνα της Φραγκοπούλου (2018) αναφορικά με απόψεις εκπαιδευτικών της πρωτοβάθμιας στην Ανατολική Αττική. Οι συμμετέχοντες φαίνεται να πιστεύουν πως τα αγόρια είναι καλύτερα στα θετικά μαθήματα και τα κορίτσια στα θεωρητικά μαθήματα λόγω φύλου. Επίσης, και αυτοί θεωρούν πως υπάρχουν ανδρικοί και γυναικείοι επαγγελματικοί τομείς παρατηρώντας μάλιστα και στους μαθητές και μαθήτριές τους διαφοροποιήσεις στις επαγγελματικές επιλογές. Ωστόσο, αναφέρουν πως η συμπεριφορά τους δεν παρουσιάζει διαφοροποιήσεις ανάμεσα σε αγόρια και κορίτσια. Μία ακόμα έρευνα που αφορά αντιλήψεις δασκάλων είναι αυτή της Νατσίκου (2019), η οποία επίσης έχει ως κύριο αντικείμενο τα μαθηματικά. Οι δάσκαλοι που εργάζονται σε σχολεία της Θεσπρωτίας εντοπίζουν και αυτοί πεποιθήσεις για διαφορές ανάμεσα στα δύο φύλα και κλίση αγοριών και κοριτσιών προς τα θετικά και θεωρητικά μαθήματα αντίστοιχα. Ακόμα, εντοπίζουν

διαφορές στον τρόπο σκέψης και εργασίας των δύο φύλων, χωρίς όμως να φαίνεται ότι διαφοροποιούν τη διδασκαλία τους αφιερώνοντας περισσότερο χρόνο στο ένα ή στο άλλο φύλο. Τέλος, ούτε η έρευνα του Μηλιάδη (2021) διαφοροποιείται σε γενικές γραμμές. Και σε αυτήν οι ερωτηθέντες εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης που εργάζονται στη Σαντορίνη, στην πλειοψηφία, τους εντοπίζουν διαφορές ανάμεσα στους μαθητές και τις μαθήτριές τους ως προς τη συμπεριφορά, τα ενδιαφέροντα και την επιλογή μαθημάτων και θεωρούν ότι το φύλο επηρεάζει την επίδοσή τους στα μαθήματα όπως, επίσης, και τις επαγγελματικές τους επιλογές (παρά την πεποίθηση των δασκάλων ότι και τα δύο φύλα είναι εξίσου ικανά σε όλα τα επαγγέλματα). Επιπλέον, αναγνωρίζουν την ύπαρξη στερεοτυπικών απόψεων σχετικά με το φύλο στο σχολείο και πως και οι ίδιοι μπορεί να γίνονται φορείς χωρίς τη θέλησή τους, κάτι που μπορεί να επηρεάσει τις επιλογές των μαθητών και μαθητριών ως προς τις δραστηριότητες, τις κατευθύνσεις μαθημάτων ή ακόμα και να αποτελέσει εμπόδιο στην μετέπειτα ακαδημαϊκή τους πορεία. Στην ίδια έρευνα γίνεται, επίσης, αναφορά στο ότι οι συμμετέχοντες θεωρούν ότι τα στερεότυπα στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση ενισχύονται λόγω της σύνδεσης του φύλου με τις διαφορετικές ειδικότητες των εκπαιδευτικών.

4.3 Δευτεροβάθμια εκπαίδευση

Με αφορμή την τελευταία διαπίστωση θα γίνει η μετάβαση στις έρευνες που αφορούν τη Δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Στην Ελλάδα τα στερεότυπα δεν είναι τόσο έντονα, ωστόσο δεν έχουν εξαλειφθεί. Ο Παπακώστας (2020) στην ποσοτική του έρευνα αναφέρει πως καθηγητές δύο Λυκείων στην Κοζάνη φαίνεται να αποδίδουν διαφορετικά χαρακτηριστικά και συμπεριφορές στα δύο φύλα ενώ και στην έρευνα της Δούκα (2020) ορισμένοι εκπαιδευτικοί εμφανίζονται να θεωρούν πως το φύλο των μαθητών και μαθητριών επηρεάζει την κλίση τους στα μαθήματα, την απόδοσή τους και τη συμπεριφορά τους στην τάξη. Βέβαια, στη συγκεκριμένη έρευνα που διεξήχθη στην Αχαΐα, οι εκπαιδευτικοί δευτεροβάθμιας θεωρούν θετική την έξοδο της γυναίκας στην αγορά εργασίας και πιστεύουν ότι οι μαθητές και μαθήτριες είναι καλό να επιλέγουν επάγγελμα με βάση τα θέλω τους παρά το γεγονός ότι κάνουν αναφορά στη μυϊκή δύναμη των αγοριών και στην ευαισθησία των κοριτσιών. Σε αυτό το σημείο καλό θα ήταν να γίνει αναφορά και στις απόψεις των μαθητών και μαθητριών στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Η Μπαχάρογλου

(2017) αναφέρει πως οι μαθήτριες τείνουν στο να απορρίπτουν με την πάροδο του χρόνου τις θεωρητικές κατευθύνσεις ενώ τα αγόρια παραμένουν πιο σταθερά σε στερεοτυπικές απόψεις και συνεχίζουν να μην τις επιλέγουν. Βασικό τους κίνητρο φαίνεται να είναι πλέον η επαγγελματική αποκατάσταση, ενώ οι καθηγητές φαίνεται να ασκούν επιρροή κυρίως στους λεγόμενους καλούς μαθητές. Επιπλέον, παρά το ότι παρατηρούν διαφορετική συμπεριφορά των καθηγητών απέναντι σε μαθητές και μαθήτριες, η αντιμετώπιση στη βαθμολογία φαίνεται να είναι ισάξια. Αυτές τις διαφοροποιήσεις δεν τις αποδίδουν τόσο στο φύλο ή στην ειδικότητα των εκπαιδευτικών όσο κυρίως στην ηλικία τους.

Στη μικτή έρευνα της Μενούνου (2019) για τις απόψεις εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στην Κεντρική Μακεδονία εντοπίζονται επίσης έμφυλα στερεότυπα. Ειδικότερα, οι εκπαιδευτικοί φαίνεται να πιστεύουν για τις μαθήτριες ότι είναι καλύτερες στα θεωρητικά μαθήματα και επιλέγουν ανάλογα επαγγέλματα, έχουν περισσότερο άγχος για την σχολική επίδοση και συμμετέχουν περισσότερο στη συζήτηση μέσα στην τάξη. Από την άλλη πλευρά, οι μαθητές θεωρούνται ότι είναι καλύτερα στα θετικά μαθήματα με αντίστοιχες επαγγελματικές επιλογές, δείχνουν μικρότερο ενδιαφέρον για τη γλώσσα και επηρεάζονται σε μεγάλο βαθμό από τους γονείς να ασχοληθούν με τις θετικές επιστήμες. Τέλος, παρά το γεγονός πως οι ίδιοι αναφέρουν ότι δεν παρατηρούν έμφυλα στερεότυπα στο σχολείο, όμως φαίνεται να αποδίδουν κάποια χαρακτηριστικά όπως προσήλωση, αυθάδεια, υπακοή κ.α. στο φύλο των μαθητών και μαθητριών.

4.4 Ενήλικες

Η επίδραση ή όχι των έμφυλων στερεοτύπων, τα οποία ενδέχεται να εκφράζουν οι εκπαιδευτικοί, αποτελεί αντικείμενο, σε μικρότερο ποσοστό, και σε έρευνες οι οποίες αφορούν στον επαγγελματικό προσανατολισμό ενηλίκων. Σε έρευνα που διεξήχθη στη Γερμανία σε σπουδάστριες των λεγόμενων επιστημών STEM (Science Technology Engineering Mathematics) οι συμμετέχουσες αναφέρουν πως η υποστήριξη του σχολείου προς την επιλογή τους ήταν μέτρια, όπως επίσης και πως υπήρχαν μετρίου βαθμού στερεοτυπικές συμπεριφορές από τους εκπαιδευτικούς, ωστόσο είχαν μεγάλη υποστήριξη από την οικογένειά τους (Ertl, Luttenderger, & Paecher, 2017). Από την άλλη πλευρά, στην ποσοτική έρευνα της Μπάρλα (2018) που διεξήχθη στην Τρίπολη, παρουσιάζεται μικρό ποσοστό σπουδαστών σε ΙΕΚ οι οποίοι αναφέρουν ότι επηρεάστηκαν στην επιλογή

ειδικότητας από τον ΣΕΠ ενώ δεν γίνεται ιδιαίτερη αναφορά στην επίδραση των εκπαιδευτικών της Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στον επαγγελματικό τους προσανατολισμό. Χαρακτηριστικό, βέβαια, είναι ότι οι σπουδαστές αυτοί εκτός από την αναφορά σε κάποια συγκεκριμένα επαγγέλματα (μηχανικός αυτοκινήτων, βρεφονηπιοκόμος και αισθητικός) δεν φαίνεται να θεωρούν ότι υπάρχουν ανδρικά και γυναικεία επαγγέλματα. Τέλος, οι συμμετέχοντες στην ποσοτική έρευνα της Δραγατάκη (2017), οι οποίοι φοιτούν σε σχολεία Δεύτερης ευκαιρίας, αναφέρουν στη συντριπτική πλειοψηφία τους (83%) ότι τους άρεσαν τα μαθήματα της Θετικής και Τεχνολογικής Κατεύθυνσης. Ωστόσο, αυτό συνέβη σε πολύ μικρό ποσοστό λόγω των καθηγητών τους (2,4% για τους άνδρες και μόλις 0,98% για τις γυναίκες).

5. Έρευνα

5.1 Στόχος και ερευνητικά ερωτήματα

Από την εξέταση του θεωρητικού μέρους και την ανάλυση της βιβλιογραφίας για το θέμα προκύπτει ο στόχος και τα ερευνητικά ερωτήματα με βάση τα οποία διεξήχθη η έρευνα. Όπως αναφέρθηκε, με το ισχύον εκπαιδευτικό σύστημα, το Λύκειο αποτελεί κομβικό σημείο για την επιλογή του επαγγελματικού προσανατολισμού των μαθητών και των μαθητριών. Επίσης, οι εκπαιδευτικοί αποτελούν έναν από τους σημαντικότερους παράγοντες στη διαμόρφωση αυτών των επιλογών. Η πιθανή, λοιπόν, εκδήλωση, εκούσια ή ακούσια, από τους εκπαιδευτικούς, μέσω βαθμολογίας ή άλλης συμπεριφοράς, έμφυλων στερεοτύπων που σχετίζονται με το κατά πόσον τα αγόρια και τα κορίτσια έχουν «κλίση» ή ικανότητες σε κάθε μάθημα, μπορεί να επηρεάσει την επιλογή των μαθητών/τριών σχετικά με το επάγγελμα που θέλουν να ακολουθήσουν στο μέλλον.

Ταυτόχρονα, τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα αναπτύσσονται προσπάθειες ώστε να αυξηθεί το ενδιαφέρον για φοίτηση στην τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση (ΕΠΑΛ, ΙΕΚ, ανωτατικοποίηση ΤΕΙ). Θα ήταν χρήσιμο, επομένως, να διερευνηθεί κατά πόσο οι μαθήτριες ενθαρρύνονται ή όχι από το σχολείο να έχουν ως επιλογή αυτού του είδους την εκπαίδευση και αν τελικά την επιλέγουν. Επιπλέον, παρατηρώντας την άρνηση των μαθητών να ακολουθήσουν τις θεωρητικές επιστήμες σε συνδυασμό με την πτώση ενδιαφέροντος για αυτές τις σχολές, θα ήταν ενδιαφέρον να διερευνηθεί το κατά πόσον τα αγόρια ενθαρρύνονται ή αποθαρρύνονται άμεσα ή έμμεσα από τους εκπαιδευτικούς να ακολουθήσουν τις ανθρωπιστικές σπουδές στην Ελλάδα σε μία εποχή κατά την οποία φαίνεται να υπάρχει θετική εξέλιξη στην πορεία για την εξάλειψη των έμφυλων στερεοτύπων γενικότερα.

Από τα παραπάνω, λοιπόν, ο στόχος της έρευνας που προκύπτει είναι η διερεύνηση της ύπαρξης έμφυλα στερεοτυπικών απόψεων από καθηγητές δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, όπως, επίσης, και η διερεύνηση της επίδρασης των απόψεων και στάσεων των εκπαιδευτικών σε σχέση με τις δεξιότητες μαθητών και μαθητριών στο Γυμνάσιο και στο Λύκειο, στις προσδοκίες που αναπτύσσονται από τους/τις τελευταίους/ες και την πιθανή επιλογή σπουδών, κλάδου ή επαγγέλματος.

Τα ερευνητικά ερωτήματα που προκύπτουν είναι τα εξής:

- Είναι οι εκπαιδευτικοί δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης φορείς έμφυλων στερεοτυπικών αντιλήψεων αναφορικά με τις δεξιότητες μαθητών και μαθητριών;
- Αποτυπώνονται άμεσα ή και έμμεσα τέτοιες αντιλήψεις στην αξιολόγηση, στις εκπαιδευτικές πρακτικές και στη συμπεριφορά των καθηγητών απέναντι στους/στις μαθητές/τριες στο σχολικό περιβάλλον;
- Φαίνεται να επηρεάζονται οι μαθητές/τριες από τυχόν εκδηλώσεις τέτοιου είδους απόψεων ως προς τις προσδοκίες και την επιλογή σπουδών κλάδου ή επαγγέλματος;

5.2 Μεθοδολογία

Η μέθοδος η οποία επελέγη για τη συγκεκριμένη έρευνα είναι η ποιοτική. Αυτή η μέθοδος κρίθηκε καταλληλότερη καθώς το θέμα το οποίο τίθεται προς διερεύνηση είναι οι απόψεις που εκφράζουν οι εκπαιδευτικοί. Για κάτι τέτοιο απαιτείται διερεύνηση σε βάθος και σε ευρύτερο βαθμό από ότι θα ήταν δυνατό μέσω της απλής αποτύπωσης και παράθεσης ποσοτικών δεδομένων. Ο Creswell (2016) αναφέρει σχετικά, πως για την εξέταση απόψεων, το οποίο είναι ένα θέμα που δεν περιλαμβάνει συγκεκριμένες μεταβλητές, καταλληλότερη κρίνεται η ποιοτική μέθοδος σε αντίθεση με αντικειμενικές μετρήσεις και ανάλυση ποσοστών, κάτι που σύμφωνα με τον Bryman (2016) αποτελεί αντικείμενο της ποσοτικής έρευνας. Ένας ακόμη λόγος της επιλογής αυτής είναι το γεγονός ότι στην ποιοτική έρευνα ο ερευνητής εστιάζει το ενδιαφέρον του στο να καταγράψει με ολιστικό τρόπο σύνθετα, δυναμικά και μοναδικά φαινόμενα, δηλαδή μελετά ένα μικρό μόνο δείγμα υπό διαφορετικές πτυχές και το συνδέει με το ευρύτερο πλαίσιο στο οποίο αυτό συμβαίνει (Ισαρη & Πουρκός, 2015). Στη συγκεκριμένη περίπτωση, μελετώνται οι απόψεις ενός μικρού αριθμού εκπαιδευτικών σε συνάρτηση με το ευρύτερο ζήτημα των έμφυλων στερεοτύπων και του επαγγελματικού προσανατολισμού. Τέλος, ο στόχος στην ποιοτική έρευνα είναι διαφορετικός. Σε αυτήν ο ερευνητής εστιάζει στο να καταγράψει, να αναλύσει και να ερμηνεύσει βιώματα και υποκειμενικά νοήματα που προέρχονται από τους συμμετέχοντες (Ισαρη & Πουρκός, 2015). Στην παρούσα έρευνα, ειδικότερα, στόχος είναι να διερευνηθούν όσα πιστεύουν, ή όσα παρατηρούν και ζουν στο σχολείο οι συγκεκριμένοι συμμετέχοντες εκπαιδευτικοί.

Από τη άλλη πλευρά, υπάρχουν κάποιοι περιορισμοί, οι οποίοι μπορεί να αποθαρρύνουν τον ερευνητή από το να επιλέξει αυτό το είδος της έρευνας. Ο Bryman (2016) αναφέρει ότι αρκετοί ερευνητές ασκούν αρνητική κριτική στην ποιοτική έρευνα για έλλειψη αντικειμενικότητας, καθώς οι ερευνητές όχι μόνο επιλέγουν με τα δικά τους προσωπικά κριτήρια αυτά τα οποία θεωρούν σημαντικό να αναφερθούν αλλά μπορεί να αναπτύξουν και προσωπικές σχέσεις με τους συμμετέχοντες κατά τη διάρκεια της έρευνας. Επιπλέον, στα πλαίσια της ίδιας κριτικής προβάλλονται η δυσκολία επανάληψης της έρευνας καθώς δεν μπορούν να διασφαλιστούν οι ίδιες συνθήκες διεξαγωγής, όπως επίσης και η απουσία γενίκευσης των αποτελεσμάτων από τη στιγμή που η ποιοτική έρευνα απευθύνεται σε ένα συγκεκριμένο αριθμό συμμετεχόντων, για ένα συγκεκριμένο ζήτημα, κάτω από συγκεκριμένες συνθήκες. Τέλος, ο Bryman (2016) αναφέρει και την κριτική που ασκείται ως προς την έλλειψη διαφάνειας, καθώς δεν είναι πάντα σαφής ο τρόπος με το οποίο ο ερευνητής επέλεξε τους συμμετέχοντες ή ανέλυσε τα δεδομένα της έρευνάς του.

Για την αντιμετώπιση των δυσκολιών αυτών, σε συνδυασμό με το αντικείμενο της έρευνας κρίθηκε καταλληλότερη η ερμηνευτική προσέγγιση. Σύμφωνα με την προσέγγιση αυτή, γίνεται προσπάθεια για κατανόηση μιας ανθρώπινης συμπεριφοράς όχι μέσω της μελέτης των εξωτερικών παραγόντων που επιδρούν σε αυτή, αλλά μέσα από τη σκοπιά των ίδιων των συμμετεχόντων και το πώς ερμηνεύουν οι ίδιοι αυτά που παρατηρούν γύρω τους (Bryman, 2016). Εφαρμόζοντας την ερμηνευτική προσέγγιση στην παρούσα έρευνα, σκοπός δεν είναι να αναζητηθούν τα ποσοστά των εκπαιδευτικών που έχουν στερεοτυπικές αντιλήψεις, ή οι αντικειμενικοί εξωτερικοί παράγοντες που επηρεάζουν τον επαγγελματικό προσανατολισμό των μαθητών και των μαθητριών κάτι που θα ήταν αντικείμενο μιας ποσοτικής έρευνας με σκοπό τη γενίκευση σε μεγαλύτερο πληθυσμό. Αντίθετα, αντικείμενο στην συγκεκριμένη περίπτωση είναι οι απόψεις των συμμετεχόντων για αυτό το θέμα, τι πιστεύουν οι ίδιοι και πώς παρατηρούν αυτοί τα όσα συμβαίνουν στο σχολείο χωρίς να υπάρχει προοπτική γενίκευσης του αποτελέσματος σε μεγαλύτερο αριθμό ή στο σύνολο των εκπαιδευτικών της Αθήνας ή της Ελλάδας.

5.3 Συμμετέχοντες

Ο πληθυσμός, σύμφωνα με τον Creswell (2016), αποτελεί την ομάδα ανθρώπων στην οποία απευθύνεται ο ερευνητής και έχει κοινά χαρακτηριστικά. Η συγκεκριμένη έρευνα

απευθύνεται σε εκπαιδευτικούς διαφόρων ειδικοτήτων που εργάζονται σε σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, δηλαδή Γυμνάσια και Γενικά Λύκεια (ΓΕΛ) της Αθήνας. Ειδικότερα, στην ποιοτική έρευνα, όπως η παρούσα, η δειγματοληψία, δηλαδή η επιλογή των ατόμων που τελικά συμπεριλαμβάνονται στην έρευνα, δεν γίνεται με σκοπό τη γενίκευση σε μεγαλύτερο ή σε όλο τον πληθυσμό, αλλά με σκοπό να αντληθούν πληροφορίες που θα βοηθήσουν στην προσέγγιση των ερευνητικών ερωτημάτων (Ισαρη & Πουρκός, 2015). Αναφορικά με το μέγεθος του δείγματος, αυτό καθορίστηκε με βάση τον κορεσμό, το γεγονός, δηλαδή ότι οι συμμετέχοντες δεν προσέθεταν καινούρια δεδομένα τα οποία θα μπορούσαν να συνεισφέρουν περαιτέρω στην απάντηση των ερευνητικών ερωτημάτων (Bryman, 2016). Το δείγμα που τελικά επιλέχθηκε είναι δείγμα ευκολίας, δηλαδή επιλέχθηκε λόγω της άμεσης διαθεσιμότητάς του και της ευκολίας στην πρόσβαση σε αυτό από την ερευνήτρια (Ισαρη & Πουρκός, 2015). Ειδικότερα, η ερευνήτρια ήρθε σε επαφή με τους συμμετέχοντες μέσω συναδέλφων, λόγω της συνάφειας του επαγγέλματος, καθώς και η ίδια είναι απόφοιτος σχολής με παιδαγωγική επάρκεια.

Η περιοχή της Αθήνας επελέγη καθώς δεν αποτελεί κλειστή κοινωνία και συντίθεται από περιοχές με διαφορετικό κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο, επομένως οι απόψεις που εκφράζονται διακατέχονται από ποικιλομορφία. Επιπλέον, σε αντίθεση με την επαρχία, στην οποία συνήθως τοποθετούνται αναπληρωτές εκπαιδευτικοί, στην Αθήνα εργάζονται καθηγητές σε οργανικές θέσεις, δηλαδή απασχολούνται για σειρά ετών στο ίδιο σχολείο και αυτό τους δίνει τη δυνατότητα να γνωριστούν καλύτερα με τους μαθητές τους.

Αναφορικά με τη βαθμίδα, επελέγη η δευτεροβάθμια καθώς αποτελεί κρίσιμη περίοδο για τη λήψη αποφάσεων από τους μαθητές σχετικά με τον εκπαιδευτικό προσανατολισμό τους, ο οποίος στη συνέχεια θα τους οδηγήσει στην επιλογή επαγγέλματος. Επιπρόσθετα, η ύπαρξη διαφορετικών ειδικοτήτων στους εκπαιδευτικούς αναδεικνύει ακόμα περισσότερο, σε σύγκριση με την πρωτοβάθμια, το ζήτημα της επίδρασης αυτών των εκπαιδευτικών και της επιλογής εκπαιδευτικής κατεύθυνσης από τους μαθητές.

Πιο συγκεκριμένα, συμμετείχαν: αναφορικά με το φύλο τους 1 άντρας και 10 γυναίκες, ηλικίας από 36 έως 64 ετών και εργασιακή εμπειρία σε σχολείο από 2 έως 39 χρόνια και ως προς το είδος σχολείου στο οποίο εργάζονται 8 σε Γενικό Λύκειο και 3 σε Γυμνάσιο. Επιπλέον, η κατανομή τους στις περιοχές στις οποίες βρίσκονται τα σχολεία είναι η εξής: 6 στο Βύρωνα και 2 στον Υμηττό, περιοχές χτισμένες, ως επί το πλείστον, από Μικρασιάτες

πρόσφυγες, κοντά στο κέντρο της Αθήνας, μεσαίου κυρίως κοινωνικοοικονομικού υπόβαθρου, 2 στον Άγιο Δημήτριο, περιοχή Νοτίων προαστίων, επίσης μεσαίου υπόβαθρου και 1 στα Καμίνια του Πειραιά, περιοχή με μεγάλο αριθμό μεταναστών κυρίως από την Αίγυπτο λόγω εγγύτητας στο λιμάνι του Πειραιά αλλά και στην ναυπηγοεπισκευαστική ζώνη. Τέλος, οι ειδικότητες (ΠΕ) οι οποίες εκπροσωπούνται από τους συμμετέχοντες είναι: 2 Αγγλικής Φιλολογίας, 1 Φυσικής Αγωγής, 1 Μαθηματικών, 2 Πληροφορικής, 3 Φιλολόγοι, 1 Φυσικής και 1 Χημικός. Σημειώνεται ότι δεν συμπεριελήφθη στην έρευνα μια κοινή συνέντευξη ενός Φιλολόγου Λυκείου και της Φιλολόγου παράλληλης στήριξης του τμήματος καθώς δεν ήταν δυνατό να εξακριβωθεί αν οι απόψεις που εξέφραζε ο καθένας δεν επηρεάζονταν από αυτές του/της συναδέλφου, ενώ ταυτόχρονα δεν φάνηκε να προσθέτουν επιπλέον απόψεις, οι οποίες δεν είχαν ακουστεί από τους συναδέλφους τους, της ίδιας ειδικότητας.

5.4 Εργαλείο συλλογής δεδομένων

Καθώς η έρευνα είναι ποιοτική τα εργαλεία συλλογής δεδομένων από τα οποία καλείται να επιλέξει ο ερευνητής είναι οι συνεντεύξεις και τα ερωτηματολόγια, οι παρατηρήσεις και η συγκέντρωση εγγράφων και οπτικοακουστικού υλικού (Creswell, 2016). Η συγκέντρωση εγγράφων και οπτικοακουστικού υλικού δεν κρίθηκε κατάλληλη για την παρούσα έρευνα καθώς οι απόψεις των εκπαιδευτικών οι οποίες είναι το αντικείμενο θα ήταν δύσκολο να αποτυπωθούν σε τέτοιου είδους ντοκουμέντα. Επιπλέον, η παρατήρηση απορρίφθηκε καθώς θα ήταν δύσκολη η εξασφάλιση άδειας για το χώρο του σχολείου, και για το λόγο αυτό δεν ήταν δυνατό να μελετηθούν συγκεκριμένες πρακτικές που εφαρμόζονται από τους εκπαιδευτικούς μέσα στη σχολική τάξη.

Καταλληλότερος τρόπος, επομένως, θεωρήθηκε η συνέντευξη, η οποία είναι πιο ευέλικτη σε σύγκριση με ένα ερωτηματολόγιο, το οποίο χρησιμοποιείται αντίστοιχα στην ποσοτική έρευνα (Bryman, 2016). Οι συνεντεύξεις μπορούν να είναι δομημένες, ημιδομημένες ή μη δομημένες, πρόσωπο με πρόσωπο ή τηλεφωνικές, κατά μόνες ή σε ομάδες (Robson, 2010). Ένα χαρακτηριστικό, γενικά των συνεντεύξεων, κυρίως πρόσωπο με πρόσωπο, είναι το γεγονός ότι καθώς κύριο εργαλείο είναι ο λόγος, συνεπικουρούν και παραγλωσσικά ή εξωγλωσσικά στοιχεία (παύσεις, επιτονισμοί, εκφράσεις προσώπου, χειρονομίες), τα οποία λειτουργούν ως ενδείξεις για το τι σκέφτεται ο συμμετέχων, σε αντίθεση με ένα απρόσωπο

ερωτηματολόγιο (Robson, 2010). Ο ίδιος, επίσης, αναφέρει ότι το υλικό που συλλέγεται από τις συνεντεύξεις είναι πιο πλούσιο και μπορεί να αποβεί αρκετά πιο διαφωτιστικό σε σύγκριση με ένα απλό ερωτηματολόγιο.

Ειδικότερα, επιλέγεται η ημιδομημένη συνέντευξη η οποία σύμφωνα με τον Bryman (2016) βασίζεται σε έναν οδηγό συνέντευξης που αποτελείται από συγκεκριμένες ερωτήσεις, ωστόσο παρέχεται στον ερευνητή η ευελιξία ανάλογα με τις απαντήσεις των συμμετεχόντων να θέσει και επιπλέον ερωτήματα. Στην ημιδομημένη συνέντευξη, ωστόσο, τον έλεγχο δεν τον έχει ο συμμετέχων αλλά ο ερευνητής καθώς αυτός οργανώνει τη συζήτηση με βάση τη δική του ατζέντα και το τι θέλει να αναδείξει (Robson, 2010). Επιπλέον, παρέχεται η δυνατότητα να τροποποιεί τις ερωτήσεις ανάλογα με τον συνεντευξιαζόμενο, να εμβαθύνει σε συγκεκριμένα θέματα, να αλλάζει τη σειρά των ερωτήσεων ή να αφαιρεί ορισμένες από αυτές ανάλογα με τη ροή της συζήτησης (Ισαρη & Πουρκός, 2015).

Ένα μειονέκτημα των συνεντεύξεων, το οποίο αναφέρει ο Creswell (2016), είναι ότι οι συμμετέχοντες ενδέχεται να απαντήσουν αυτό που πιστεύουν ότι θέλει να ακούσει ο ερευνητής, ή το πολιτικά ορθό (το οποίο, βέβαια δεν αποκλείεται και για τα ανώνυμα ερωτηματολόγια). Για να αποφευχθεί κάτι τέτοιο παρεμβλήθησαν στις ερωτήσεις για την άποψη των ίδιων των συμμετεχόντων και ερωτήσεις που αφορούσαν στο τι παρατηρούν οι συνάδελφοί τους (π.χ. «Σχετικά με αυτό τι σας λένε οι συνάδελφοί σας;»). Επίσης, δόθηκε εξ αρχής μόνο το γενικό πλαίσιο της έρευνας το οποίο περιορίστηκε στο θέμα: «φύλο των μαθητών και επαγγελματικός προσανατολισμός», παραλείποντας το στοιχείο της ύπαρξης στεροτυπικών απόψεων των καθηγητών και επίδρασής τους στην επιλογή σπουδών και επαγγέλματος.

Οι άξονες του οδηγού της συνέντευξης στην παρούσα έρευνα (βλ. Παράρτημα Α) αντιστοιχούν στα ερευνητικά ερωτήματα που προηγήθηκαν. Πιο συγκεκριμένα:

1ος άξονας: Δημογραφικά στοιχεία

2ος άξονας: Ύπαρξη ή όχι έμφυλων στερεοτύπων

3ος άξονας: Στάσεις και συμπεριφορές απέναντι στους/στις μαθητές/τριες

4ος άξονας: Επίδρασεις στις επιλογές των μαθητών/τριών

5.5 Ερευνητική διαδικασία

Οι συνεντεύξεις διεξήχθησαν κατά την περίοδο 12 έως 18 Μαΐου 2022 και είχαν διάρκεια από 6 έως 21 λεπτά με μέσο όρο περίπου τα 15 λεπτά (για τη διάρκεια θα γίνει ειδικότερη αναφορά στους περιορισμούς). Επιλέχθηκαν η τηλεφωνική επικοινωνία και οι τηλεδιασκέψεις μέσω διαδικτυακών πλατφορμών κυρίως λόγω υγειονομικών περιορισμών εξαιτίας της πανδημίας από την εξάπλωση της νόσου Covid19, αλλά και για τη διευκόλυνση των συμμετεχόντων, καθώς η επικοινωνία πραγματοποιήθηκε κατόπιν προγραμματισμένου ραντεβού και από χώρο που επιθυμούσαν οι ίδιοι. Η καταγραφή των συνεντεύξεων έγινε μέσω ψηφιακού καταγραφέα φωνής («δημοσιογραφικό») και αποθηκεύτηκε ως αρχείο ήχου, ενώ στη συνέχεια απομαγνητοφωνήθηκε μέσω ακρόασης και μεταγραφής με πληκτρολόγηση σε ηλεκτρονικό αρχείο εγγράφου (βλ. Παράρτημα Β).

Πριν την έναρξη των συνεντεύξεων, προηγήθηκε μια δοκιμαστική συνέντευξη με εκπαιδευτικό Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, η οποία δεν θα συμπεριλαμβανόταν στην έρευνα καθώς η συνεντευξιαζόμενη ήταν εκτός πληθυσμού. Μέσω της διαδικασίας αυτής ελέγχθηκε η λειτουργία του ψηφιακού καταγραφέα και η ποιότητα της καταγραφής, δηλαδή αν οι ερωτήσεις και οι απαντήσεις ακούγονταν ευδιάκριτα. Επίσης, εξασφαλίστηκε η ροή της συζήτησης και μετρήθηκε ο μέσος χρόνος της συνέντευξης, ώστε να μπορούν οι συμμετέχοντες να είναι ενήμεροι εκ των προτέρων για τον χρόνο που θα απασχοληθούν. Οι συμμετέχοντες με τη σειρά τους, πριν ξεκινήσει η συνέντευξη διαβεβαιώθηκαν για την ανωνυμία των απαντήσεών τους και ενημερώθηκαν για την καταγραφή της συζήτησης, η οποία άρχιζε μετά τη σύμφωνη γνώμη τους.

Με την ολοκλήρωση των συνεντεύξεων άρχισε η απομαγνητοφώνηση, ώστε να είναι δυνατή η κωδικοποίηση, η ομαδοποίηση δηλαδή, των απαντήσεων. Οδηγό για την κωδικοποίηση αποτέλεσαν τα ερευνητικά ερωτήματα που τέθηκαν σε προηγούμενο κεφάλαιο. Πιο συγκεκριμένα, στις απαντήσεις των συμμετεχόντων αναζητήθηκαν εκείνα τα στοιχεία τα οποία φαίνεται να δίνουν απαντήσεις στο κάθε ένα από τα τρία ερευνητικά ερωτήματα, δηλαδή αν οι εκπαιδευτικοί είναι φορείς έμφυλων στερεοτύπων, αν αυτό αποτυπώνεται στα λόγια και τη συμπεριφορά τους στην τάξη απέναντι στους μαθητές και πώς και αν επηρεάζονται οι μαθητές από αυτά ως προς την επιλογή επαγγέλματος. Τέλος, επιλέχθηκαν κάποια χαρακτηριστικά αποσπάσματα από τις απαντήσεις αυτές που χρήζουν αναλυτικότερου σχολιασμού.

5.6 Περιορισμοί

Υπάρχουν, ωστόσο, κάποιοι περιορισμοί, τόσο σχετικά με τη σύνθεση των συμμετεχόντων, όσο και με την ερευνητική διαδικασία και τη διεξαγωγή των συνεντεύξεων. Αρχικά, αναφορικά με τους συμμετέχοντες, οι άντρες εκπαιδευτικοί υποεκπροσωπούνται, καθώς μετά από πρόσκληση ενδιαφέροντος σε διάφορα σχολεία, θετικές στην συμμετοχή ήταν κυρίως οι γυναίκες εκπαιδευτικοί. Επιπλέον, απουσιάζουν οι εκπαιδευτικοί ΕΠΑΛ με εξαίρεση έναν συμμετέχοντα ο οποίος είχε εργαστεί παλαιότερα σε Επαγγελματικό Λύκειο την επαρχία, αλλά και δύο καθηγήτριες Γυμνασίου, των οποίων το σχολείο συστεγάζεται με Εσπερινό Λύκειο και ΙΕΚ, οπότε οι μαθητές έχουν άμεση επαφή με αυτό το είδος εκπαίδευσης. Εκτός από τα παραπάνω, χρήσιμο θα ήταν να αναφερθεί ότι οι περιοχές τις οποίες εκπροσωπούν οι εκπαιδευτικοί περιορίζονται σε Κεντρικά και Νότια Προάστια στα οποία διαμένουν κατά κύριο λόγο οικογένειες μεσαίου εισοδήματος. Εξαιρείται μία εκπαιδευτικός που διδάσκει στα Καμίνια, περιοχή στην οποία διαμένουν πρόσφυγες κυρίως από την Αίγυπτο. Τέλος, απουσιάζουν εκπαιδευτικοί οι οποίοι διδάσκουν σε προνομιούχες περιοχές της Αθήνας ή σε ιδιωτικά σχολεία.

Από την άλλη πλευρά, αναφορικά με τη διεξαγωγή των συνεντεύξεων, η μικρή σχετικά διάρκεια των συνεντεύξεων αφήνει περιθώρια για πιθανή περαιτέρω ανάπτυξη των απόψεων των συμμετεχόντων η οποία τελικά δεν επετεύχθη. Σε αυτό, συνέβαλε και η μη δυνατότητα συζήτησης εκ του σύνεγγυς λόγω των περιορισμών, καθώς, δεν μπορούσε να δημιουργηθεί το κατάλληλο κλίμα οικειότητας, ώστε να υπάρξει μεγαλύτερη και σε περισσότερο βάθος αλληλεπίδραση ανάμεσα στην ερευνήτρια και τους συμμετέχοντες. Ειδικότερα, στις τηλεφωνικές συνεντεύξεις, στις οποίες έλλειπε η οπτική επαφή, πολλά εξωγλωσσικά στοιχεία (εκφράσεις, χειρονομίες), δεν ήταν δυνατόν να γίνουν αντιληπτά από την ερευνήτρια, γεγονός το οποίο καθιστούσε πιο δύσκολο των εντοπισμό στοιχείων όπως ξάφνιασμα, απορία, αμηχανία, προσπάθεια να αποτυπωθεί με τις κατάλληλες λέξεις μια σκέψη, ειρωνεία κ.α. τα οποία θα ήταν δυνατό να χρησιμοποιηθούν για τη διερεύνηση των απόψεων που εκφράστηκαν. Επιπλέον αναφορά στους περιορισμούς γίνεται και στη συνέχεια της εργασίας, στο κεφάλαιο των προτάσεων για περαιτέρω έρευνα.

6. Αποτελέσματα

Με την ολοκλήρωση της κωδικοποίησης προέκυψαν τα εξής αποτελέσματα για το καθένα από τα τρία ερευνητικά ερωτήματα:

A) Αντιλήψεις που εκφράζονται από τους εκπαιδευτικούς για διαφοροποιήσεις ανάμεσα στους μαθητές και στις μαθήτριες

Η έρευνα ξεκινά με τη διερεύνηση του βασικού ερωτήματος για την ύπαρξη ή μη στερεοτυπικών αντιλήψεων ή προκαταλήψεων από τους εκπαιδευτικούς που σχετίζονται με το φύλο των μαθητών και μαθητριών. Σε γενικές γραμμές, οι εκπαιδευτικοί αναφέρουν ότι παρατηρούν διαφοροποιήσεις που σχετίζονται με το φύλο των παιδιών. Πιο συγκεκριμένα, αναφορικά με το ζήτημα των εντάσεων, της φασαρίας και των προβλημάτων διαχείρισης της τάξης το σύνολο αναφέρει ότι τα αγόρια φαίνεται να είναι αυτά που κάνουν περισσότερη φασαρία και δημιουργούν τα περισσότερα προβλήματα. Χαρακτηριστική είναι η απάντηση της καθηγήτριας Φυσικής από Γενικό Λύκειο η οποία αναφέρει ότι τα αγόρια προσπαθούν να ελέγξουν τα όρια των καθηγητών και ειδικά των καθηγητριών, ίσως ως αποτέλεσμα μιας συμπεριφοράς που ενισχύεται από τα υπόλοιπα αγόρια (η ίδια χρησιμοποιεί τη λέξη «σιγοντάρουν»), αναγνωρίζοντας, ταυτόχρονα, ότι η άποψη αυτή είναι στερεοτυπική:

... περισσότερο τα αγόρια όταν είναι μια καθηγήτρια, γιατί δυστυχώς για τα αγόρια λειτουργεί το στερεότυπο περισσότερο, προσπαθούν να δείξουν όχι μαγκιά να το πω, στην αρχή όλα τα παιδιά αλλά περισσότερο τα αγόρια προσπαθούν να κόψουν κίνηση, δηλαδή να δουν μέχρι που φτάνουν τα όριά σου, μέχρι που μπορώ εγώ να πούμε να με εκνευρίσουν.

Ωστόσο, παρά το γεγονός ότι το σύνολο των ερωτηθέντων παρατηρεί ότι τα αγόρια είναι αυτά που δημιουργούν τα περισσότερα προβλήματα, η πλειοψηφία εκφράζει την άποψη ότι δεν είναι αποκλειστικά, μόνο τα αγόρια που δημιουργούν προβλήματα. Ειδικότερα, αναφέρεται ότι τον τελευταίο καιρό παρατηρούνται εντάσεις και στα κορίτσια, όπως εκφράζει και η καθηγήτρια Αγγλικών του Γυμνασίου, η οποία, επίσης αναγνωρίζει την ύπαρξη της στερεοτυπικής αντίληψης:

Κοιτάζτε να αυτό είναι βέβαια και ένα στερεότυπο το οποίο το έχουμε από παλιά, ότι συνήθως τα αγόρια είναι αυτά που υποκινούν τις εεε τις διάφορες φασαρίες και

τα λοιπά. Κυρίως ναι, αλλά θέλω να σας πω ότι έχουν αρχίσει λίγο και αντιστρέφονται και τα πράγματα, δηλαδή θα δεις και πολλά κορίτσια ξεκινούν και υποκινούν κάτι. Όχι τόσο τακτικά όσο τα αγόρια αλλά αυτό έχει να κάνει και με τα παιδιά με τα πάντα.

Επίσης, γίνεται αναφορά σε διαφορετικού είδους και έντασης διαταρακτικές συμπεριφορές των κοριτσιών, όπως οι ειρωνείες απέναντι στους εκπαιδευτικούς (καθηγήτρια Αγγλικών ΓΕΛ) ή η «ψιλοκουβέντα» μέσα στην τάξη (Φιλολόγος Γυμνασίου).

Εγώ προσωπικά, δεν βλέπω... παλιότερα ήταν τα αγόρια πρωτοστατούντα ας πούμε. Τώρα έχουν μπει και τα κορίτσια στο παιχνίδι με ειρωνεία, με διαταρακτική συμπεριφορά μερικές φορές. Δεν βλέπω ιδιαίτερες διαφορές. Ντάξει τα κορίτσια είναι λίγο πιο, ας πούμε συμμορφώνονται λίγο πιο εύκολα.

Όσον αφορά τώρα τη φασαρία, η αλήθεια είναι ότι τα αγόρια κρατούν καλά τα ηνία της φασαρίας, χωρίς βέβαια να... την ψιλοκουβεντούλα μέσα στην τάξη την κάνουν τα κορίτσια, τη φασαρία όμως και τις χοντροκομμένες πλάκες, ή τις φασαρίες, το ξύλο κι όλα αυτά, δυστυχώς αγόρια.

Διαφοροποιήσεις εντοπίζονται, επίσης, και στο ζήτημα της επιμέλειας των μαθητών και μαθητριών. Δύο από τους εκπαιδευτικούς ΓΕΛ και οι δύο θετικών κατευθύνσεων (Φυσικός και Χημικός) αναφέρουν πως στα τμήματα προσανατολισμού της Γ' Λυκείου κυρίως τα αγόρια είναι αυτά που είναι περισσότερο επιμελή, ενώ δύο, επίσης, καθηγητές ΓΕΛ (Μαθηματικός και Αγγλικών) αναφέρουν ότι δεν υπάρχουν ιδιαίτερες διαφοροποιήσεις ανάμεσα στα αγόρια και στα κορίτσια. Η πλειοψηφία, ωστόσο, αναφέρει ότι παρατηρεί μεγαλύτερη επιμέλεια στα κορίτσια. Η Φιλολόγος από το ΓΕΛ αναφέρει ότι η διαφοροποίηση αυτή σχετίζεται με τα κοινωνικά στερεότυπα για την συμπεριφορά της γυναίκας:

- *Νομίζω, ότι υπάρχουν δύο λόγοι, για μένα δηλαδή. Ο ένας έχει να κάνει με την εφηβεία αυτή καθαυτή η οποία και σε αγόρια και σε κορίτσια δημιουργεί έτσι διάφορες κυκλοθυμικές συμπεριφορές και αντιδράσεις και ο άλλος έχει να κάνει με το στερεότυπο του καλού κοριτσιού, το οποίο υπάρχει πάρα πολύ έτσι έντονα ακόμα, το βλέπουμε στα σχολεία. Δηλαδή, ακόμα και αν τα κορίτσια βρίσκονται σε αυτή την εφηβική ταραχή και αναστάτωση δεν απαλλάσσονται εύκολα από το να είναι το καλό*

παιδί. Τα αγόρια είναι λίγο πιο... απαλλάσσονται πιο εύκολα. Δεν ξέρω αν πρέπει να προχωρήσω σε συσχετισμούς κοινωνικών στερεοτύπων ή όχι...

- *Ό,τι πιστεύετε*
- *Εγώ νομίζω ναι, ότι πιο δύσκολα τα κορίτσια απαλλάσσονται από το ρόλο του καλού παιδιού, του καλού κοριτσιού*

Αναφορικά με το θέμα των διαφοροποιήσεων στις επιδόσεις, προβάλλονται διαφορετικές απόψεις, οι οποίες, όμως συμπίπτουν σε γενικές γραμμές ανάλογα με τις ειδικότητες των εκπαιδευτικών. Ειδικότερα, οι δύο καθηγήτριες Πληροφορικής συμφωνούν πλήρως στο ότι δεν σχετίζεται το φύλο με την επίδοση των παιδιών αλλά η μελέτη και η ποιότητα του μαθητή. Επιπλέον, οι καθηγητές Μαθηματικών και Αγγλικών του ΓΕΛ αναφέρουν, επίσης, ότι δεν παρατηρούν ιδιαίτερες διαφοροποιήσεις στα δύο φύλα κάτι με το οποίο φαίνεται να συμφωνεί και η Φυσικός από το ίδιο ΓΕΛ, η οποία, ωστόσο, στη συνέχεια κάνει αναφορά σε πιθανή υστέρηση στην απόδοση των κοριτσιών λόγω ενός εγγενούς χαρακτηριστικού:

- *Αυτό ήθελα να σας πω τώρα στη συνέχεια. Ότι βλέπετε να συμμετέχουν περισσότερο τα αγόρια, τα κορίτσια, να είναι καλύτεροι μαθητές;*
- *Είναι θέμα παιδιών πάντοτε, είναι θέμα παιδιών δεν είναι θέμα φύλου, είναι θέμα παιδιών*

και στη συνέχεια:

- *Κι ακόμα στα κορίτσια, είναι ίσως πιο διστακτικά και ίσως να μην αποδίδουν γι' αυτό το λόγο μερικές φορές, αλλά πάντοτε είναι θέμα χαρακτήρα*

Τέλος, και οι τρεις Φιλολόγοι αναφέρουν ότι, σε γενικές γραμμές, τα κορίτσια έχουν καλύτερες επιδόσεις από τα αγόρια. Μια μικρή διαφοροποίηση παρατηρείται από τη μία Φιλόλογο Γυμνασίου, η οποία αναφέρει πώς ίσως τα αγόρια είναι λίγο καλύτερα στην Ιστορία, μάθημα το οποίο θέλει πιο συνθετική σκέψη σε αντίθεση με τα μαθήματα παραγωγής λόγου, στα οποία είναι καλύτερα τα κορίτσια, καθώς έχουν ικανότητες στην ανάλυση λόγου:

Η αλήθεια είναι ότι τα κορίτσια έχουν το προβάδισμα αλλά όχι σε όλα. Ας πούμε έχουν το προβάδισμα σε μαθήματα τα οποία έχουν θα έλεγα παραγωγή λόγου, για παράδειγμα Νέα Ελληνικά και Λογοτεχνία, εεμ κάπου στο ίσο είμαστε στα Αρχαία

περισσότερο δηλαδή συντακτικό, γραμματική υπάρχουν ίσες επιδόσεις. Στο μάθημα της Ιστορίας παρολαυτά το οποίο έχει έναν τελείως διαφορετικό τρόπο διεξαγωγής και στησίματος και νοοτροπίας γενικότερα νομίζω ότι τα αγόρια υπερτερούν. [...]

Τώρα, όσον αφορά στο κομμάτι της Ιστορίας, εμμ εκεί φαίνεται και ποιος διαβάζει. Δηλαδή, εκεί νομίζω προσπαθούν να καλύψουν πολλά παιδιά την αδυναμία τους στα φιλολογικά μαθήματα χρησιμοποιώντας κατά κάποιο τρόπο ένα μάθημα το οποίο θέλει τη λογική, θέλει δηλαδή μια αφαιρετική σκέψη και μια συνθετική σκέψη ταυτοχρόνως, δηλαδή το να κάνεις πηγή για παράδειγμα εεμ πρέπει να μάθεις να ξεχωρίζεις το ουσιώδες από το επουσιώδες, να κάνεις συναρτήσεις μεταξύ τους, δηλαδή εκεί φαίνεται ποιος δούλεψε, ποιος έχει αναπτύξει την δυνατότητα. Δεν είναι 100% πώς να το πω, δεν το πετυχαίνουν απόλυτα οι μαθήτριάς μου διότι το προσεγγίζουνε κάτω από το πρίσμα της ανάπτυξης, το προσεγγίζουν σα να είναι έκθεση, ενώ δεν είναι.

Ιδιαίτερη αναφορά θα μπορούσε να γίνει στο μάθημα της Φυσικής Αγωγής, το οποίο είναι ένα μάθημα που δεν απαιτεί μελέτη. Η καθηγήτρια Φυσικής Αγωγής αναφέρει, λοιπόν, ότι γενικότερα τα κορίτσια δεν δείχνουν ενδιαφέρον για το συγκεκριμένο μάθημα, λόγω στοιχείων που αφορούν και στο χαρακτήρα αλλά και στα βιολογικά τους χαρακτηριστικά:

- Τα κορίτσια δε συμμετέχουν, όσο θα' πρεπε, ενώ τα αγόρια έχουν λίγο πιο ενεργό συμμετοχή. [...]*
- Δηλαδή οι διαφορές ανάμεσα στα αγόρια και στα κορίτσια γιατί πιστεύετε ότι υπάρχουν;*
- Τα κορίτσια βαριούνται. Όχι τόσο μεγάλες... και τα αγόρια... απλά τα αγόρια θα πάρουν την μπάλα, θα παίζουν λίγο ποδόσφαιρο, θα κάνουν κάτι. Τα κορίτσια θα κάτσουν, όλη την ώρα έχουν περίοδο, όλο και κάτι έχουνε. Όχι πάλι πάρα πολύ μεγάλη διαφορά, αλλά και πάλι είναι μια διαφορά...*

Τέλος, εκτός από τις διαφοροποιήσεις που τυχόν παρατηρούν, οι συμμετέχοντες φαίνεται να αποδίδουν κάποια χαρακτηριστικά στους μαθητές και τις μαθήτριες που σχετίζονται με το φύλο, όπως ότι τα κορίτσια είναι πιο συνεργάσιμα, ενώ τα αγόρια υπερβολικά σίγουρα για τον εαυτό τους. Κάποια από αυτά, μάλιστα, αναφέρεται ότι είναι βιολογικά προκαθορισμένα, όπως η συνθετική σκέψη των αγοριών και η αναλυτική των κοριτσιών, η

εκ φύσεως τάση των κοριτσιών να είναι πιο ήρεμα και τακτικά, το ότι τα αγόρια ωριμάζουν αργότερα από τα κορίτσια, η φυσική επιδεξιότητα των αγοριών στις κατασκευές και το μητρικό ένστικτο των κοριτσιών. Χαρακτηριστικά είναι τα αποσπάσματα που ακολουθούν:

Καθηγήτρια Αγγλικών Γυμνασίου:

Νομίζω ότι αυτό είναι. Δηλαδή τα κορίτσια είναι πάντοτε λίγο πιο low σε σχέση με τα αγόρια, τα οποία ασχολούνται και με άλλα πράγματα.

Καθηγήτρια Πληροφορικής Γυμνασίου:

Μπορεί και να μερικές φορές, μπορεί να είναι και καλύτερα τα κορίτσια ως προς τη συνεργασία. Πιο συνεργάσιμες. Μερικές φορές μπορεί τα αγόρια να είναι περισσότερο, να το βλέπουνε πιο εγωιστικά και να λέει «α, το ξέρω δεν ασχολούμαι» και να μην το ξέρουνε, ενώ τα κορίτσια είναι πιο θετικές.

Καθηγήτρια Φιλολογικών Γυμνασίου:

Εεμ αισθάνομαι ότι τα... αγόρια εκεί ίσως να' ναι ένα βήμα πίσω, είναι και ίσως η ωριμότητα. Τώρα η Πρώτη Γυμνασίου έχει δωδεκάχρονα, ας πούμε. Τα αγόρια στα δώδεκα αισθάνομαι ότι είναι λιγότερο ώριμα να διαχειριστούν ένα θέμα σε σχέση με τα κορίτσια.

Τέλος, όπως προαναφέρθηκε, ως παράγοντας διαφοροποίησης αναφέρεται και μια βιολογική λειτουργία του ανθρωπίνου σώματος, όπως η έμμηνος ρύση.

Από τα λεγόμενα των εκπαιδευτικών, ωστόσο, προκύπτει μια αντίφαση. Παρά το γεγονός ότι φαίνεται να αποδίδουν χαρακτηριστικά στα δύο φύλα, αναγνωρίζουν την ύπαρξη στερεοτυπικών αντιλήψεων όπως, παρατέθηκε και σε προηγούμενο σημείο (βλ. άποψη καθηγητριών Φυσικής και Αγγλικών για παραβατική συμπεριφορά). Συμπληρωματικά σε αυτό, παρατίθεται και απόσπασμα από τα λεγόμενα μιας Φιλολόγου Γυμνασίου:

- *Ε νομίζω ότι είναι κοινή, δηλαδή όταν δούμε τμήμα, ακούγεται πω πω αυτό το τμήμα έχει πάρα πολλά αγόρια πριν καν μπούμε, είμαστε και προκατειλημμένοι, ότι το αγόρι σίγουρα θα είναι πηγή ενόχλησης, ότι δεν θα έχει καλές επιδόσεις*

Επιπλέον, εκτός από την αναγνώριση ύπαρξης στερεοτυπικών αντιλήψεων και προκαταλήψεων, υπάρχει και η αναγνώριση από ορισμένους συμμετέχοντες ότι οι συνθήκες τα τελευταία χρόνια αλλάζουν και δεν εμφανίζονται οι διαφοροποιήσεις που

υπήρχαν παλαιότερα. Πιο συγκεκριμένα, η Φυσικός από το ΓΕΛ αναφέρει την εισαγωγή λιγότερων γυναικών στο Πανεπιστημιακό τμήμα της Φυσικής όταν φοιτούσε η ίδια, η καθηγήτρια Πληροφορικής από το ΓΕΛ ότι τα κορίτσια είχαν φόβο για τα μηχανήματα, ενώ τα αγόρια ήταν πιο εξοικειωμένα, ο Μαθηματικός ότι με την πάροδο των χρόνων τα στερεότυπα με τα οποία είχαν μεγαλώσει οι γονείς των μαθητών/τριών εξαλείφονται. Αυτό δείχνει ότι παρά το γεγονός ότι οι εκπαιδευτικοί συνεχίζουν να αποδίδουν διαφορετικά χαρακτηριστικά στους μαθητές και τις μαθήτριες, ωστόσο, υπάρχει μια τάση αναγνώρισης των στερεοτυπικών αντιλήψεων παλαιότερων εποχών από τους ίδιους τους εκπαιδευτικούς αλλά και το γεγονός ότι θεωρούν θετική την εξάλειψή τους.

B) Τυχόν συμπεριφορές στο σχολείο και απέναντι στους μαθητές που αποτυπώνουν στερεοτυπικές αντιλήψεις

Ως συνέχεια στο ερώτημα για την ύπαρξη στερεοτυπικών αντιλήψεων, εξετάστηκε το κατά πόσο οι ενέργειες των εκπαιδευτικών ενδέχεται να αποτελέσουν παράγοντες διαμόρφωσης αντιλήψεων από τους μαθητές και τις μαθήτριες για τις ικανότητές τους και κατ' επέκταση τον επαγγελματικό προσανατολισμό τους. Αυτό έγινε κυρίως μέσω της διερεύνησης για την ύπαρξη ή μη διαφοροποιημένης διδασκαλίας αλλά και των παροτρύνσεων και των συμβουλών που εκφράζουν οι εκπαιδευτικοί στα παιδιά.

Ξεκινώντας, αναφορικά με τους εκπαιδευτικούς, οι οποίοι διδάσκουν σε τμήματα προσανατολισμού (5), δηλαδή σε τμήματα στα οποία ήδη οι μαθητές και οι μαθήτριες έχουν κάνει ήδη μια επιλογή, δύο εκφράζουν την άποψη ότι προτιμούν το μάθημα της γενικής παιδείας (Χημικός, Φιλόλογος) γιατί τους δίνεται περισσότερη ελευθερία στην διδασκαλία, δύο ότι προτιμούν το μάθημα της κατεύθυνσης (Φυσικός, Μαθηματικός), και μία (Πληροφορικής) ότι της είναι πιο ευχάριστο το μάθημα στα τμήματα τα οποία υπάρχει ενδιαφέρον ανεξαρτήτως κατεύθυνσης. Παρ' όλα αυτά, οι τέσσερις από τους πέντε αναφέρουν διαφοροποίηση στη διδασκαλία ανάμεσα σε τμήματα γενικής παιδείας και κατεύθυνσης γεγονός που δείχνει ότι παρά τις προτιμήσεις τους το μάθημα στην κατεύθυνση είναι πιο στοχευμένο. Χαρακτηριστικά, ο Μαθηματικός τονίζει την προσπάθεια που γίνεται στην κατεύθυνση της Τρίτης Λυκείου, η οποία περιορίζεται στην προετοιμασία των Πανελληνίων εξετάσεων και δεν αφήνει περιθώρια εφαρμογής άλλων παιδαγωγικών μεθόδων:

Στη Γ' Λυκείου ναι, σίγουρα είναι φουλ, πάνε για εξετάσεις, αρχίζει και χάνεται λίγο το... είναι πιο προπόνηση, είναι προπόνηση για να κατέβουν σε αγώνες, ενώ το άλλο είναι παιδαγωγικό, λίγο να αγαπήσουν το αντικείμενο, να να να... Ενώ στη Γ' δεν υπάρχει η πολυτέλεια του χρόνου για να ασχοληθείς με το παιδαγωγικό κομμάτι, να νιώσουν τα παιδιά πιο κοντά στο μάθημα, στο αντικείμενο...

Φεύγοντας από το δίπολο Γενικής Παιδείας-Κατεύθυνσης, αναφορικά με το πώς διαχειρίζονται τις τυχόν διαφοροποιήσεις στις επιδόσεις αγοριών και κοριτσιών, υπάρχει σύνδεση με τα όσα αναφέρθηκαν στην προηγούμενη ενότητα, καθώς τέσσερις εκπαιδευτικοί από τα ΓΕΛ δεν αναφέρουν ότι παρατηρούν ιδιαίτερες διαφοροποιήσεις ανάμεσα σε αγόρια και κορίτσια, επομένως δεν υπάρχει και διαφοροποίηση στη διδασκαλία τους. Επίσης, η Χημικός από το ΓΕΛ αναφέρει ότι δεν κάνει κάποιο διαχωρισμό καθώς δεν την απασχολεί το φύλο:

- *Δεν κάνω κάποιο διαχωρισμό, δεν με απασχολεί σαν διαχωρισμός φύλου.*

Ωστόσο, υπάρχουν και περιπτώσεις (Πληροφορικής και Φιλολογικών από το ΓΕΛ), στις οποίες οι καθηγήτριες δεν εστιάζουν τη διαφοροποίηση στο φύλο αλλά στην προσπάθεια να τονιστεί η αξία της γνώσης και εμπλοκής των μαθητών που δεν σηκώνουν χέρι αντίστοιχα, για όλους τους αδύναμους μαθητές ανεξαρτήτως φύλου.

Καθηγήτρια Πληροφορικής:

- *Έχετε παρατηρήσει διαφοροποιήσεις στη συμμετοχή αγοριών και κοριτσιών στο μάθημά σας;*
- *Όχι ιδιαίτερα, δηλαδή δεν έχει να κάνει με το φύλο, πιο πολύ στην επίδοση, δηλαδή αν κάποιος του αρέσει το μάθημα ή το διαβάζει το καταλαβαίνει. Είναι μερικά παιδιά που μπορεί να μην... δεν πάνε για θετικές επιστήμες παρολαυτά το καταλαβαίνουν το μάθημα και συμμετέχουνε.*
- *Εσείς πώς διαχειρίζεστε αυτές τις διαφοροποιήσεις;*
- *Ε όσο μπορώ προσπαθώ να τους ρίξω στο φιλότιμο να συμμετέχουνε. Προσπαθώ να τους εξηγήσω την αξία της γνώσης, ότι εμ βοηθάει και το μυαλό, ότι και να θέλουν να γίνουν και... και απλοί υπάλληλοι να θέλουν να γίνουν πρέπει το μυαλό τους να δουλεύει. Για να μάθει να δουλεύει το μυαλό τους πρέπει να μάθουν να μπορούν να*

ανταπεξέρχονται στα μαθήματα, να προσπαθούν να το εξασκούν με τις ασκήσεις στα μαθήματα, με το διάβασμα. Αυτό προσπαθώ να τους εμπνεύσω.

Καθηγήτρια Φιλολογικών:

Εγώ έχω μια γενική αρχή, να μην περιμένω να σηκώσουν (χέρι) στο μάθημα. Δηλαδή προσπαθώ να εμπλέξω το μαθητή, αγόρι κορίτσι δεν έχει σχέση, στη διαδικασία του μαθήματος. Είμαι ενάντια στη διάλεξη, οπότε με τη λογική ότι το μάθημα, στο μάθημα πρέπει να εμπλέκονται οι μαθητές, προσπαθώ να δώσω κίνητρα, κάνοντας ερωτήσεις, εμπλέκοντάς τους σε ομάδες. Αυτό.

Από την άλλη πλευρά η καθηγήτρια Φυσικής Αγωγής αναφέρει ότι χρησιμοποιεί κυρίως επιπλήξεις και χαμηλή βαθμολογία με ανεπιτυχή αποτελέσματα:

- *Πώς τις διαχειρίζεστε αυτές τις διαφοροποιήσεις;*
- *Δυστυχώς, έτσι όπως είναι τα σχολεία δεν μπορείς να το διαχειριστείς εύκολα. Όσο και να, ό,τι και να τους πω, με όποιο τρόπο και να τους το πω, δυστυχώς είναι παντελώς αδιάφορα.*
- *Πώς το ερμηνεύετε;*
- *Πώς το ερμηνεύω; Όταν δεν έχει επιπτώσεις με οποιονδήποτε τρόπο σε ένα μαθητή μια συμπεριφορά, ε λογικό είναι να κάνει ό,τι θέλει. Τώρα θα μπορούσα εγώ να τους βάλω απουσία, αν τους βάλω απουσία αρχίζουν και φωνάζουν, αρχίζουν και βρίζουνε. Αν εμ τους βάλω χαμηλό βαθμό, το οποίο θα το κάνω, αλλά πάλι έχουμε προβλήματα.*

Συνεχίζοντας, οι απαντήσεις κυρίως των εκπαιδευτικών θεωρητικών μαθημάτων, ακολουθώντας με συνέπεια τις απαντήσεις σχετικά με το πρώτο ερευνητικό ερώτημα, δείχνουν μια προσπάθεια εμπλοκής των αγοριών σε αυτού του είδους τα μαθήματα στα οποία υπάρχει κυρίως η διαφοροποίηση ανάμεσα σε μαθητές και μαθήτριες όσον αφορά στις επιδόσεις (αλλά, όπως θα αναφερθεί και στη συνέχεια, και στο ενδιαφέρον). Οι καθηγήτριες του Γυμνασίου, κυρίως, που διδάσκουν θεωρητικά μαθήματα (Φιλολογικά και Αγγλικά) εντοπίζουν, λοιπόν, ένα προβάδισμα στα κορίτσια και για το λόγο αυτό διαφοροποιούν τη διδασκαλία τους. Από αυτές, η καθηγήτρια Αγγλικών προσπαθεί να

δώσει κίνητρα στα αγόρια μέσω της μουσικής και του αθλητισμού (σε αυτό ίσως λανθάνει η στερεοτυπική αντίληψη ότι τα αγόρια ενδιαφέρονται περισσότερο για τον αθλητισμό):

Προσπαθώ... κοιτάζτε να δείτε... κάποια κίνητρα να δώσω και στα αγόρια γιατί τα κορίτσια ναι οκ εντάζει... είτε μέσα από κάποια μουσική, κάποιες μουσικές προτιμήσεις, είτε κάποιες αθλητικές προτιμήσεις για να προσπαθήσω λίγο να τους κινήσω το ενδιαφέρον παραπάνω. Βέβαια στο δικό μου μάθημα, επειδή εντάζει όλα τα παιδιά έχουν ένα επίπεδο καταλαβαίνεις ότι δεν έχω την ίδια ανταπόκριση. Σε σχέση ας πούμε με άλλα μαθήματα όπως τα μαθηματικά, ελληνικά, ιστορία και τέτοια.

ενώ η Φιλόλογος, η οποία σχολιάζει και το ζήτημα του ανταγωνισμού που παρατηρεί στα κορίτσια, μέσω συστάσεων και συμβουλών:

Τα αγόρια χρειάζονται συνέχεια συστάσεις ή συμβουλές εεεμμ να συγκεντρώνονται να ανεβάσουν τον πήχη επειδή ικανοποιούνται με πάρα πολύ χαμηλή βαθμολογία, να περάσουν, δηλαδή να πάρουν 12. Εγώ προσπαθώ να τους ανεβάσω τις φιλοδοξίες να τους δείξω ότι μπορούν να πετύχουν περισσότερα, να μην μείνουν τόσο χαμηλά. Δεν καλλιεργείται ανταγωνισμός ανάμεσα στα αγόρια. Πάρα πολύ δύσκολό, δηλαδή δυο κορίτσια μπορεί να αγωνιστούν για τη σημαία, για την πρωτιά. Τα αγόρια είναι κάτι πολύ δύσκολο να δούμε τέτοιο ανταγωνισμό

Ιδιαίτερη αντιμετώπιση στο ζήτημα αυτό φαίνεται να έχει η Φιλόλογος από τα Καμίνια, η οποία ενώ παρατηρεί ένα προβάδισμα στα κορίτσια αντί να δώσει κίνητρα στα αγόρια συνεχίζει να ενθαρρύνει τα κορίτσια καθώς λόγω ιδιαίτερου πολιτισμικού υπόβαθρου (καταγωγή από μουσουλμανικές χώρες), οι γονείς κάνουν κάθε προσπάθεια να βοηθήσουν τα αγόρια, ενώ αφήνουν χωρίς βοήθεια τα κορίτσια. Χαρακτηριστικά αναφέρει:

Γενικά εγώ προσωπικά σαν γυναίκα θέλω να ενισχύω τα κορίτσια, να βρίσκουν πτυχές του εαυτού τους που είναι καλές, να παίρνουν αυτοπεποίθηση, να νιώθουν ότι εεεμ τα καταφέρνουν κάπου καλύτερα. Δεν θα ήθελα φυσικά να δημιουργήσω δυσκολία στα αγόρια, όχι κάθε άλλο, απλά γνωρίζοντας πως οι ευκαιρίες εκπαίδευσης στα αγόρια, ακόμα και στις μέρες μας, είναι περισσότερες και πόσο μάλλον ας πούμε σε αγόρια πληθυσμιακής ομάδας μουσουλμανικής ας πούμε, μουσουλμανικού θρησκευματος που έχουμε σε πολύ μεγάλο ποσοστό στο σχολείο

μας, φαίνεται ότι οι οικογένειές τους ας πούμε, ενισχύουν περισσότερο τα αγόρια της οικογένειας, ενώ τα κορίτσια δεν τα στέλνουν για παράδειγμα φροντιστήριο, δεν τους έχουν τις ίδιες ευκαιρίες. Τα προορίζουν, έτσι όπως φαίνεται στα μάτια μου για νύφες και για το σπίτι. Οπότε, λοιπόν, ενώ η οικογένεια δίνει βάρος στα αγόρια τους, εγώ προσπαθώ όσο μπορώ να ενισχύσω τα κορίτσια τους. Να έρθουμε κάπως τέλος πάντων σε μια ισορροπία.

Εξετάζοντας τις απαντήσεις σχετικά με τις διαφοροποιήσεις στο μάθημα, θα μπορούσαν να ειπωθούν τα εξής: Το γεγονός, ότι διαφοροποιείται η διδασκαλία στην κατεύθυνση, ενδεχομένως, ενισχύει την αυτοπεποίθηση και τη σιγουριά των μαθητών/τριών, οι οποίοι την ακολουθούν, στα συγκεκριμένα μαθήματα, σε αντίθεση με τους υπόλοιπους μαθητές και μαθήτριες. Σε αυτό θα μπορούσε να συνυπολογιστεί και η σύσταση των κατευθύνσεων (όπως θα παρουσιαστεί τη συνέχεια). Στις περιπτώσεις των θεωρητικών μαθημάτων, στις οποίες εφαρμόζεται διαφοροποίηση με βάση το φύλο, αυτή θα μπορούσε να έχει διττά αποτελέσματα: ή να ενισχύσει την αυτοπεποίθηση και το ενδιαφέρον των αγοριών, ή να επιβεβαιώσει στα μάτια τους την υστέρηση σε σύγκριση με τα κορίτσια, δεδομένου ότι βλέπουν τις εκπαιδευτικούς να τους δείχνουν περισσότερο ενδιαφέρον.

Εκτός από τον τρόπο διδασκαλίας, επίδραση στις απόψεις μαθητών και μαθητριών κυρίως σχετικά με τον επαγγελματικό προσανατολισμό ενδεχομένως έχουν οι συμβουλές που τους δίνουν οι εκπαιδευτικοί αναφορικά με αυτό το θέμα. Σε αυτές παρουσιάζεται μια σύμπτωση απόψεων καθώς εννέα από τους συμμετέχοντες αναφέρουν ότι συμβουλεύουν τους μαθητές και τις μαθήτριες να ακολουθήσουν το επάγγελμα που τους αρέσει, τους ευχαριστεί και τους ενδιαφέρει. Χαρακτηριστική είναι η απάντηση του Μαθηματικού:

Να κάνουν αυτό που λέει η ψυχούλα τους, να τους γράψουνε όλους, όλους κανονικότητα. Όσο κι αν νιώθουν ότι πονάνε, όσα καρδιακά κι αν πάθουν οι γονείς τους, να κάνουν αυτό που λέει η ψυχούλα τους.

Και στη συνέχεια:

Ιδανικό, για τους μαθητές μου; Να κάνουνε κάτι που τους αρέσει. Κι αυτό που τους λένε ότι θα δουλεύουν μέχρι τα 70, οπότε θα είναι πολύ βαρύ αν κάνεις κάτι που δεν σου αρέσει, οπότε κυνήγησέ το όσα χρόνια χρειαστεί, δεν πειράζει, μέχρι τα 70 θα

δουλεύεις. Οπότε να κάνουν κάτι που τους αρέσει, να βγάζουνε ένα ποσό που είναι ικανοποιητικό στο να έχουν μια ικανοποιητική ποιότητα ζωής. Αυτά.

Στο παραπάνω απόσπασμα, γίνεται αναφορά και σε μία ακόμα συμβουλή που δίνεται, να έχουν, δηλαδή, καλές απολαβές, την οποία εκφράζουν τρεις από τους συμμετέχοντες. Ακολουθούν ως συμβουλές που εκφράζονται από δύο εκπαιδευτικούς: να κάνουν έρευνα πριν επιλέξουν και να δουν το επάγγελμα σε πραγματικές συνθήκες εργασίας και να γίνονται καλύτεροι και να υπάρχει επαγγελματική ανέλιξη:

Χημικός ΓΕΛ:

- *Εσείς τι τους συμβουλεύετε;*
- *Ότι καλό είναι να τα σκεφτούν, να τα ψάξουν λιγάκι, να κοιτάζουν κι από το ίντερνετ το περιεχόμενο των σχολών για να αποφασίσουν πιο κατάλληλα τι τους ταιριάζει*
- *Πώς θα τους λέγατε να διαλέξουν επάγγελμα; Με ποια κριτήρια;*
- *Είναι πολλά τα κριτήρια τα οποία μπορούν να χρησιμοποιηθούν. Εκτός από τα μαθήματα που τους ενδιαφέρουν, τα ίδια τα μαθήματα δεν μπορούν τα τους οδηγήσουν από μόνα τους σε κάποιο επαγγελματικό προσανατολισμό. Πρέπει να δουν το ίδιο το επάγγελμα από κοντά είτε εν ώρα εργασίας είτε να δουν το αντικείμενο σπουδών μέσα από τη σχολή. Αυτό είναι ένα μεγάλο λάθος που υπάρχει εδώ. Στο σχολείο συνήθως τα παιδιά διαλέγουν κάποια κατεύθυνση. Μ' αρέσει η χημεία θα γίνω χημικός, το οποίο είναι μεγάλο λάθος γιατί ένας χημικός δεν κάνει αυτό που κάνουμε εμείς εδώ. Είναι αρκετά διαφορετικό σαν επάγγελμα.*

Φιλόλογος Γυμνασίου:

Να πετύχουν στη σχολή που θέλουν πρωταρχικά, γιατί κι αυτό δεν είναι εύκολο. Μπορεί τα μόρια να μην επιτρέψουν και να πας σε μια σχολή που να μην τους ικανοποιεί το θέμα, το αντικείμενο. Εεεμ να βρούνε δουλειά σε αυτό που έχουν σπουδάσει, να αμείβονται αξιοπρεπώς και να ανελιχθούν, αν υπάρχει ιεραρχία, αν υπάρχει προαγωγή, να ανελιχθούν να μη μέινουν στάσιμοι. Ας πούμε δεν υπάρχει προαγωγή για τους καθηγητές, ενώ ο διευθυντής... εννοώ να έχουν μια εξέλιξη, μια ανοδική πορεία.

Τέλος, ακολουθούν κάποιες λιγότερο δημοφιλείς συμβουλές, όπως να έχουν αντιστάσεις και να λένε όχι στην εκμετάλλευση (Φιλόλογος ΓΕΛ):

Ε, είναι πολύ δύσκολο να δώσει κανείς συμβουλή, σε τέτοιες εποχές. Κι επειδή κι εγώ ως άνθρωπος αποφεύγω τις συμβουλές μια γνώμη εκφράζω. Η γνώμη μου, λοιπόν, είναι ότι πρέπει να κυνηγάει κανείς αυτό που του αρέσει όπως κι αν είναι τα πράγματα. Το ένα είναι αυτό. Και το δεύτερο είναι να μαθαίνει να λέει όχι. Όχι στην εκμετάλλευση. Ας πούμε κουβεντιάζαμε για την άρνηση νέων παιδιών να πάνε να δουλέψουν στον τουρισμό. Και μείναμε πάρα πολύ σ' αυτό το όχι που λέγεται και η συμβουλή μου είναι ότι μόνο λέγοντας όχι δεν το δέχονται, δεν τον δέχονται τον ειλωτισμό που μου επιβάλεις. Έχουν κάποιες ελπίδες να...

να μην έχουν κριτήριο επιλογής τα μόρια μιας σχολής (Πληροφορικής ΓΕΛ):

Για να έχουμε μια ιδανική επαγγελματική καριέρα πρώτον πρέπει αυτό που θα επιλέξουν να μην είναι με βάση τα μόρια των σχολών, με βάση αυτό που τους αρέσει. Γιατί, το λέω γιατί κάνουν το μηχανογραφικό κάποια παιδιά και μετά το γυρνάνε τούμπα γιατί λένε «α αυτή είναι καλύτερη σχολή γιατί το είπε ο τάδε καθηγητής, το είπε η τάδε μαμά. Κάποιος είχε περάσει εκεί και πέρασε πολύ καλά». Αυτό είναι λάθος.

να εργάζονται με γνώμονα την ηθική (Φυσικής Αγωγής):

- *Ό, τι τους αρέσει αρκεί να το κάνουν σωστά και με ήθος*

και τέλος να προσπαθούν να είναι καλοί στα μαθήματα, ό,τι κι αν επιλέξουν και να μη θεωρούν ότι οι επιλογές που θα κάνουν στο Λύκειο είναι δεσμευτικές για την υπόλοιπη ζωή τους (Φιλόλογος Γυμνασίου):

Εγώ γενικά τους λέω να κοιτάζουν τα μαθήματά τους, να δώσουν τον καλύτερό τους εαυτό και ούτως ή άλλως αργεί πάρα πολύ ο χρόνος τον οποίο θα πρέπει να επιλέξουν κάτι. Και αυτό που τους λέω ότι ακόμα και στα 18 όταν καλείσαι να, νωρίτερα ακόμα στα 15, όταν καλείσαι να πας σε Γενικό ή Επαγγελματικό Λύκειο δεν είναι απόλυτη η επιλογή, ούτε στα 18 όταν καλείσαι να επιλέξεις μια σχολή είναι απόλυτη, δεσμευτική επιλογή. Ειδικά ότι τα πράγματα είναι ρευστά, οπότε να έχουν ανοιχτές τις ευκαιρίες και φυσικά οι ανοιχτές ευκαιρίες γίνονται όταν έχεις κάνει κάποια δουλειά και μπορείς να τις έχεις.

Εκτός από τις γενικότερες συμβουλές, ενδιαφέρον έχουν οι απαντήσεις σχετικά με το αν οι συμμετέχοντες θα συμβούλευαν τους μαθητές να ακολουθήσουν το δικό τους επάγγελμα ή ειδικότητα. Τρεις αναφέρουν ότι δεν θα το συνιστούσαν καθώς το επιστημονικό αντικείμενο και οι γνώσεις του επιστήμονα περιορίζεται στο σχολείο (Χημικός), γιατί υπάρχει κορεσμός και χαμηλές απολαβές (Αγγλικών ΓΕΛ) και γιατί δεν υπάρχουν οι κατάλληλες υποδομές (Γυμναστικής). Από την άλλη πλευρά, έξι εκπαιδευτικοί, θα ενθάρρυναν τα παιδιά να ακολουθήσουν το επάγγελμά τους εκπληρώνοντας ορισμένες παραμέτρους όπως: να τους αρέσει πραγματικά, να έχουν όρεξη για δουλειά, και να έχουν υπομονή. Χαρακτηριστικά παρατίθεται η άποψη μιας εκ των Φιλολόγων Γυμνασίου:

- *Μόνο αν έβλεπα ότι έχει υπομονή, αντοχή θα το έλεγα αυτό ότι αν έχει αγάπη για τα παιδιά, γιατί κάποιοι άνθρωποι δεν τα αντέχουν τα παιδιά, δεν μπορούν να τα βγάλουν πέρα. Εεεεμ και συνεχή εκπαίδευση, δηλαδή δεν είναι κάτι το οποίο είναι στατικό, όπως και όλα τα επαγγέλματα άλλωστε. Πρέπει να διαβάζεις συνέχεια, πρέπει να ενημερώνεσαι, πρέπει να βλέπεις πώς θα διαχειριστείς τα παιδιά μέσα σε μια τάξη εεεμ, να αντιμετωπίσεις τους γονείς. Πρέπει να δεις κάποιες προϋποθέσεις για να το συστήσεις στα παιδιά, στους μαθητές να το ακολουθήσουν.*
- *Μάλιστα*
- *Και να τους αποτρέψεις αν δεν έχουν αυτά τα προσόντα. Δηλαδή λές δεν κάνει γι' αυτό γιατί δεν είσαι... δεν μπορείς να διαχειριστείς το θυμό σου*

Τέλος, μία εκπαιδευτικός (Φιλολόγος ΓΕΛ), ούτε θα ενθάρρυνε ούτε θα αποθάρρυνε γιατί το επάγγελμα παρουσιάζει και πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα.

Κλείνοντας, είναι άξιο αναφοράς ότι σε καμία από τις συμβουλές που εκφράζονται δεν γίνεται αναφορά στον παράγοντα φύλο. Αυτό το γεγονός ενισχύει αυτό που αναφέρθηκε στην προηγούμενη ενότητα για την αναγνώριση της αλλαγής που συντελείται σε σχέση με παλαιότερες εποχές και τη θετική πορεία προς την εξάλειψη των αντιλήψεων που σχετίζονται με το φύλο και το επάγγελμα.

Γ) Επιλογή κλάδου σπουδών ή επαγγέλματος και τυχόν επιρροές

Τέλος, μέσα από τις συνεντεύξεις, αποτυπώνονται παρατηρήσεις των εκπαιδευτικών για τις προτιμήσεις και επιλογές που κάνουν οι μαθητές και οι μαθήτριες, αλλά και απόψεις για το τι πιστεύουν οι εκπαιδευτικοί ότι αποτελεί παράγοντα επιλογής σε αυτές τις αποφάσεις.

Αρχικά, σε ό,τι αφορά στις προτιμήσεις μαθημάτων και επιλογή κατευθύνσεων και ειδικότερα στο Γυμνάσιο, δύο εκπαιδευτικοί (Αγγλικών και Φιλόλογος) συμφωνούν ότι τα αγόρια κλίνουν προς τα θετικά και τεχνολογικά μαθήματα, ενώ τα κορίτσια προς τα φιλολογικά. Όπως αναφέρεται στη συζήτηση με τη Φιλόλογο:

- *Και σε σχέση με τις προτιμήσεις, ποια παιδιά φαίνεται να προτιμούν περισσότερο τα φιλολογικά*
- *Πάλι τα κορίτσια*
(γέλια)
- *Κυριαρχούν τα κορίτσια λοιπόν. Πώς ερμηνεύετε αυτές τις διαφοροποιήσεις;*
- *Έχει να κάνει με τον επαγγελματικό προσανατολισμό. Τα κορίτσια θέλουν να οδηγηθούν πιο πολύ σε δασκάλες, παιδαγωγοί, φιλόλογοι, ψυχολόγοι, κοινωνιολόγοι, ενώ τα αγόρια πιο πολύ σε τεχνολογία, μηχανικοί... ίσως γι' αυτό θέλουν να έχουν ανάγκη από θετικές επιστήμες για τις σπουδές τους*

Προχωρώντας ηλικιακά στο Λύκειο, η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών ΓΕΛ με αντικείμενο τα θετικά μαθήματα αναφέρουν ότι, σε γενικές γραμμές, δεν παρατηρούν να υπερτερούν τα αγόρια ή τα κορίτσια που έχουν επιλέξει αντίστοιχες κατευθύνσεις (Χημικός, Φυσικός, Μαθηματικός), ενώ και η καθηγήτρια Αγγλικών στο ΓΕΛ παρατηρεί ότι και τα δύο φύλα κλίνουν προς τις θετικές επιστήμες.

- *Συζητάτε με τους μαθητές σας για τα μαθήματα που τους αρέσουν;*
- *Μερικές φορές, αν και στο Λύκειο το σχολείο το θεωρούνε πάρεργο. Τα κάνουν στο φροντιστήριο και όχι μόνο το δικό μου το μάθημα. Πιστεύω ότι τα τελευταία χρόνια κλείνουνε περισσότερο στις θετικές επιστήμες και τα δύο φύλα.*

Επιπλέον, και οι δύο καθηγήτριες Πληροφορικής ΓΕΛ συμφωνούν στο ότι υπάρχει μια μικρή υπεροχή των αγοριών στην Πληροφορική (κατεύθυνση που εμπεριέχει και τα Οικονομικά) όπως, επίσης και στο γεγονός ότι τα παιδιά ακολουθούν τις αποφάσεις των γονέων να μην τα γράψουν σε ΕΠΑΛ. Η μία εξ αυτών αναφέρει χαρακτηριστικά ότι η επιλογή αυτή είναι σχεδόν μονόδρομος γιατί είτε δεν θα δώσουν Πανελλήνιες, είτε δεν μπορούν να επιλέξουν μια καλλιτεχνική κατεύθυνση και να πάνε σε ένα σχολείο πιο μακριά το οποίο θα έχει την ειδικότητα που θέλουν:

Στην ομάδα Προσανατολισμού τώρα που τα παιδιά δρομολογούνται προς τα οικονομικά και την πληροφορική, εκεί φέτος νομίζω είναι έτσι, αυτή τη στιγμή χωρίς να μπορώ να κάνω ακριβή μέτρηση, νομίζω είναι περισσότερα τα αγόρια. Δηλαδή έχω ένα τμήμα που είναι περισσότερα τα αγόρια πλειοψηφικά. Όχι ότι είναι καλά στην επίδοση τα αγόρια, αλλά πλειοψηφικά είναι περισσότερα τα αγόρια. Αλλά είναι και πολλά από αυτά τα παιδιά που δεν κατεβαίνουν στις Πανελλαδικές. Οπότε μπορεί να το έχουν επιλέξει γιατί δεν έχουν κάτι άλλο να κάνουν, να επιλέξουν. [...]

Έχω παιδιά που θέλουν να γίνουν ηθοποιοί, ή θέλουν να γίνουν συγγραφείς ή άλλο παιδί που θέλει να γίνει μουσικός ή άλλοι που δεν θέλουν να γίνουν τίποτα ας πούμε και αναγκαστικά παρακολουθούν πληροφορική γιατί είναι στην ομάδα προσανατολισμού ας πούμε αυτή ή σε ένα τμήμα που αναγκαστικά είναι, ενώ στην πραγματικότητα δεν θέλουν να είναι εδώ. Στο ερώτημα «γιατί;». Γιατί ε φοβάται ας πούμε η μαμά να με στείλει ΕΠΑΛ να πάρω μια ειδικότητα ή το σχολείο που ήθελα να πάω ήταν πάρα πολύ μακριά και οπότε αναγκαστικά ήρθα εδώ πέρα. Υπάρχουν παιδιά αρκετά

Αναφορικά με τα φιλολογικά μαθήματα, τόσο στο Γυμνάσιο όσο και στο Λύκειο, παρατηρείται μια πτώση καθώς γενικά τα φιλολογικά μαθήματα δεν φαίνεται να αρέσουν στα παιδιά. Πιο συγκεκριμένα, για το Λύκειο η Φιλολόγος από το ΓΕΛ επισημαίνει και αυτή την πτώση στις προτιμήσεις για τα φιλολογικά μαθήματα, η οποία όμως, όπως αναφέρει, δεν φαίνεται να ισχύει τόσο για τα κορίτσια, τα οποία συνεχίζουν να υπερισχύουν αριθμητικά στα τμήματα κατεύθυνσης.

Υπάρχει μεγάλη πτώση και παρακμή στα θεωρητικά μαθήματα. Αυτό δεν έχει να κάνει βέβαια με τα κορίτσια. Τα Αρχαία είναι μισητά, έτσι;

Τέλος, για τα μαθήματα που δεν εξετάζονται και δεν απαιτούν μελέτη, όπως η Φυσική Αγωγή, γίνεται αναφορά στο ότι τα αγόρια είναι αυτά που προτιμούν περισσότερο τη Γυμναστική καθώς τους προσφέρει τη δυνατότητα εκτόνωσης από την ένταση και το άγχος.

- *Άρα απ' ότι καταλαβαίνω τα αγόρια προτιμούν το μάθημά σας λίγο περισσότερο από τα κορίτσια;*
- *Ναι. Και τα κορίτσια, απλά πιο πολύ στο ότι δεν είναι να μάθουν ένα μάθημα το οποίο θα τους... είναι ένα μάθημα το οποίο ξεδίνουν, το οποίο χαλαρώνουν, το οποίο*

ξεφεύγει το μυαλό τους. απ' όλη αυτή την πίεση που έχουν απ' τα άλλα, με τα διαγωνίσματα, τα...

Τέλος, αναφορικά με την επαγγελματική εκπαίδευση οι εκπαιδευτικοί παραθέτουν τις όποιες εμπειρίες έχουν σχετικά με την επιλογή κατεύθυνσης σπουδών. Ειδικότερα, η μία εκ των Φιλολόγων του Γυμνασίου αναφέρει ότι τα αγόρια που θέλουν να φοιτήσουν στο ΕΠΑΛ θέλουν να γίνουν μηχανικοί αυτοκινήτων, ενώ τα κορίτσια με την ίδια προοπτική θέλουν να ακολουθήσουν νοσηλευτική ή κομμωτική:

Τα αγόρια που πάνε στα ΕΠΑΛ έχουν έναν κοινό στόχο, μηχανικοί αυτοκινήτων.

Εεε τα κορίτσια αν πηγαίνουν στο ΕΠΑΛ έχουν κομμώτρια, νοσοκόμα, παραϊατρικά.

Στο ίδιο κλίμα κινείται και η προσθήκη του Μαθηματικού, ο οποίος κατά τη θητεία του σε ΕΠΑΛ παρατήρησε, επίσης, έντονη διαφοροποίηση στις επιλογές αγοριών και κοριτσιών:

Ε, συγγνώμη... εκεί που υπάρχει μεγάλη διαφορά νομίζω είναι το ΕΠΑΛ. Κατεύθυνση ΕΠΑΛ νομίζω ότι είναι αρκετά έντονο κι έχει να κάνει με το επάγγελμα όμως γιατί επιλέγουν κατευθύνσεις και με βάση το επάγγελμα. Οπότε πολλά κορίτσια σκέφτονται ότι εγώ δεν θα ασχοληθώ, δεν θα γίνω μηχανικός αυτοκινήτων, ξέρω γω, και βλέπεις τμήματα καθαρά με αγόρια. Ή αντίστοιχα αισθητική τμήματα με κορίτσια.

Συγκεντρωτικά, θα μπορούσε να ειπωθεί ότι πια στις θετικές επιστήμες και στην Πληροφορική, ιδιαίτερα στο Γενικό Λύκειο δεν εμφανίζονται οι διαφοροποιήσεις που εντοπιζόνταν σε παλιότερες εποχές, καθώς τα κορίτσια και τα αγόρια φαίνεται να τις προτιμούν στον ίδιο βαθμό, γεγονός που συγκλείνει με όσα αναφέρθηκαν στο πρώτο ερώτημα για σταδιακή άρση των στερεοτύπων. Από την άλλη πλευρά, στα θεωρητικά μαθήματα, παρά τη σταθερή υπεροχή των κοριτσιών, παρατηρείται μια γενικότερη πτώση ενδιαφέροντος. Τέλος, οι διαφορές φαίνεται να συνεχίζουν να ισχύουν έντονα στα ΕΠΑΛ στα οποία φαίνεται να υπάρχει σαφής διαχωρισμός ανάμεσα σε «γυναικείες» και «αντρικές» ειδικότητες.

Όσον αφορά σε αυτά που μοιράζονται οι μαθητές και οι μαθήτριες με τους εκπαιδευτικούς για τις επαγγελματικές τους επιλογές, οι δεύτεροι εκφράζουν αντίστοιχα και τους λόγους που πιστεύουν ότι τους ωθούν σε αυτές. Αρχικά, δύο από τους εκπαιδευτικούς ΓΕΛ παρατηρούν ότι τα παιδιά δείχνουν αναποφάσιστα ως προς την επιλογή επαγγέλματος, με

μια εξ αυτών (Πληροφορικής ΓΕΛ) να θεωρεί κύρια επιρροή τις εμπειρίες από το Δημοτικό και το Γυμνάσιο αλλά και τις ικανότητές τους.

Τα περισσότερα παιδιά έχουν κάποια ιδέα για το τι θέλουν να κάνουν. Εμ... υπάρχουν όμως και..., όχι πολλά παιδιά, λίγα θα τα έλεγα, νομίζω εγώ ότι είναι λίγα, που δεν τους αρέσει τίποτα, ας πούμε, δεν σκέφτονται για... δεν τους γεμίζει κάτι, να πουν θα' θελα να γίνω αυτό, ξέρω γω νοσηλεύτης γιατί μ'αρέσει να προσφέρω ή ξέρω γω νηπιαγωγός ή ξέρεις κάτι συγκεκριμένο. Ή να πει θα ανοίξω μια κάβα, μου αρέσουν τα ποτά, θα μ' άρεσε ένα τέτοιο. Είναι μερικά παιδιά που δεν έχουν τίποτα στο μυαλό τους.

Και στη συνέχεια

Δεν... δεν έχει να κάνει πιστεύω με το φύλο πια αυτό που τους αρέσει. Είναι καθαρά με τι τα καταφέρνουν, από άποψη προσωπική, μυαλού ξέρω γω, ή εμπειριών που έχουν από το δημοτικό και το γυμνάσιο.

Πιο συγκεκριμένα, αναφορικά με τις επιλογές των μαθητών, το ότι δεν υπάρχουν διαφοροποιήσεις ανάμεσα σε μαθητές και μαθήτριες στην επιλογή επαγγέλματος την αναφέρει μόνο μία εκπαιδευτικός (Πληροφορικής), όπως επίσης μία αναφέρει το ότι και τα κορίτσια επιλέγουν το Πολυτεχνείο (Φυσικός). Από την άλλη πλευρά, τέσσερις εκπαιδευτικοί αναφέρουν ότι τα αγόρια επιλέγουν τεχνικά επαγγέλματα και θετικές επιστήμες, ενώ οι ίδιοι τέσσερις επισημαίνουν και την προτίμηση των κοριτσιών προς τα εκπαιδευτικά και θεωρητικά επαγγέλματα. Ειδικότερα, δύο εκπαιδευτικοί, ο Μαθηματικός του ΓΕΛ και η μία Φιλολόγος Γυμνασίου, αναφέρουν ότι τα αγόρια αποφεύγουν τα θεωρητικά και εκπαιδευτικά επαγγέλματα, με την δεύτερη να προσθέτει και την αποφυγή των τεχνικών επαγγελμάτων από τα κορίτσια. Όπως, χαρακτηριστικά, αναφέρεται στη συζήτηση:

- *Αντίθετα βλέπετε να υπάρχουν κάποια επαγγέλματα απωθητικά, που δεν θα άρεσαν σε κάποια αγόρια ή σε κάποια κορίτσια;*
- *Ε, στα αγόρια δάσκαλος είναι απωθητικό. Στα κορίτσια δεν ξέρω δεν έχω ασχοληθεί με επαγγέλμ... δεν έχω... Στα κορίτσια τι είναι απεχθές;*
- *Απεχθές, δηλαδή που δεν θα το έκαναν με τίποτα*

- Δεν έχω καταλάβει, πάντως νομίζω και κάποια κορίτσια συμπαθούν τους υπολογιστές, θέλουν να πάνε Πολυτεχνείο. Ντάξει μηχανικοί αυτοκινήτων ηλεκτρολόγοι, ηλεκτρονικοί δεν είναι κάτι που θα το θέλανε

Στη συνέχεια γίνεται μια προσπάθεια αναζήτησης από τους συμμετέχοντες των κινήτρων που οδηγούν τους μαθητές και τις μαθήτριες στην επιλογή ενός επαγγέλματος. Αναφορικά, λοιπόν, με τους λόγους που ωθούν μαθητές και μαθήτριες στις επιλογές τους δύο εκπαιδευτικοί εκφράζουν την άποψη πως η σίγουρη επαγγελματική αποκατάσταση μέσω κυρίως των στρατιωτικών σχολών είναι ένας από αυτούς. Χαρακτηριστικά, η καθηγήτρια Αγγλικών από τον ΓΕΛ αναφέρει ότι παρά το γεγονός ότι τα παιδιά έχουν καλλιτεχνικές ανησυχίες ωστόσο αποφεύγουν αυτά τα επαγγέλματα και στρέφονται σε πιο σταθερά:

[...] ενώ τους αρέσει η τέχνη, ασχολούνται δηλαδή χορεύουνε, παίζουνε μουσική σε συγκροτήματα, τραγουδάνε, ζωγραφίζουνε κάποια από αυτά πολύ καλά και κόμιξ και γκραφίτι και ζωγραφική κανονική με λάδια και νερομπογιές και τα σχετικά, δεν στρέφονται στις σχολές καλών τεχνών για τους γνωστούς λόγους, ότι δεν υπάρχει επαγγελματική αποκατάσταση. Στρατιωτικές και αστυνομικές σχολές το ίδιο, αγόρια και κορίτσια ναι

Μία εκπαιδευτικός (Πληροφορικής) αναφέρει πώς τα παιδιά της εκφράζουν την επιθυμία να ακολουθήσουν ένα επάγγελμα με υψηλές απολαβές και αν είναι δυνατόν χωρίς ιδιαίτερη κούραση. Επιπλέον, ένας παράγοντας που αναφέρεται από τους εκπαιδευτικούς είναι η επίδραση των γονέων, είτε ως φορείς στερεοτύπων για τα φύλα, είτε ως πρότυπο, είτε λόγω του επαγγέλματος που ασκούν και υπάρχει η προοπτική να το ακολουθήσουν και τα παιδιά. Η μία εκ των Φιλολόγων Γυμνασίου αναφέρει συγκεκριμένα:

- *Η αλήθεια είναι ότι στα πρωτάκια, τα πρωτάκια ίσως να κάνουνε μόνα τους έτσι μια κουβέντα. Είναι και η ενότητα με τα επαγγέλματα κάπως που, και κάποια κείμενα στη Λογοτεχνία δίνουν χώρο να μιλήσεις για επάγγελμα κτλ. κτλ. Εμ κάποια αγόρια τα οποία θέλουν να ακολουθήσουν τη δουλειά του μπαμπά τους, ίσως είναι πιο, πώς να το πω, προετοιμασμένα. Αν και μου φαίνεται πολύ περίεργο στα 12 τους χρόνια να έχουν καταλήξει στο ότι θέλουν να κάνουν ότι κάνει ο μπαμπάς. Προφανώς είναι ένα ισχυρό πρότυπο. Τα κορίτσια όχι δεν ξέρουν τι θέλουνε.*

- Σε γενικές γραμμές μέσα στις συζητήσεις υπάρχουν κάποια επαγγέλματα που ακούγονται περισσότερο από τα κορίτσια ή περισσότερο από τα αγόρια;
- Περισσότερο από τα κορίτσια έχουν να κάνουν με την εκπαίδευση, δηλαδή θέλω κι εγώ να γίνω, ας πούμε, δασκάλα ή θέλω να γίνω Φιλολόγος, προς τα εκεί. Τα αγόρια, τώρα ξαναλέω ότι επειδή είναι και μια συνοικία εργατική κατά βάση ακούω ας πούμε θα γίνω ηλεκτρολόγος όπως ο μπαμπάς μου, ή ξέρω γω θα πηγαίνω στην οικοδομή. Τέτοια πράγματα.

Τέλος, γίνονται αναφορές στην επίδραση φροντιστηρίων και ιδιαιτέρων (Μαθηματικός), των φίλων και της προτίμησης των παιδιών σε κάποιο μάθημα, δηλαδή αν τους αρέσει (Αγγλικών Γυμνασίου), του κοινωνικοοικονομικού υπόβαθρου της περιοχής που διαμένουν (Φιλολόγος Γυμνασίου) αλλά και της άρνησης να ξαναδώσουν εξετάσεις οπότε φοιτούν σε οποιαδήποτε σχολή περάσουν (Φυσικός ΓΕΛ).

Ωστόσο, παρά το γεγονός ότι οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί δεν αναφέρουν ως παράγοντες επιρροής τους εαυτούς τους, εκφράζουν απόψεις σχετικά με το αν μπορούν να αποτελέσουν πρότυπο επαγγελματία για τους μαθητές και τις μαθήτριες. Χαρακτηριστική είναι η άποψη της μίας εκ των Φιλολόγων Γυμνασίου, η οποία αναφέρει πώς τα παιδιά μπορεί να επηρεάζονται έμμεσα από τους καθηγητές τους και ειδικότερα, σε σχέση με τα φιλολογικά επαγγέλματα από το γεγονός ότι στο σχολείο υπάρχουν μόνο γυναίκες Φιλολόγοι:

για παράδειγμα δεν έχουμε στο σχολείο ποτέ έναν άντρα φιλόλογο... κι αυτό λέει πολλά... είμαστε 8-9 μόνο γυναίκες...

Από την άλλη πλευρά, η έτερη Φιλολόγος Γυμνασίου, παρά το γεγονός ότι αρχικά κάνει αναφορά στο ότι τα κορίτσια την έχουν ως πρότυπο, στη συνέχεια αναφέρει το γεγονός ότι τα παιδιά επηρεάζονται από τους καθηγητές τους κυρίως όταν αυτοί είναι πιο νέοι στην ηλικία:

- Πριν λίγο μου είπατε ότι σας λένε κάποια κορίτσια ότι θέλω να γίνω κι εγώ φιλόλογος, θέλω να γίνω κι εγώ δασκάλα. Πιστεύτε ότι αποτελείτε επαγγελματικό πρότυπο για τους μαθητές και τις μαθήτριές σας;
- Εεεμ θεωρώ πως ίσως σε κάποια παιδιά ναι. Βέβαια έχει να κάνει και με την εγγύτητα στον τρόπο προσέγγισης των παιδιών. Γενικά βλέπουν ότι το βλέπουνε σαν δύο, κατά τη γνώμη μου, σαν δύο ομάδες, κατευθύνσεις καθηγητών, τους μεγάλους τους οποίους

φοβούνται και τους μικρούς τους οποίους εμπιστεύονται. Οπότε οι κουβέντες αυτές γίνονται και στο διάλειμμα και σε έτσι πιο φιλικό, χαλαρό πνεύμα. Οπότε θεωρώ ότι ίσως να κάτι μικρό να έχουνε δει από μένα.

Στην πλειοψηφία τους, βέβαια, οι συμμετέχοντες σχετικά με το αν οι ίδιοι μπορούν να επηρεάσουν έμμεσα τις αποφάσεις των μαθητών/τριών, λειτουργώντας ως πρότυπο επαγγελματία αναφέρουν ότι δεν γνωρίζουν αν αποτελούν η όχι πρότυπο αλλά το ελπίζουν ή το προσπαθούν. Δύο εκπαιδευτικοί αναφέρουν πως, στην περίπτωση που αποτελούν πρότυπο, αυτό γίνεται ίσως επειδή οι μαθητές και οι μαθήτριες τους θεωρούν καλούς επαγγελματίες και μία επειδή μπορεί να έχει βοηθήσει κάποιο παιδί στις επιλογές του, αλλά και γιατί ο καθένας μπορεί να επηρεάσει τα παιδιά με οποιονδήποτε τρόπο. Μόνο μία εκπαιδευτικός (Φυσικής Αγωγής) εκφράζει ευθέως τη άποψη ότι αποτελεί επαγγελματικό πρότυπο για τα παιδιά:

- *Πιστεύετε ότι μπορεί να αποτελέíte εσείς επαγγελματικό πρότυπο για τους μαθητές σας;*
- *Ε, βέβαια*

ενώ, αντίθετα, μία εκπαιδευτικός αναφέρει ότι δεν πιστεύει ότι αποτελεί πρότυπο γιατί το αντικείμενό της (Αγγλικά) δεν θεωρείται από τους μαθητές και τις μαθήτριες κάτι σημαντικό αλλά ένα τυπικό προσόν:

- *Πιστεύετε ότι εσείς αποτελέíte επαγγελματικό πρότυπο για τους μαθητές σας;*
- *Στο Λύκειο; Δεν νομίζω*
- *Για ποιο λόγο;*
- *Ε γι' αυτό που ανέφερα πριν, ότι έχουν συνδέσει την ξένη γλώσσα με το φροντιστήριο και ένα πτυχίο που συνήθως δεν διασφαλίζει ότι γνωρίζουνε τη γλώσσα και μπορούνε να τη χρησιμοποιήσουνε με επιτυχία. Είναι απλώς ένα πτυχίο που εξασφαλίζει ας πούμε σε ένα μελλοντικό εργοδότη ότι μπορεί να έχουνε μια γνώση της γλώσσας*

Στην τελευταία αυτή ομάδα των απαντήσεων σχετικά με τους παράγοντες επιρροής υπάρχει μια αντίφαση. Οι εκπαιδευτικοί, παρά το γεγονός ότι δεν εκφράζουν ξεκάθαρα την άποψη ότι οι ίδιοι ενδέχεται να επηρεάζουν τις αποφάσεις των μαθητών και των μαθητριών και αναφέρουν πολλούς άλλους διαφορετικούς παράγοντες, ωστόσο όταν ερωτώνται για το αν

Σοφία Σκρεπετού, Απόψεις εκπαιδευτικών Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης για τις δεξιότητες των μαθητών/τριών ανάλογα με το φύλο τους και σχέση τους με τον επαγγελματικό προσανατολισμό των μαθητών/τριών. Ερμηνευτική προσέγγιση.

θεωρούν ότι αποτελούν πρότυπο εμμέσως φαίνεται ότι το πιστεύουν και μάλιστα σε κάποιες περιπτώσεις ότι μπορεί να παίζει ρόλο και το δικό τους φύλο.

7. Συμπεράσματα

7.1 Συμπεράσματα έρευνας

Ανακεφαλαιώνοντας, η έρευνα έχει ως σκοπό τη διερεύνηση των απόψεων που εκφράζουν εκπαιδευτικοί Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης στην Αθήνα. Οι απόψεις αυτές, αρχικά, σχετίζονται με το αν οι ίδιοι παρατηρούν διαφοροποιήσεις ανάμεσα στους μαθητές και στις μαθήτριες αναφορικά με την επίδοση και τη συμπεριφορά των τελευταίων. Επιπλέον, εξετάζεται η τυχόν διαφοροποίηση λόγω του φύλου των μαθητών στον τρόπο διδασκαλίας τους, όπως επίσης και οι συμβολές που τους παρέχουν σχετικά με την μελλοντική επιλογή επαγγέλματος. Τέλος, εκφράζονται απόψεις για το ποιοι είναι οι παράγοντες που πιστεύουν ότι οδηγούν τους μαθητές και τις μαθήτριες στις τελικές επιλογές τους και ποιες φαίνεται να είναι αυτές. Αυτές οι τρεις παράμετροι προσπαθούν να δώσουν απαντήσεις στα τρία ερευνητικά ερωτήματα της μελέτης, όπως αυτά διατυπώθηκαν στο κεφάλαιο της μεθοδολογίας.

Πιο συγκεκριμένα, όσον αφορά στο αν οι εκπαιδευτικοί είναι φορείς στερεοτυπικών αντιλήψεων σε σχέση με τα δύο φύλα προέκυψαν τα εξής: Αρχικά, αναφορικά με τη συμπεριφορά στο σχολείο ή τη δημιουργία εντάσεων και φασαρίας μέσα στην τάξη, συνεχίζει να ισχύει η άποψη, και μάλιστα με συντριπτική πλειοψηφία, σχετικά με το ότι τα αγόρια είναι αυτά που δημιουργούν τα περισσότερα προβλήματα. Παρ' όλα αυτά τον τελευταίο καιρό και τα κορίτσια φαίνεται να παρουσιάζουν προβληματικές συμπεριφορές, ωστόσο, οι εκπαιδευτικοί προβαίνουν σε διαχωρισμό με βάση το φύλο ακόμα και σε αυτή την περίπτωση, καθώς αποδίδουν ενέργειες όπως η κουβέντα μέσα στην τάξη ή οι ειρωνείες στα κορίτσια, ενώ πιο έντονα παραβατικές συμπεριφορές στα αγόρια. Προς την ίδια κατεύθυνση φαίνεται να κινείται και η έρευνα της Δούκα (2020), στην οποία οι καθηγητές εκφράζουν την άποψη ότι το φύλο επηρεάζει τη συμπεριφορά των μαθητών.

Στη συνέχεια, αναφορικά με την επιμέλεια, επίσης φαίνεται ότι συνεχίζουν να ισχύουν απόψεις σχετικά με το ότι τα κορίτσια είναι πιο επιμελή. Μάλιστα, αυτό αποδίδεται είτε σε εγγενή χαρακτηριστικά, όπως ότι τα κορίτσια είναι πιο συνεργάσιμα, είτε σε στερεοτυπικές αντιλήψεις σε σχέση με το ότι τα κορίτσια πρέπει να κάνουν το σωστό («σύνδρομο του καλού παιδιού»). Το ίδιο γεγονός προκύπτει και από την έρευνα της Μενούνου (2019) στην οποία παρουσιάζονται απόψεις για το ότι τα κορίτσια συμμετέχουν περισσότερο μέσα στην

τάξη. Ωστόσο, κάτι που δεν εμφανίζεται στην παρούσα βιβλιογραφία είναι κάποιες ελάχιστες αναφορές σε μεγαλύτερη επιμέλεια των αγοριών, συγκεκριμένα σε θετικά και τεχνολογικά μαθήματα στα τμήματα κατεύθυνσης.

Τέλος, αναφορικά με το τελευταίο στοιχείο που εξετάζεται που σχετίζεται με τυχόν διαφοροποιήσεις στις επιδόσεις ανάλογα με το φύλο των μαθητών και των μαθητριών εκφράζονται διαφορετικές απόψεις που θέτουν ως παραμέτρους το φύλο και την ηλικία των μαθητών αλλά και την κατεύθυνση και το είδος των μαθημάτων. Πιο συγκεκριμένα, στο Λύκειο οι εκπαιδευτικοί, δεν εντοπίζουν ιδιαίτερες διαφορές στις επιδόσεις μαθητών και μαθητριών όσον αφορά στα θετικά και τεχνολογικά μαθήματα, κάτι το οποίο δεν είναι εμφανές στις μελέτες της βιβλιογραφίας. Από την άλλη πλευρά, στα θεωρητικά μαθήματα, τα κορίτσια παρουσιάζονται ότι έχουν καλύτερες επιδόσεις, όπως και γενικότερα στο γυμνάσιο εκφράζεται η άποψη ότι τα κορίτσια είναι καλύτερα στα φιλολογικά μαθήματα. Προς αυτή την κατεύθυνση κλείνουν και οι έρευνες των Δούκα (2020) και Μενούνου (2019).

Συγκεντρωτικά, μέσα από τις συνεντεύξεις, οι συμμετέχοντες φαίνεται να αποδίδουν συγκεκριμένα χαρακτηριστικά, πολλές φορές βιολογικά καθορισμένα («από τη φύση τους») σε μαθητές και μαθήτριες, όπως ο διαφορετικός τρόπος σκέψης, ή η πιο αργή ωρίμανση. Οι ίδιες απόψεις για διαφορετικά χαρακτηριστικά φαίνεται να εκφράζονται και στις έρευνες των Παπακώστα (2020) και Μενούνου (2019)

Στη συνέχεια, αναφορικά με το δεύτερο ερώτημα, δηλαδή αν αποτυπώνονται αυτές οι αντιλήψεις στη διδασκαλία και στη γενικότερη συμπεριφορά των εκπαιδευτικών, αυτό εξετάστηκε υπό το πρίσμα της τυχόν διαφοροποίησης της διδασκαλίας με βάση το φύλο των μαθητών/τριών αλλά και των συμβουλών που δίνουν σχετικά με τον επαγγελματικό προσανατολισμό. Ειδικότερα, προέκυψαν τα ακόλουθα: Αρχικά, σε σχέση με το αν διαφοροποιούν τη διδασκαλία τους ανάλογα με το φύλο των μαθητών/τριών, υπάρχει μια συνέπεια σε σχέση με το πρώτο ερώτημα, καθώς, οι περισσότεροι από αυτούς που δεν εντόπιζαν διαφορές στις επιδόσεις δεν έκαναν αναφορά σε διαφοροποίηση της διδασκαλίας. Επιπλέον, ορισμένοι εκπαιδευτικοί προχωρούν σε διαφοροποίηση, όχι όμως με βάση το φύλο αλλά τη γενικότερη απόδοση των μαθητών/τριών. Τέλος, πάλι σε συνέπεια με το πρώτο ερώτημα, σε διαφοροποιήσεις προβαίνουν οι εκπαιδευτικοί, κυρίως, των θεωρητικών μαθημάτων, προσπαθώντας να ενισχύσουν τη συμμετοχή των αγοριών μέσω

παροτρύνσεων ή εντάσσοντας στο μάθημα στοιχεία που σχετίζονται με τη μουσική ή τον αθλητισμό. Τα παραπάνω έρχονται εν μέρει σε αντίθεση με την έρευνα της Μπαχάρογλου (2017), στην οποία οι ίδιοι οι μαθητές αναφέρουν ότι παρά το ότι η βαθμολογία είναι ισάξια, παρατηρούν διαφορές στη συμπεριφορά των εκπαιδευτικών απέναντι σε μαθητές και μαθήτριες. Μεμονωμένη περίπτωση αποτελεί μία καθηγήτρια Φιλολογικών η οποία παρά το γεγονός ότι παρατηρεί πως τα κορίτσια έχουν καλύτερες επιδόσεις, αντί να ενισχύσει τα αγόρια, προσπαθεί να ενισχύσει τα κορίτσια λόγω πολιτισμικών διαφορών (καταγωγή από μουσουλμανικές χώρες).

Μία παράμετρος στην οποία δεν φαίνεται να γίνεται αναφορά σε άλλες έρευνες είναι αυτή της διαφοροποίησης της διδασκαλίας ανάμεσα σε τμήματα Γενικής Παιδείας και Προσανατολισμού δεδομένης και της σύνθεσης των τμημάτων αυτών, ιδιαίτερα της Θεωρητικής στην οποία υπερισχύουν αριθμητικά τα κορίτσια. Η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών που διδάσκουν σε τμήματα Προσανατολισμού αναφέρει ότι η διδασκαλία διαφοροποιείται καθώς λόγω των εξετάσεων, το μάθημα γίνεται πιο απαιτητικό.

Η δεύτερη παράμετρος αυτού του ερωτήματος εξετάζει τις συμβουλές που δίνουν οι εκπαιδευτικοί στους μαθητές αναφορικά με την επιλογή επαγγέλματος. Όπως και με την άποψη για την παραβατική συμπεριφορά, έτσι και στο συγκεκριμένο ζήτημα, η συντριπτική πλειοψηφία παροτρύνει τα παιδιά να ακολουθήσουν το επάγγελμα που τους αρέσει πραγματικά. Εν μέρει οι ίδιες απόψεις εκφράζονται και στην έρευνα της Δούκα (2020), ως προς τη συμβουλή να ακολουθήσουν οι μαθητές και οι μαθήτριες το επάγγελμα που επιθυμούν. Η διαφορά έγκειται στο γεγονός ότι στη συγκεκριμένη έρευνα της βιβλιογραφίας, παρά την έκφραση αυτής της άποψης, οι εκπαιδευτικοί κάνουν λόγο για χαρακτηριστικά όπως η σωματική δύναμη των αγοριών και η ευαισθησία των κοριτσιών. Αντίθετα, στην παρούσα έρευνα δεν γίνεται καμία συσχέτιση χαρακτηριστικών που αποδίδονται στα δύο φύλα με την επιλογή επαγγέλματος. Εκτός από την προαναφερθείσα κυρίαρχη συμβουλή, ακολουθούν συμβουλές που σχετίζονται με ικανοποιητικές χρηματικές απολαβές, την ανέλιξη κ.α.. Τέλος, αναφορικά με το αν θα συμβούλευαν τους μαθητές και τις μαθήτριες να ακολουθήσουν το δικό τους επάγγελμα ή ειδικότητα, η πλειοψηφία αναφέρει ότι θα το έκανε αλλά με προϋποθέσεις, όπως να τους/τις άρεσε και να το ασκούσαν με όσο το δυνατόν καλύτερο τρόπο μπορούσαν.

Τέλος, το τρίτο ερευνητικό ερώτημα αφορά στο τι παρατηρούν οι εκπαιδευτικοί για τις προτιμήσεις σε μαθήματα και τις επιλογές που κάνουν τελικά οι μαθητές και οι μαθήτριες αλλά και τις πιθανές επιδράσεις που τους ασκούνται σχετικά με την επιλογή επαγγέλματος. Αναφορικά με το πρώτο σκέλος, δηλαδή τις τυχόν προτιμήσεις των παιδιών σε συγκεκριμένα μαθήματα, οι εκπαιδευτικοί αναφέρουν πως πια δεν παρατηρούν ιδιαίτερες διαφοροποιήσεις στα θετικά και τεχνολογικά μαθήματα, τα οποία δείχνουν να είναι το ίδιο ελκυστικά τόσο για τα αγόρια, όσο και για τα κορίτσια. Από την άλλη πλευρά, τα μαθήματα για τα οποία φαίνεται να υπάρχει μεγαλύτερη απαξίωση είναι τα θεωρητικά, τα οποία γενικά δεν φαίνεται να είναι καθόλου ελκυστικά. Από τα παιδιά που φαίνεται να τα προτιμούν, ωστόσο η πλειοψηφία είναι κορίτσια. Την προτίμησή τους προς τα μαθήματα Θετικής και Τεχνολογικής κατεύθυνσης εκφράζει και η συντριπτική πλειοψηφία των σπουδαστών σχολείων Δεύτερης ευκαιρίας ανεξαρτήτως φύλου που συμμετείχε στην έρευνα της Δραγατάκη (2017).

Εκτός από τις προτιμήσεις που φαίνεται να έχουν οι μαθητές και οι μαθήτριες, γίνεται αναφορά και στο ποια αντικείμενα, επιστημονικούς κλάδους και επαγγέλματα φαίνεται να επιλέγουν τελικά. Σε πλήρη αντιστοιχία με τις απόψεις για τις προτιμήσεις έρχονται και οι επιλογές, καθώς οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί Λυκείου τεχνολογικών και θετικών επιστημών παρατηρούν ότι πια και τα αγόρια και τα κορίτσια επιλέγουν τα συγκεκριμένα αντικείμενα, ενώ ταυτόχρονα υπάρχει μια γενικότερη απαξίωση για τα θεωρητικά επαγγέλματα, κυρίως από τα αγόρια. Στην έρευνα της Μπαχάρογλου (2017) γίνεται η ίδια αναφορά σε σχέση με τα θεωρητικά επαγγέλματα. Οι εκπαιδευτικοί στα Γυμνάσια ωστόσο, παρατηρούν ότι κυρίως στα αγόρια φαίνεται να αρέσουν τεχνικά και θετικά επαγγέλματα, ενώ στα κορίτσια θεωρητικά και εκπαιδευτικά, κάτι που αναφέρεται και στην έρευνα της Μενούνου (2019). Τα τελευταία χρόνια, βέβαια, παρατηρείται μια στροφή και για τα δύο φύλα στις στρατιωτικές σχολές και σώματα ασφαλείας, λόγω, κυρίως, εξασφαλισμένης αποκατάστασης (ως παράγοντας επιλογής θα αναφερθεί και στη συνέχεια). Άξιο αναφοράς είναι το γεγονός ότι υπάρχουν και αρκετές επισημάνσεις σχετικά με το ότι οι μαθητές και μαθήτριες, ακόμα και στις τελευταίες τάξεις του Λυκείου, είναι μπερδεμένοι/ες και δεν ξέρουν τι θέλουν να ακολουθήσουν, κάτι που εντείνει την άποψη για ύπαρξη οργανωμένου προγράμματος ΣΕΠ στα σχολεία. Τέλος, παρά το γεγονός ότι οι εκπαιδευτικοί δεν εργάζονται την περίοδο της διεξαγωγής της έρευνας σε ΕΠΑΛ, ωστόσο με βάση τις όποιες εμπειρίες έχουν δηλώνουν πως στα συγκεκριμένα τμήματα είναι πιο έντονη η

διαφοροποίηση ανάμεσα σε προτιμήσεις αγοριών για τεχνικά επαγγέλματα και κοριτσιών για αισθητική, γεγονός που φαίνεται να διαμορφώνεται ήδη από το Γυμνάσιο. Στην έρευνα της Μπάρλα (2018) σε σπουδαστές ΙΕΚ γίνεται επίσης αναφορά σε παρόμοιες ειδικότητες (μηχανικοί αυτοκινήτων, βρεφονηπιοκόμοι, αισθητικοί) ως «αντρικές» και «γυναικείες».

Το δεύτερο σκέλος του τελευταίου ερευνητικού ερωτήματος σχετίζεται με το ποιες πιστεύουν οι εκπαιδευτικοί ότι είναι οι πιθανές επιδράσεις στους μαθητές και μαθήτριες για την επιλογή επαγγέλματος. Ως κύριος παράγοντας επιρροής, αναφέρεται από τους εκπαιδευτικούς η επαγγελματική αποκατάσταση, γεγονός που ωθεί τους μαθητές και τις μαθήτριες σε μεγάλο βαθμό στις στρατιωτικές σχολές, με την ίδια άποψη να παρουσιάζεται και στην έρευνα της Μπαχάρογλου (2017). Ακολουθούν ως αναφερόμενοι παράγοντες η οικογένεια, είτε μέσω των προτύπων που δημιουργούνται μέσα σε αυτή, είτε λόγω της οικογενειακής παράδοσης σε ένα επάγγελμα και δευτερευόντως τα μαθήματα που τους αρέσουν, οι φίλοι και η πίεση από τα φροντιστήρια και τα ιδιαίτερα να περάσουν σε όσο το δυνατόν πιο υψηλόβαθμες σχολές. Ολοκληρώνοντας, αναφορικά με την επίδραση που ασκούν οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί στους μαθητές και τις μαθήτριες, δεν αναφέρουν άμεσα τους εαυτούς τους ως παράγοντες επιρροής. Η μη επίδραση των εκπαιδευτικών αναφέρεται και στις έρευνες, τόσο της Μπάρλα (2018), όσο και της Δραγατάκη (2017). Όταν όμως, ερωτώνται για το αν θεωρούν τους εαυτούς τους επαγγελματικά πρότυπα, οι περισσότεροι δεν είναι σίγουροι για το αν αποτελούν όντως πρότυπο, ωστόσο το εύχονται και το ελπίζουν με την προϋπόθεση να φαίνονται καλοί επαγγελματίες στα παιδιά.

Συγκεντρωτικά, φαίνεται ότι συνεχίζουν να υπάρχουν αντιλήψεις για διαφορές ανάμεσα σε μαθητές και μαθήτριες κυρίως στο ζήτημα της δημιουργίας εντάσεων και φασαρίας από τα αγόρια και της επιμέλειας από τα κορίτσια. Επιπλέον, δεν εφαρμόζεται κάποια ιδιαίτερη διαφοροποίηση στη διδασκαλία ανάμεσα στα δύο φύλα, με εξαίρεση στα θεωρητικά μαθήματα, κυρίως στο Γυμνάσιο, ενώ στις άμεσες συμβουλές που δίνονται για τον επαγγελματικό προσανατολισμό δεν φαίνεται να γίνεται κάποια συγκεκριμένη αναφορά στο φύλο αλλά κυριαρχεί ή προτροπή να ακολουθήσουν το επάγγελμα που τους αρέσει. Τελικά, οι μαθητές και οι μαθήτριες, μέσα από τα λεγόμενα των συμμετεχόντων, φαίνεται να επιλέγουν το ίδιο τις θετικές επιστήμες, στις οποίες υπάρχει μια γενικότερη τάση, ενώ, αντίθετα, υπάρχει μια πτώση στην προτίμηση των θεωρητικών επιστημών, τις οποίες συνεχίζουν να τις επιλέγουν κυρίως τα κορίτσια. Τέλος, ως παράγοντες επιρροής

αναφέρονται από τους εκπαιδευτικούς κυρίως η επαγγελματική αποκατάσταση και η οικογένεια, ενώ το γεγονός πως θεωρούν ότι μπορεί να αποτελούν οι ίδιοι επαγγελματικό πρότυπο, ίσως αποτελεί έναν έμμεσο τρόπο επιρροής, ενδεχομένως μέσω του φύλου των ίδιων (βλ. άποψη Φιλολόγου Γυμνασίου). Χαρακτηριστικό, ωστόσο είναι το γεγονός πως αναγνωρίζουν και θεωρούν θετική την εξάλειψη ορισμένων στερεοτυπικών αντιλήψεων του παρελθόντος σε σχέση με τα δύο φύλα.

7.2 Προτάσεις για περαιτέρω έρευνα

Από την παραπάνω ερευνητική διαδικασία, όμως, προκύπτουν και σκέψεις για περαιτέρω έρευνα, τόσο ως προσπάθεια άρσης των περιορισμών της παρούσας, όσο και ως ανάγκη να διερευνηθούν προβληματισμοί που προέκυψαν μέσω των συνεντεύξεων με τους συμμετέχοντες. Ως προς τον τρόπο διεξαγωγής της έρευνας, οι εκ του σύνεγγυς συνεντεύξεις θα έδιναν τη δυνατότητα να αναπτυχθεί καλύτερα η επικοινωνία ανάμεσα στον ερευνητή και τους συμμετέχοντες, ώστε να εκφράζονται οι απόψεις των τελευταίων με περισσότερη άνεση. Επιπλέον, με τη συμπερίληψη ενός πιο πολυποίκιλου δείγματος (π.χ. περισσότεροι άνδρες, περισσότεροι εκπαιδευτικοί ΕΠΑΛ, εκπαιδευτικοί από περιοχές της Αθήνας με διαφορετικό κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο) θα μπορούσε να φωτιστεί το αντικείμενο της έρευνας από διαφορετικές οπτικές.

Από την άλλη πλευρά, σε σχέση με τους προβληματισμούς που προέκυψαν, περαιτέρω έρευνες θα μπορούσαν να διεξαχθούν αναφορικά με το πώς το φύλο των μαθητών/τριών επηρεάζει την επαγγελματική τους αποκατάσταση σε συνδυασμό με το κοινωνικό και πολιτισμικό υπόβαθρο, ειδικά στις σημερινές πολυπολιτισμικές κοινωνίες. Επιπρόσθετα, πολλοί συμμετέχοντες επεσήμαναν την επίδραση που έχουν οι γονείς των εφήβων στην επιλογή επαγγέλματος, γεγονός το οποίο θα ήταν δυνατό να αποτελέσει το αντικείμενο μιας νέας έρευνας. Τέλος, ως συμπλήρωμα, στην παρούσα αλλά και σε άλλες έρευνες με συμμετέχοντες εκπαιδευτικούς, έρευνες, οι οποίες θα αφορούσαν τις απόψεις εκπαιδευτικών που διδάσκουν σε φροντιστήρια ή σε ιδιαίτερα μαθήματα, οι οποίοι ειδικά στις τελευταίες τάξεις του Λυκείου επικοινωνούν στενά με τους μαθητές και τις μαθήτριες, θα φώτιζαν το αντικείμενο από μια άλλη διάσταση.

Ολοκληρώνοντας, όπως αναφέρθηκε και στο κεφάλαιο της έρευνας, από τα αποτελέσματα μικρών ποιοτικών ερευνών δεν μπορούν να γίνουν γενικεύσεις σε μεγαλύτερο πληθυσμό. Παρ' όλα αυτά, τα αποτελέσματα αυτών των ερευνών, μπορούν με τη σειρά τους να δημιουργήσουν προβληματισμούς για τη διατύπωση υποθέσεων νέων ερευνών που θα προσεγγίσουν τα θέματα μέσω ποσοτικών μεθόδων.

7.3 Σημασία επαγγελματικού προσανατολισμού

Διαβάζοντας τις απόψεις των συμμετεχόντων στην παρούσα έρευνα, εκτός από τα συμπεράσματα που προκύπτουν αναφορικά με τα ερευνητικά ερωτήματα, δημιουργούνται και σκέψεις για πρακτικά ζητήματα στα οποία χρειάζεται να ενσκήψει η Πολιτεία, ώστε το εκπαιδευτικό σύστημα να γίνει καλύτερο για μαθητές και εκπαιδευτικούς. Ένα από αυτά είναι ο Επαγγελματικός Προσανατολισμός. Αυτό προκύπτει από τη συνεχή αναφορά των εκπαιδευτικών στο γεγονός ότι πολλά παιδιά είναι αναποφάσιστα και μπερδεμένα, το οποίο τονίζει την ανάγκη ύπαρξης ενός οργανωμένου σχεδίου ΣΕΠ, που θα διατρέχει ολόκληρο το εκπαιδευτικό σύστημα. Οι ίδιοι οι συμμετέχοντες προτείνουν ένα πρόγραμμα, το οποίο, εκτός από την προσπάθεια να αναδείξει τα ενδιαφέροντα και τις ικανότητες των μαθητών, θα ήταν χρήσιμο να παρουσιάζει με βιωματικό τρόπο τις πραγματικές συνθήκες των επαγγελμάτων.

Ένας από τους τρόπους με τους οποίους θα μπορούσε να επιτευχθεί αυτό είναι μέσω της επί τόπου παρακολούθησης των επαγγελματιών κατά τη διάρκεια της εργασίας τους. Αυτό θα βοηθούσε τους εφήβους να κατανοήσουν το πραγματικό αντικείμενο της εργασίας, τις δυσκολίες αλλά και τις χαρές τις οποίες μπορεί να προσφέρει, καθώς πολλές φορές οι μαθητές και οι μαθήτριες έχουν μια λανθασμένη άποψη για το τι κάνει πραγματικά κάποιος που ασκεί ένα συγκεκριμένο επάγγελμα, από τη στιγμή που ενημερώνονται μόνο θεωρητικά μέσω των προγραμμάτων σπουδών μιας Πανεπιστημιακής ή Επαγγελματικής σχολής. Στα παραπάνω θα μπορούσαν να προστεθούν και συνεντεύξεις με επαγγελματίες, οι οποίοι θα έλυναν τις απορίες που ενδεχομένως έχουν οι έφηβοι, τόσο για το αντικείμενο του επαγγέλματος όσο και για την αγορά εργασίας την οποία καλούνται να αντιμετωπίσουν μόλις ενηλικιωθούν, ή ολοκληρώσουν τις σπουδές τους. Τα παραπάνω μπορεί να υπάρχουν ως προτάσεις για τον ΣΕΠ (ΙΕΠ, 2022), ωστόσο ο περιορισμός σε μία ώρα την εβδομάδα μόνο στη Γ' Γυμνασίου δεν είναι αρκετός για να επιτευχθεί.

Ένας τέτοιος βιωματικός τρόπος προσέγγισης μπορεί να έχει πολλαπλά αποτελέσματα. Σε γενικότερο επίπεδο, οι μαθητές και μαθήτριες έρχονται αντιμέτωποι με τις πραγματικές συνθήκες εργασίας ενός επαγγέλματος, ενώ ταυτόχρονα έχουν την ευκαιρία να γνωρίσουν από κοντά και επαγγέλματα τα οποία, είτε δεν είναι δημοφιλή, είτε δεν είναι τόσο γνωστά (π.χ. αγρότες, αλιείς, πωλητές, εργάτες παραγωγής κ.α.). Σε πιο ειδικό επίπεδο, σχετιζόμενο και με το αντικείμενο της παρούσας έρευνας αναφορικά με τα έμφυλα στερεότυπα, η βιωματική προσέγγιση των επαγγελμάτων μπορεί να δημιουργήσει προϋποθέσεις για την άρση προκαταλήψεων που σχετίζονται με τα λεγόμενα «ανδρικά» και «γυναικεία» επαγγέλματα. Η επί τόπου παρακολούθηση μπορεί να διαψεύσει τυχόν αντιλήψεις για αντικειμενικές δυσκολίες στα επαγγέλματα που σχετίζονται με το φύλο (π.χ. σωματική δύναμη ή ευγενική συμπεριφορά). Παράλληλα, η συναναστροφή με επαγγελματίες, οι οποίοι ασκούν επιτυχημένα επαγγέλματα αντίθετα με τις γενικότερες πεποιθήσεις (π.χ. άνδρες που ασκούν την μαιευτική, νηπιαγωγοί, αισθητικοί, γραμματείς κ.λπ. ή γυναίκες μηχανικοί αεροσκαφών ή πλοίων, επαγγελματίες οδηγοί, προπονήτριες ομαδικών αθλημάτων κ.λπ.) και ενδεχομένως αποτελέσουν πρότυπα για τους/τις εφήβους/ες, μπορεί τους να ανοίξει νέους ορίζοντες, να τους βοηθήσει να αντιληφθούν ότι δεν περιορίζονται από το φύλο τους και τελικά να έχουν περισσότερες επιλογές ως προς τον επαγγελματικό τους προσανατολισμό.

Βιβλιογραφία

- Aksu, B. (2005). Barbie against superman: Gender stereotypes and gender equity in the classroom. *Journal of Language and Linguistic studies*, 1(1), 12-21.
- Alan, S., Ertac, S., & Mumcu, I. (2018). Gender stereotypes in the classroom and effects on achievement. *Review of Economics and Statistics*, 100(5), 876-890.
- Αρχάκης, Α., & Κονδύλη, Μ. (2011). *Εισαγωγή σε ζητήματα κοινωνιογλωσσολογίας* (3^η έκδ.). Αθήνα: Νήσος
- Βουλή των Ελλήνων: Σύνταγμα. Ανακτήθηκε 15 Ιουνίου, 2022, από <https://www.hellenicparliament.gr/Vouli-ton-Ellinon/To-Politevma/Syntagma/article-4/>
- Bryman, A. (2017). *Μέθοδοι κοινωνικής έρευνας*. (Π. Σακελλαρίου, μτφρ., Α. Αϊδίνης, επιμ.). Αθήνα: Gutenberg
- Γαλανού, Μ. (2014). *Ταυτότητα και έκφραση φύλου: ορολογία, διακρίσεις, στερεότυπα και μύθοι*. Αθήνα: Σωματείο Υποστήριξης Διεμφυλικών.
- Γεωργαντή, Ε. (2017). *Η διερεύνηση των προσδοκιών των εκπαιδευτικών για τη σχολική επίδοση στο μάθημα των Μαθηματικών και οι διαφοροποιήσεις των προσδοκιών τους, αναφορικά με το φύλο των μαθητών τους* (Διπλωματική εργασία). Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα
- Creswell, J. (2016). *Η έρευνα στην εκπαίδευση σχεδιασμός, διεξαγωγή και αξιολόγηση ποσοτικής και ποιοτικής έρευνας*. (μτφ. Ν. Κουβαράκου, επιμ. Χ. Τσορμπατζούδης). Αθήνα: Ίων. (έτος έκδοσης πρωτοτύπου: 2011)

- Δαλακούρα, Κ., & Ζιώγου-Καραστεργίου, Σ. (2015). *Η εκπαίδευση των γυναικών. Οι γυναίκες στην εκπαίδευση. Κοινωνικοί, ιδεολογικοί, εκπαιδευτικοί μετασχηματισμοί και η γυναικεία παρέμβαση (18ος-20ός αι.)*. Αθήνα: Ελληνικά Ακαδημαϊκά Ηλεκτρονικά Συγγράμματα και Βοηθήματα
- Δούκα, Α. (2020). *Η επίδραση των έμφυλων στερεοτύπων των εκπαιδευτικών στον επαγγελματικό προσανατολισμό των μαθητών (Διπλωματική εργασία)*. Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα
- Δραγατάκη, Ε. (2016). *Ο παράγοντας του κοινωνικού φύλου στη διαμόρφωση των αντιλήψεων των ενήλικων εκπαιδευομένων των ΣΔ Ε σχετικά με τις θετικές και τεχνολογικές επιστήμες (Διπλωματική εργασία)*. Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα
- Δραγώνα, Θ., Σκούρτου, Ε., Φραγκουδάκη, Α. (2001). *Κοινωνικές Ταυτότητες/Ετερότητες - Κοινωνικές Ανισότητες, Διγλωσσία και Σχολείο* (Τομ. Α). Πάτρα: ΕΑΠ
- Εθνική Αρχή Ανώτατης Εκπαίδευσης (2020). *Ετήσια έκθεση για την ποιότητα της ανώτατης εκπαίδευσης*.
- Εθνικός Οργανισμός Εξετάσεων, Ανεξάρτητη Αρχή (2016). *Συστήματα εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Ελλάδα 1964-2016*. Μαρούσι
- Ελλάδα: Δευτεροβάθμια και Μετα-Δευτεροβάθμια μη Ανώτατη Εκπαίδευση. Ανακτήθηκε 26 Ιανουαρίου, 2022, από https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/secondary-and-post-secondary-non-tertiary-education-20_el
- Ελλάδα: Διδασκαλία και Εκμάθηση στη Γενική μη-Υποχρεωτική Εκπαίδευση. Ανακτήθηκε 26 Ιανουαρίου, 2022, από https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/secondary-and-post-secondary-non-tertiary-education-20_el

[policies/eurydice/content/teaching-and-learning-general-upper-secondary-education-23_el](https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/teaching-and-learning-general-upper-secondary-education-23_el)

Ελλάδα: Οργάνωση της Επαγγελματικής μη-Υποχρεωτικής Εκπαίδευσης. Ανακτήθηκε 26 Ιανουαρίου, 2022, από https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/organisation-vocational-upper-secondary-education-22_el

Ελλάδα: Οργάνωση της Μετα-Δευτεροβάθμιας μη-Ανώτατης Εκπαίδευσης. Ανακτήθηκε 26 Ιανουαρίου, 2022, από https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/organisation-post-secondary-non-tertiary-education-11_el

Ελληνική Στατιστική Αρχή: Επάγγελμα της πρώτης απασχόλησης κατά φύλο. Ανακτήθηκε 26 Νοεμβρίου, 2021, από https://www.statistics.gr/el/home?p_p_id=com_liferay_portal_search_web_portlet_SearchPortlet_INSTANCE_3&p

ΕΟΠΠΕΠ: Συμβουλευτική και Επαγγελματικός Προσανατολισμός. Ανακτήθηκε 15 Ιουλίου, 2022, από <https://www.eoppep.gr/index.php/el/work-guidance-and-consulting/developing-careers-adult/what-is-career-counseling>

Ertl, B., Luttenberger, S., & Paechter, M. (2017). The Impact of Gender Stereotypes on the Self-Concept of Female Students in STEM Subjects with an Under-Representation of Females. *Frontiers in Psychology*, 8, 703. doi: 10.3389/fpsyg.2017.00703

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο: Το χάσμα αμοιβών μεταξύ των δύο φύλων στην Ε.Ε.: Στοιχεία και αριθμοί (γράφημα). Ανακτήθηκε 15 Ιουνίου, 2022, από

<https://www.europarl.europa.eu/news/el/headlines/society/20200227STO73519/to-chasma-amoiwon-metaxu-ton-duo-fulon-stin-ee-stoicheia-kai-arithmoi-grafima>

Eurostat (2018). *Η ζωή των γυναικών και των ανδρών στην Ευρώπη: Στατιστικά πορτραίτα*.

European Union

Fiske, S. T. (1998). Stereotyping, prejudice, and discrimination. *The Handbook of Social Psychology*, 2, 357-411.

Ζιώγου-Καραστεργίου, Σ. (2008). Γυναίκες εκπαιδευτικοί στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση: Παρουσία και ρόλος στην σύγχρονη ελληνική πραγματικότητα-αριθμοί και δεδομένα ερευνών. Στο Β. Δεληγιάννη-Κουιμτζή (Επιμ.), *Εκπαιδευτικοί και φύλο* (σελ. 184-203). Αθήνα: Κέντρο ερευνών για θέματα ισότητας.

Gender Equality Index: Work. Ανακτήθηκε 15 Ιουνίου 2022, από <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2020/domain/work/EL>

Gray, C., & Leith, H. (2004). Perpetuating gender stereotypes in the classroom: A teacher perspective. *Educational studies*, 30(1), 3-17.

Gullberg, A., Andersson, K., Danielsson, A., Scantlebury, K., & Hussénus, A. (2018). Pre-service teachers' views of the child—Reproducing or challenging gender stereotypes in science in preschool. *Research in science education*, 48(4), 691-715.

Herbert, M. (1998). *Ψυχολογικά προβλήματα παιδικής ηλικίας* (10^η εκδ., Τομ. Α, Ι. Παρασκευόπουλος επιμ.). Αθήνα: Ελληνικά γράμματα

- Heyder, A., & Kessels, U. (2015). Do teachers equate male and masculine with lower academic engagement? How students' gender enactment triggers gender stereotypes at school. *Social Psychology of Education*, 18(3), 467-485.
- Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής (2021). *Συμβουλευτική και Επαγγελματικός Προσανατολισμός Γ' Γυμνασίου Οδηγίες διδασκαλίας (ενδεικτικές στρατηγικές, δραστηριότητες και υποστηρικτικό υλικό)*. Αθήνα
- ΙΕΚ Δ.ΥΠ.Α. (πρώην ΟΑΕΔ) - Αρχική Επαγγελματική Κατάρτιση. Ανακτήθηκε 17 Ιουλίου 2022, από <https://www.dypa.gov.gr/iek-oaed-arkhiki-epaghghelmatiki-katartisi>
- Ίσαρη, Φ., & Πουρκός, Μ. (2015). *Ποιοτική μεθοδολογία έρευνας: Εφαρμογές στην ψυχολογία και στην εκπαίδευση*. Ελληνικά Ακαδημαϊκά Ηλεκτρονικά Συγγράμματα και Βοηθήματα
- Κάλφα, Μ. (2016). Έμφυλες αναπαραστάσεις στα σχολικά εγχειρίδια: μια ανθρωπολογική προσέγγιση. *Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης*, 2015(1), 532-536.
- Καμαρέτσου, Φ., & Κίτσιου, Α. (2019). Έμφυλες ανισότητες στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση: Οι αναπαραστάσεις των δυο φύλων στα σχολικά εγχειρίδια της Α' και Β' τάξης Δημοτικού. *Παιδαγωγική επιθεώρηση*, 68, 60-80.
- Κανταρτζή, Ε., & Ανθόπουλος, Κ. (2006). Η συμμετοχή των δύο φύλων στη στελέχωση της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης. *Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων*, 11, 5-19.
- Καφούση, Σ., Σκουμπουρδή, Χ., & Καλαβάσης, Φ. (2008) Φύλο και μαθηματικά: αναγκαιότητα μιας συνολικής επαναδιαπραγμάτευσης των μαθηματικών στην εκπαίδευση. *Ευκλείδης*, 69, 23-39.

Kerkhoven, A.H., Russo, P., Land-Zandstra, A.M., Saxena, A., & Rodenburg, F.J. (2016).

Gender Stereotypes in Science Education Resources: A Visual Content Analysis.

PLoS ONE 11(11): e0165037. doi:10.1371/journal.pone.0165037

Κιούση, Ε., Φλωράκος, Γ., & Παπακίτσος, Ε. Χ. (2017). Στερεότυπα φύλου και επιλογή

σπουδών ανάλογα με το φύλο στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. *Ερευνα στην*

Εκπαίδευση, 6(1), 95-111.

Kollmayer, M., Schober, B., & Spiel, C. (2018). Gender stereotypes in education:

Development, consequences, and interventions. *European Journal of*

Developmental Psychology, 15(4), 361-377. doi: 10.1080/17405629.2016.1193483

Κρουσταλάκης, Γ. (2006). *Διαπαιδαγώγηση, πορεία ζωής* (8^η έκδ.). Αθήνα

Lippmann, W. (1922). *Public opinion*. Harcourt: Brace.

Μαλτέζου, Δ., & Κουλαουζίδης, Γ. Α. (2020). Έμφυλα στερεότυπα και μετασχηματισμός

θεωρήσεων στην εσπερινή εκπαίδευση ενηλίκων: νοητικές συνήθειες και

αποπροσανατολιστικά βιώματα γυναικών που επιστρέφουν στην

εκπαίδευση. *Ερευνα στην Εκπαίδευση*, 9(1), 92-111.

Μαραγκουδάκη, Ε. (2008). Ο παράγοντας φύλο στη δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια

εκπαίδευση: Όψεις συνέχειας και μεταβολής. Στο Β. Δεληγιάννη-Κουιμτζή, Σ.

Ζιώγου-Καραστεργίου & Λ. Φρόση (Επιμ.) *Φύλο και εκπαιδευτική πραγματικότητα*

στην Ελλάδα: Προωθώντας παρεμβάσεις για την ισότητα των φύλων στο ελληνικό

εκπαιδευτικό σύστημα (σελ. 16-75). Αθήνα: Κέντρο ερευνών για θέματα ισότητας.

Μαρινάκη, Μ. Σ. (2021). *Αρχαιολογία του Φύλου: ζητήματα κοινωνικού και βιολογικού*

φύλου - Το παράδειγμα του Λευκαντιού Ευβοίας (Μεταπτυχιακή εργασία).

Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Ρόδος

- Μενούνου, Α. (2019). *Στάσεις-Προσδοκίες των εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας ως προς τη συμπεριφορά, την επίδοση και την αξιολόγηση μαθητών με βάση έμφυλα στερεότυπα* (Διπλωματική εργασία). Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα
- Μηλιάδης, Ι. (2021). *Έμφυλα στερεότυπα στην εκπαίδευση: απόψεις των εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης της Σαντορίνης* (Διπλωματική εργασία). Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα
- Μπάρλα, Κ. (2018). *Επιλογή ειδικότητας στην αρχική επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση-Η περίπτωση των ΔΙΕΚ Νομού Αρκαδίας* (Διπλωματική εργασία). Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα.
- Μπαχάρογλου, Ε. (2017). *Ανάπτυξη έμφυλων στερεότυπων στο σχολείο και η επίδρασή τους στη συμπεριφορά, στις επιδόσεις και στις επαγγελματικές επιλογές των παιδιών. Απόψεις μαθητών και μαθητριών λυκείου* (Διπλωματική εργασία). Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα
- Νατσίκου, Κ. (2019). *Έμφυλες ανισότητες στην Εκπαίδευση: οι αντιλήψεις των δασκάλων για τις επιδόσεις των μαθητών και των μαθητριών στο μάθημα των Μαθηματικών στο Δημοτικό Σχολείο* (Διπλωματική εργασία). Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα
- Παπακώστας, Α. (2020). *Στερεοτυπικές προσεγγίσεις στην εκπαίδευση ως προς το φύλο του μαθητή: η περίπτωση δύο λυκείων του Ν. Κοζάνης* (Διπλωματική εργασία). Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα

- Παπαναστασίου, Ε. (2018). Οι έμφυλες κατασκευές των παιδιών νηπιαγωγείου για τα επαγγέλματα, *Έρευνα στην Εκπαίδευση*, 7(1), 1-13. doi: <https://doi.org/10.12681/hjre.14232>
- Πατσιομίτου, Σ. (2016, Απρίλιος). Σύγχρονες αντιλήψεις για τη διαμόρφωση των ειδικοτήτων στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση: Ανδρικές, γυναίκες και ουδέτερες ειδικότητες. Ανακοίνωση στο 3^ο Συνέδριο «Νέος Παιδαγωγός», Ευγενίδειο Ίδρυμα
- Ρεθυμνιωτάκη, Ε., Μαροπούλου, Μ., & Τσακιστράκη, Χ. (2016). *Φεμινισμός και Δίκαιο*. Ελληνικά Ακαδημαϊκά Ηλεκτρονικά Συγγράμματα και Βοηθήματα
- Ρεντετζή, Μ. (2006). Φύλο και φυσικές επιστήμες: έμφυλα στερεότυπα και εκπαιδευτικές στρατηγικές υπονόμευσής τους. *Θέματα στην Εκπαίδευση*, 7(1), 97-120.
- Robson, C. (2010). *Η έρευνα του πραγματικού κόσμου* (μτφ. Β. Νταλάκου, Κ. Βασιλικού). Αθήνα: Gutenberg
- Σιάνου-Κύργιου, Ε. (2007). Επιλογές σπουδών για την Ανώτατη Εκπαίδευση και ανισότητα των φύλων. *Ιδρυματικό Αποθετήριο Ολυμπιάς*
- Σιμόπουλος, Γ. (2014). Πολιτισμός, έθνος και φύλο: αξιολογώντας και ενισχύοντας τα διαπολιτισμικά χαρακτηριστικά του εκπαιδευτικού υλικού. Στο: Ελένη Κατσαρού & Μαρία Λιακοπούλου (επιμ.) *Θέματα διδασκαλίας και αγωγής στο πολυπολιτισμικό σχολείο*. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη.
- Σιπητάνου, Α. (1998). Οι μηχανισμοί επιλογής στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα από το 1834 έως το 1985 μια ιστορική-συγκριτική προσέγγιση. *Παιδαγωγική επιθεώρηση*, 27, 117-139.

Τζανίμης, Α. Α. (1976). Τα ελληνικά συντάγματα και η εκπαίδευση. *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, 28, 350-362.

Τριτοβάθμια Εκπαίδευση. Ανακτήθηκε 7 Μαΐου, 2022, από <https://www.minedu.gov.gr/aei-9/stratigiki-aei/41878-21-06-19-protasi-antistoixisis-isotimisis-ptyxion-te-me-ptyxia-pe-2>

UNISEF Europe and Central Asia (2021). Gender equality annual results report

Φραγκοπούλου, Μ. (2018). *Έμφυλα στερεότυπα των εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης Ανατολικής Αττικής για τα μαθήματα και τα επαγγέλματα θετικών επιστημών* (Διπλωματική εργασία). Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα

Χαρδαλιά, Ν., & Ιωαννίδου, Ν. (2008). *Έμφυλες κοινωνικές αναπαραστάσεις στα σχολικά εγχειρίδια: Μελέτη βιβλιογραφικής επισκόπησης*. Παρατηρητήριο για την Ισότητα στην Εκπαίδευση

Παράρτημα Α: Οδηγός συνέντευξης

- Πείτε μου μερικά πράγματα για τον εαυτό σας και την εκπαιδευτική σας διαδρομή. (π.χ. ηλικία, ειδικότητα ως εκπαιδευτικός (ΠΕ), χρόνια διδασκαλίας, περιοχή στην οποία βρίσκεται το σχολείο που διδάσκετε, Γυμνάσιο ή Λύκειο;, τι είδους;, τάξεις, περίπου αριθμός μαθητών στα τμήματα)

Αφορά μόνο εκπαιδευτικούς Λυκείου

- (Διδάσκετε σε τμήματα προσανατολισμού;
- Αν ναι σε ποια τμήματα σας είναι πιο ευχάριστο το μάθημα;
- Διαφοροποιείτε τη διδασκαλία σας και τις απαιτήσεις σας στα παιδιά ανάμεσα στα παιδιά του προσανατολισμού και της γενικής παιδείας;
- Υπερτερούν οι μαθητές ή οι μαθήτριες αριθμητικά;)
- Έχετε παρατηρήσει τυχόν διαφοροποιήσεις στη συμμετοχή και στις επιδόσεις αγοριών και κοριτσιών στο μάθημά σας; Πείτε μου μερικά παραδείγματα.
- Αν ναι πώς τις διαχειρίζεστε;
- Πώς τις ερμηνεύετε;
- Τι άποψη έχουν οι συνάδελφοί σας;
- Έχετε παρατηρήσει τυχόν διαφοροποιήσεις στις προτιμήσεις αγοριών και κοριτσιών για το μάθημά σας;
- Αν ναι πώς τις διαχειρίζεστε;
- Τι άποψη έχουν οι συνάδελφοί σας;
- Σε γενικές γραμμές παρατηρείτε αν οι μαθητές ή οι μαθήτριες είναι πιο επιμελείς στα τμήματά σας;
- Τι παρατηρούν οι συνάδελφοι;
- Υπάρχουν ζητήματα διαχείρισης της τάξης (εντάσεις, φασαρία, έλλειψη συμμετοχής κ.λπ.) που σας προβληματίζουν;

- Διαφοροποιούνται ως προς αυτές τα αγόρια και τα κορίτσια;
- Τι παρατηρούν οι συνάδελφοί σας;
- Συζητάτε με τους μαθητές σας για τα μαθήματα που τους αρέσουν; Τι σας λένε;
- Συζητάτε με τους μαθητές σας για τα μελλοντικά τους σχέδια; Τι σας λένε; Τι τους συμβουλεύετε;
- Υπάρχουν κάποια επαγγέλματα που είναι περισσότερο ελκυστικά για τα αγόρια στα τμήματά σας; Για τα κορίτσια; Πείτε μου μερικά παραδείγματα.
- Υπάρχουν, αντίθετα, κάποια «αποθητικά» επαγγέλματα για τη μια και την άλλη ομάδα; Πείτε μου μερικά παραδείγματα.
- Βλέπετε κάποια διαφοροποίηση ως προς τον τρόπο με τον οποίο οδηγούνται σε μια επιλογή επαγγέλματος τα αγόρια σε σχέση με τα κορίτσια; Δώστε μου ένα παράδειγμα.
- Πώς εξηγείτε αυτή τη διαφοροποίηση; Τι επηρεάζει, τελικά, την επιλογή τους;
- Πώς σκέφτεστε το ιδανικό επαγγελματικό μέλλον για τους μαθητές σας;
- Πιστεύετε ότι μπορεί να αποτελέσει επαγγελματικό πρότυπο για τους μαθητές σας;
- Θα ενθαρρύνετε ένα αγόρι ή ένα κορίτσι να ακολουθήσει την ειδικότητά σας ή κάποια παρεμφερή;

Παράρτημα Β: Απομαγνητοφωνημένες συνεντεύξεις

1. Καθηγητής Μαθηματικών Γενικό Λύκειο (Βύρωνα)

- Ξεκινώντας θα ήθελα να μου πείτε κάποια πράγματα για εσάς και για την εκπαιδευτική σας πορεία, ηλικία, πόσα χρόνια διδάσκετε...
- Είμαι 42, διδάσκω από τα 26 μου, τα περισσότερα, σχεδόν όλα είναι σε Λύκειο, έχω κάνει και σε ΕΠΑΛ, λίγες χρονιές και σε Γυμνάσιο κανά δυο, παράλληλα όμως στο Γυμνάσιο. Ήμουν 5 χρόνια στα νησιά και τα υπόλοιπα στην Αθήνα.
- Αυτό μου δίνει πάτημα να σας κάνω και κάποιες ερωτήσεις και για το ΕΠΑΛ
- Ωραία
- Δηλαδή να μου απαντάτε και για το ΕΠΑΛ. Τώρα είστε σε Λύκειο αποκλειστικά;
- Ναι
- Σε ΕΠΑΛ ήσασταν και στις 3 τάξεις;
- Και στις 3
- Κυρίως Τρίτη, γενικά κάνω κυρίως Τρίτη αλλά και στις 3
- Φέτος είστε;
- Στο Βύρωνα
- Και το ΕΠΑΛ στο οποίο δουλεύατε;
- Είναι στη Σίφνο και έχω κάνει και μια χρονιά στο ΕΠΑΛ Κορωπίου
- Διδάσκετε τμήματα προσανατολισμού;
- Ναι
- Πού σας είναι πιο ευχάριστο το μάθημα, στα τμήματα κατεύθυνσης ή στη γενική παιδεία;
- Το πιο ευχάριστο για μένα είναι η κατεύθυνση της Γ' Λυκείου όχι της Β' όμως, της Γ' και μετά από 'κεί και πέρα πάνω κάτω ίδια είναι όλα, δηλαδή είτε κατεύθ..., είτε

προσανατολισμός B' είτε γενική B' . Έχει να κάνει πολύ με το τμήμα, με τη χημεία, πώς τα βρίσκουμε. Αλλά κατεύθυνση Γ' είναι τοπ.

- Διαφοροποιείτε τη διδασκαλία και τις απαιτήσεις σας στη γενική και στην κατεύθυνση;
- Στη Γ' Λυκείου ναι, σίγουρα είναι φουλ, πάνε για εξετάσεις, αρχίζει και χάνεται λίγο το... είναι πιο προπόνηση, είναι προπόνηση για να κατέβουν σε αγώνες, ενώ το άλλο είναι παιδαγωγικό, λίγο να αγαπήσουν το αντικείμενο, να να να... Ενώ στη Γ' δεν υπάρχει η πολυτέλεια του χρόνου για να ασχοληθείς με το παιδαγωγικό κομμάτι, να νιώσουν τα παιδιά πιο κοντά στο μάθημα, στο αντικείμενο...
- Υπερέχουν οι μαθητές ή οι μαθήτριες στον προσανατολισμό;
- Πάνω κάτω, τα ίδια είναι, νομίζω μισά μισά είναι.
- Γενικότερα έχετε παρατηρήσει διαφοροποιήσεις στη συμμετοχή και στις επιδόσεις αγοριών και κοριτσιών;
- Όχι, όχι
- Οι συνάδελφοι τι σας λένε για παρόμοιο θέμα;
- Δεν το έχουμε συζητήσει.
- Στις προτιμήσεις τώρα; Αν τους αρέσουν κάποια μαθήματα; Το δικό σας ή κάποια άλλα;
- Ως προς το φύλο;
- Ναι
- Τα τελευταία χρόνια νομίζω ότι είναι σχεδόν στα ίδια. Νομίζω, τελικά το ίδιο. Τώρα αν υπάρχει μια πολύ μικρή απόκλιση και να είναι ελαφρώς περισσότερα τα αγόρια, τώρα αυτό όσο περνάνε τα χρόνια έχει έρθει στα ίσα. Ε, συγγνώμη... εκεί που υπάρχει μεγάλη διαφορά νομίζω είναι το ΕΠΑΛ. Κατεύθυνση ΕΠΑΛ νομίζω ότι είναι αρκετά έντονο κι έχει να κάνει με το επάγγελμα όμως γιατί επιλέγουν κατευθύνσεις και με βάση το επάγγελμα. Οπότε πολλά κορίτσια σκέφτονται ότι εγώ δεν θα ασχοληθώ, δεν θα γίνω μηχανικός αυτοκινήτων, ξέρω γω, και βλέπεις τμήματα καθαρά με αγόρια. Ή αντίστοιχα αισθητική τμήματα με κορίτσια. Εδώ πέρα νομίζω όχι, δεν είναι...

- Ποιοι φαίνεται να είναι πιο επιμελείς;
- Πιο επιμελείς; Α, το ίδιο
- Και στο ΕΠΑΛ;
- Κανείς (αστειεύεται). Εκεί βέβαια ήμουν πάνω από 10 χρόνια πριν οπότε έχουν αλλάξει τα πράγματα. Όχι ήταν το ίδιο
- Στα θέματα διαχείρισης της τάξης φασαρία και τα λοιπά, ποιοι φαίνεται να είναι έτσι λίγο πιο... ή αν φαίνεται ή αν δεν φαίνεται
- Τα αγόρια
- Τα αγόρια;
- Ναι ναι ναι... συνήθως είναι τα αγόρια
- Λογικά θα το συζητάτε και με τους συναδέλφους, τι σας λένε;
- Νομίζω ναι δεν το έχουμε συζητήσει αλλά αν ακούσεις τα ονόματα που ακούγονται είναι όλο αγορίστικα ονόματα. Λίγες φορές ακούς κανά κορίτσι να έχει δημιουργήσει θέμα
- Συζητάτε με τους μαθητές σας για το ποια μαθήματα τους αρέσουν; Τι σας λένε;
- Νομίζω όχι τόσο, περισσότερο αν τους αρέσουν τα μαθηματικά ή όχι
- Τι σας λένε;
- Εμ κάποιοι ναι κάποιοι όχι
- Για τα μελλοντικά τους σχέδια;
- Ρωτάνε, τους απασχολεί, δεν ξέρουνε, επιλέγουνε σε τεράστιο βαθμό με βάση τα θέλω των γονιών τους, τα θέλω των φροντιστηρίων ή των ιδιαιτέρων τους για τη διαφήμισή τους, με βάση τη δουλειά των γονιών τους και παρά με αυτό που θέλουν πραγματικά τα ίδια τα παιδιά. Αυτό είναι τεράστιο, πολύ έντονο.
- Εσείς τι τους συμβουλεύετε;

- Να κάνουν αυτό που λέει η ψυχούλα τους, να τους γράψουνε όλους, όλους κανονικότητα. Όσο κι αν νιώθουν ότι πονάνε, όσα καρδιακά κι αν πάθουν οι γονείς τους, να κάνουν αυτό που λέει η ψυχούλα τους.
- Φαίνεται κάποια επαγγέλματα να είναι περισσότερο ελκυστικά στα αγόρια ή στα κορίτσια ή από την άλλη απωθητικά, να μην το κάνουν με τίποτα;
- Περισσότερο στα αγόρια απ' τα κορίτσια εμμ... έχω την αίσθηση ότι στα... μάλλον θα έλεγα όχι στην κατεύθυνσή μας, αλλά όταν κάνω το κόντρα μάθημα που κάνω στα παιδιά της θεωρητικής και συζητάμε, που έχουμε πιο πολύ χρόνο, παίζει πάρα πολύ το παιδαγωγικό, θα συζητήσουμε, θα κάνουμε, θα ράνουμε... εκεί πέρα εμ ας πούμε υπάρχουν κάποια μαθήματα όπως η Αγγλική φιλολογία που δεν ξέρω αν την έχω ακούσει ποτέ από αγόρι. Εμ νομίζω ότι εκεί πέρα ίσως, υπάρχει στη θεωρητική κατεύθυνση, ένα είδος πιο έντονο κομμάτι διάκρισης επαγγελματών.
- Πώς εξηγείτε τις διαφοροποιήσεις αυτές που παρατηρείτε;
- Νομίζω ότι είναι κατάλοιπα μιας κοινωνίας, τα οποία μάλλον σιγά σιγά φεύγουνε. Το ότι το αγόρι πρέπει να κάνει αυτό, το κορίτσι πρέπει να κάνει αυτό, τα οποία οι γονείς τους που είναι σχεδόν συνομήλικοί μας αρχίζουνε πια και δεν το πιστεύουνε, όμως μέσα τους έχει περάσει, οπότε μάλλον ενδόμυχα τους το περνάνε...ότι μπορεί για σένα που είσαι κορίτσι να είναι πιο ξεκούραστο, να κάνεις αυτό ή να, εσύ που είσαι αγόρι θα βγάλεις πιο πολλά λεφτά, ίσως, αλλά νομίζω ότι αυτό είναι, ήταν πολύ πιο έντονο 10 χρόνια πριν, 20 χρόνια πριν.
- Εσείς πώς σκέφτεστε το ιδανικό επαγγελματικό μέλλον για τους μαθητές σας;
- Ιδανικό, για τους μαθητές μου; Να κάνουνε κάτι που τους αρέσει. Κι αυτό που τους λένε ότι θα δουλεύουν μέχρι τα 70, οπότε θα είναι πολύ βαρύ αν κάνεις κάτι που δεν σου αρέσει, οπότε κυνήγησέ το όσα χρόνια χρειαστεί, δεν πειράζει, μέχρι τα 70 θα δουλεύεις. Οπότε να κάνουν κάτι που τους αρέσει, να βγάζουνε ένα ποσό που είναι ικανοποιητικό στο να έχουν μια ικανοποιητική ποιότητα ζωής. Αυτά.
- Εσείς πιστεύετε ότι μπορεί να αποτελείται επαγγελματικό πρότυπο;
- Εμ ελπίζω... ναι ελπίζω

- Θα ενθαρρύνετε ένα αγόρι ή ένα κορίτσι να ακολουθήσει το επάγγελμά σας ή κάτι παρεμφερές;
- Ναι ναι ναι
- Χωρίς διαφοροποίηση;
- Καμία, τι... εννοείται...
- Σας ευχαριστώ πολύ
- Να 'στε καλά.

2. Καθηγήτρια Αγγλικών Γενικό Λύκειο (Βύρωνας)

- Καλημέρα σας
- Καλημέρα
- Ξεκινώντας θέλω να μου πείτε κάποια πράγματα για τον εαυτό σας και την εκπαιδευτική πορεία σας, την ηλικία, πόσα χρόνια διδάσκετε, την ειδικότητά σας
- Είμαι καθηγήτρια Αγγλικών, 56 ετών, έχω... διδάσκω τώρα γύρω στα 32 χρόνια, έχω αρκετά χρόνια στον ιδιωτικό τομέα, σε φροντιστήρια, ιδιαίτερα κτλ., έχω μεταπτυχιακό στην Εκπαιδευτική Τεχνολογία, πάρα πολλές επιμορφώσεις με διάφορα, σε διάφορα αντικείμενα, από τη διδασκαλία του project μέχρι τον επαγγελματικό προσανατολισμό, διδακτικές πρακτικές, εεεμ ομαδοσυνεργατική, χρήση της τέχνης μέσα στο σχολείο κλπ., πάρα πολλά, τώρα που να τα θυμάμαι όλα, είναι ολόκληρος φάκελος
- Η περιοχή στην οποία διδάσκετε τώρα είναι
- Ο Βύρωνας
- Διδάσκετε σε Γυμνάσιο ή σε Λύκειο;
- Σε Λύκειο
- Περίπου πόσους μαθητές έχουν τα τμήματά σας;
- 22, 23 εκεί

- Λόγω και της ειδικότητάς σας, Αγγλικών, τμήματα προσανατολισμού δεν έχετε;
- Όχι δεν έχουμε στην ειδικότητα, εμάς είναι γενικά Αγγλικά
- Έχετε παρατηρήσει διαφοροποιήσεις στη συμμετοχή ή στις επιδόσεις αγοριών και κοριτσιών στην τάξη σας;
- Θα έλεγα ότι τώρα πλέον είναι το ίδιο ενεργοί, το ίδιο ενεργοί κι αγόρια και κορίτσια. Ίσως τα κορίτσια ελαφρώς πιο εξωστρεφή, αλλά γενικά όχι είναι όμοια η επίδοση και η συμμετοχή, όμοιος ο βαθμός
- Οι συνάδελφοί σας τι βλέπουν, τι παρατηρούν σε σχέση με το ίδιο;
- Δε γνωρίζω, δε γνωρίζω, δεν έχω συζητήσει
- Διαφοροποιήσεις στις προτιμήσεις, τώρα, όχι στις επιδόσεις, δηλαδή αν τους αρέσει το μάθημά σας;
- Κοιτάζτε στο Λύκειο, υπάρχει ήδη η νοοτροπία που έχουν πάρει ήδη τα πτυχία από το φροντιστήριο, ό,τι πτυχία είναι αυτά, το ενδιαφέρον είναι γενικότερα χαμηλό, ωστόσο συμμετέχουν πιστεύω περισσότερο κυρίως για το βαθμό. Για το βαθμό και για το, όσοι είναι να συμμετέχουν, συμμετέχουν. Τώρα, επειδή πολλές φορές κάνω το μάθημα ας πούμε, ειδικά πριν την επιδημία αυτή του covid, με μέσα οπτικοακουστικά, υπάρχει αρκετό βίντεο, υπάρχει τραγούδι, υπάρχει αρκετή συζήτηση, επίσης, στα Αγγλικά, αυτοί που θέλουν να συμμετέχουν γιατί το βρίσκουν πιο ενδιαφέρον, συμμετέχουν. Εξαρτάται από χρονιά σε χρονιά, ας πούμε φέτος είχα μια πάρα πολύ καλή Πρώτη.
- Δε βλέπετε διαφοροποιήσεις σε αγόρια και κορίτσια;
- Όχι! Ίσα ίσα μερικές φορές τα αγόρια τα τελευταία χρόνια είναι και πιο ενεργά
- Ποιοι φαίνεται να είναι πιο επιμελείς στα μαθήματά σας;
- Το ίδιο. Οι καλοί δηλαδή οι οποίοι ανήκουν και στα δύο φύλα, είναι το ίδιο επιμελείς
- Στα ζητήματα διαχείρισης της τάξης, φασαρία, εντάσεις, απουσίες, έλλειψη συμμετοχής
- Εγώ προσωπικά, δεν βλέπω... παλιότερα ήταν τα αγόρια πρωτοστατούντα ας πούμε. Τώρα έχουν μπει και τα κορίτσια στο παιχνίδι με ειρωνεία, με διαταρακτική

συμπεριφορά μερικές φορές. Δεν βλέπω ιδιαίτερες διαφορές. Ντάξει τα κορίτσια είναι λίγο πιο, ας πούμε συμμορφώνονται λίγο πιο εύκολα. Αλλά εμένα τουλάχιστον, στο στυλ διδασκαλίας, το δικό μου, επειδή παραείναι και δημοκρατικό, δεν ασκώ έτσι εύκολα εξουσία με την έννοια ότι θα τους βγάλω έξω εύκολα ή θα τα απειλήσω ή κάτι. Δεν βλέπω διαφορές ανάμεσα στα φύλα. Δεν βλέπω ιδιαίτερες διαφορές, ίσως λίγο τα αγόρια πιο διαταρακτικά μερικές φορές, αλλά όχι όλα τα αγόρια, μικρή μειοψηφία.

- Όταν το συζητάτε με τους συναδέλφους τι σας λένε;
- Στις συνελεύσεις ας πούμε που συζητάμε περιστατικά είναι κυρίως αγόρια, αλλά έχουμε και περιστατικά με κορίτσια. Είναι κυρίως αγόρια όμως. Στις συνελεύσεις. Σε μένα τώρα δεν έχω ιδιαίτερες αντιδράσεις, δηλαδή δεν...
- Συζητάτε με τους μαθητές σας για τα μαθήματα που τους αρέσουν;
- Μερικές φορές, αν και στο Λύκειο το σχολείο το θεωρούνε πάρεργο. Τα κάνουν στο φροντιστήριο και όχι μόνο το δικό μου το μάθημα. Πιστεύω ότι τα τελευταία χρόνια κλείνουνε περισσότερο στις θετικές επιστήμες και τα δύο φύλα.
- Συζητάτε μαζί τους για τα μελλοντικά τους σχέδια, τι επάγγελμα θέλουν να ακολουθήσουν; Τι σκέφτονται;
- Ε, στο τέλος της χρονιάς κυρίως. Έχουνε και καλλιτεχνικές ανησυχίες, τις οποίες δεν έχουνε σκοπό να τις εφαρμ... εεε τέλος πάντων να τις εφαρμόσουν στον επαγγελματικό τομέα της ζωής τους, αλλά, όταν τους ρωτώ, συνήθως στη Γ' Λυκείου ή στο τέλος της χρονιάς στη Β' ή ευκαιριακά, κατά τη διάρκεια της χρονιάς τα περισσότερα αφορούνε στρατιωτικές σχολές, οικονομικά, πολυτεχνείο, ιατρική, εεε θετικές επιστήμες γενικά.
- Πάλι αν παρατηρείτε διαφοροποιήσεις σε αγόρια και κορίτσια, δηλαδή είναι κάποια επαγγέλματα που κυρίως λένε τα αγόρια ή τα κορίτσια
- Σε μένα όχι όχι. Θετικές επιστήμες γενικά και τα δύο φύλα και κάποιοι και καμιά Νομική ας πούμε έτσι από το θεωρητικό κομμάτι
- Κάποια που μπορεί να μην τους αρέσουνε καθόλου, δηλαδή να πουν αυτό αποκλείεται να το ακολουθήσω

- Συνήθως σχολές εκπαιδευτικών τα τελευταία χρόνια. Σχολές εκπαιδευτικών, εεε σχολές που αφορούν τις τέχνες, ενώ τους αρέσει η τέχνη, ασχολούνται δηλαδή χορεύουνε, παίζουνε μουσική σε συγκροτήματα, τραγουδάνε, ζωγραφίζουνε κάποια από αυτά πολύ καλά και κόμιζ και γκραφίτι και ζωγραφική κανονική με λάδια και νερομπογιές και τα σχετικά, δεν στρέφονται στις σχολές καλών τεχνών για τους γνωστούς λόγους, ότι δεν υπάρχει επαγγελματική αποκατάσταση. Στρατιωτικές και αστυνομικές σχολές το ίδιο, αγόρια και κορίτσια ναι
- Υπάρχει διαφοροποίηση στον τρόπο που τα επιλέγουν δηλαδή γιατί θα πει ένα αγόρι ότι θα επιλέξω αυτό το επάγγελμα;
- Για επαγγελματική αποκατάσταση κυρίως και έχουνε μια κλίση.
- Πώς σκέφτεστε εσείς το ιδανικό επάγγελμα, το ιδανικό μάλλον επαγγελματικό μέλλον για τους μαθητές σας;
- Να σπούδαζαν, να μελετούσαν αυτό που τους αρέσει και να είχανε τη δυνατότητα να απασχοληθούν πάνω σ' αυτό, εεε να επιμορφωθούνε πάνω σ' αυτό, να επιμορφώνονται καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής τους λίγο λίγο και να τους δίνει το χρόνο και τη δυνατότητα να εξελίσσονται ως άνθρωποι.
- Αυτό τους συμβουλεύετε κι εσείς;
- Ναι ναι να εξελίσσονται, όχι μόνο για την οικονομική, τις οικονομικές απολαβές ή την κοινωνική καταξίωση, να είχαν τη δυνατότητα ως άτομα να εξελίσσονται να ταξιδεύουνε, να ανοίξει το μυαλό...
- Πιστεύετε ότι εσείς αποτελείτε επαγγελματικό πρότυπο για τους μαθητές σας;
- Στο Λύκειο; Δεν νομίζω
- Για ποιο λόγο;
- Ε γι' αυτό που ανέφερα πριν, ότι έχουν συνδέσει την ξένη γλώσσα με το φροντιστήριο και ένα πτυχίο που συνήθως δεν διασφαλίζει ότι γνωρίζουνε τη γλώσσα και μπορούνε να τη χρησιμοποιήσουνε με επιτυχία. Είναι απλώς ένα πτυχίο που εξασφαλίζει ας πούμε σε ένα μελλοντικό εργοδότη ότι μπορεί να έχουνε μια γνώση της γλώσσας

- Θα ενθαρρύνετε ένα αγόρι ή ένα κορίτσι να ακολουθήσει το επάγγελμά σας; Ή κάποιο παρεμφερές;
- (παύση) Όχι
- Για ποιο λόγο;
- Γιατί είναι κορεσμένο, στο δημόσιο τομέα, δηλαδή άτομα που βγαίνουν τώρα δεν ξέρουμε ποτέ αν, αν ποτέ θα διοριστούνε. Στον ιδιωτικό τομέα είναι κακοπληρωμένο, είναι ένα επάγγελμα απαξιωμένο, εεμ είναι αρκετά *demanding*, αρκετά απαιτητικό, δηλαδή η ξένη γλώσσα απαιτεί αναλυτικές διεργασίες ανώτερου επιπέδου, θέλει πάρα πολλές επιμορφώσεις, εεε απαιτεί έναν εκπαιδευτικό, ο οποίος έχει μια ολιστική θεώρηση του κόσμου. Για να αποκτήσεις κάτι τέτοιο πρέπει να ταξιδέψεις, πρέπει να διαβάσεις πολύ. Θέλει μια άλλη προσέγγιση των πραγμάτων και δεν αξίζει τον κόπο όλο αυτό για να δουλέψεις σε ένα δημόσιο σχολείο ή σε ένα φροντιστήριο με 6 ευρώ την ώρα. Δηλαδή είναι μια δουλειά που απαιτεί πολύ υψηλή εξειδίκευση αν θες να την κάνεις καλά και η ανταπόκριση είναι πάρα πολύ μικρή, ταυτόχρονα είναι περιορισμένοι οι χώροι που μπορεί να απασχοληθείς και πολύ χαμηλές οι αμοιβές. Αυτά.
- Σας ευχαριστώ πολύ

3. Καθηγήτρια Αγγλικών Γυμνασίου (Άγιος Δημήτριος)

- Αρχικά, θα ήθελα να μου πείτε κάποια πράγματα και για εσάς και για την επαγγελματική σας πορεία, δηλαδή πόσα χρόνια διδάσκετε, την ειδικότητά σας, σε ποια σχολεία;
- Ωραία, ανήκω στην ειδικότητα των φιλολόγων της Αγγλικής γλώσσας, ΠΕ06. Διδάσκω πάρα πολλά χρόνια, δηλαδή διδάσκω από το 2001, αλλά σε σχολεία κ.λπ. ξεκίνησα, ξεκίνησα βασικά με το φροντιστήριο, το 2001, δούλεψα εκεί μέχρι το 2018, όπου παράλληλα δούλεψα και σε ένα ιδιωτικό σχολείο για 5 χρόνια και εδώ και 2 χρόνια είμαι αναπληρώτρια καθηγήτρια σε σχολεία της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στη Δ' Αθήνας.
- Σε ποιες τάξεις συγκεκριμένα διδάσκετε;

- Φέτος διδάσκω, έχω μόνο Γυμνάσιο, διδάσκω Δευτέρα και Τρίτη Γυμνασίου.
- Σε ποια περιοχή;
- Στον Άγιο Δημήτριο, είναι Δ' Αθήνας.
- Περίπου από πόσους μαθητές αποτελούνται τα τμήματα;
- Τα τμήματα αποτελούνται γύρω από 23 μέχρι 25
- Και τυπικά και η ηλικία σας;
- Η δική μου ηλικία είναι 40
- Λοιπόν, δεν διδάσκετε σε τμήματα προσανατολισμού μιας και είστε στο Γυμνάσιο
- Όχι όχι
- Στα τμήματα, λοιπόν, που διδάσκετε έχετε παρατηρήσει διαφοροποιήσεις στη συμμετοχή και στην επίδοση ανάμεσα στα αγόρια και στα κορίτσια;
- Ναι ναι ναι ναι. Ναι τα κορίτσια είναι πιο τακτικά και πιο συνεπή θα έλεγα από τα αγόρια σε αυτές τις ηλικίες.
- Πώς το διαχειρίζεστε αυτό;
- Προσπαθώ... κοιτάζτε να δείτε... κάποια κίνητρα να δώσω και στα αγόρια γιατί τα κορίτσια ναι ok εντάζει... είτε μέσα από κάποια μουσική, κάποιες μουσικές προτιμήσεις, είτε κάποιες αθλητικές προτιμήσεις για να προσπαθήσω λίγο να τους κινήσω το ενδιαφέρον παραπάνω. Βέβαια στο δικό μου μάθημα, επειδή εντάζει όλα τα παιδιά έχουν ένα επίπεδο καταλαβαίνεις ότι δεν έχω την ίδια ανταπόκριση. Σε σχέση ας πούμε με άλλα μαθήματα όπως τα μαθηματικά, ελληνικά, ιστορία και τέτοια.
- Πώς το ερμηνεύετε αυτό; Δηλαδή γιατί υπάρχει αυτή η διαφοροποίηση;
- Η διαφοροποίηση τι εννοείτε ανάμεσα στα φύλα;
- Ναι ανάμεσα στα αγόρια και τα κορίτσια
- Ε κοιτάζτε να σας πω εντάζει, βέβαια για να μην πω και ψέματα, έχει να κάνει και με τα παιδιά, δηλαδή ok έχω και πολλά αγόρια τα οποία είναι πολύ καλοί μαθητές, συνεπείς κ.τ.λ. αλλά ως επί το πλείστον συναντάω αυτό, ότι τα κορίτσια ενδιαφέρονται

πιο πολύ. Νομίζω ότι είναι, δεν ξέρω, θέμα εφηβείας να το πω; Νομίζω ότι αυτό είναι. Δηλαδή τα κορίτσια είναι πάντοτε λίγο πιο low σε σχέση με τα αγόρια, τα οποία ασχολούνται και με άλλα πράγματα. Όμως αλλάζουν τα πράγματα, αλλάζουν πολύ κατά καιρούς τα τέτοια, τα όλα αυτά. Δηλαδή έχω μία τάξη την οποία, μία όμως έτσι, που βλέπω ότι κάποια αγόρια είναι περισσότερο δεκτικά από τα κορίτσια. Ως επί το πλείστον νομίζω ότι γίνεται το άλλο.

- Συνάδελφοι αντίστοιχα τι σας λένε; Βλέπουν διαφοροποιήσεις;
- Όχι νομίζω ότι πάνω κάτω στα ίδια κυμαίνονται, δηλαδή σ' αυτά που... που λέω κι εγώ, δηλαδή, με τα κορίτσια υπάρχει πάντα μια χρυσή τομή κάπως, σε σχέση με τα αγόρια.
- Το ίδιο ισχύει ας πούμε και για την επιμέλεια και για τη φασαρία, τις εντάσεις που δημιουργούνται στις τάξεις;
- Κοιτάζτε να αυτό είναι βέβαια και ένα στερεότυπο το οποίο το έχουμε από παλιά, ότι συνήθως τα αγόρια είναι αυτά που υποκινούν τις εεε τις διάφορες φασαρίες και τα λοιπά. Κυρίως ναι αλλά θέλω να σας πω ότι έχουν αρχίσει λίγο και αντιστρέφονται και τα πράγματα, δηλαδή θα δεις και πολλά κορίτσια ξεκινούν και υποκινούν κάτι. Όχι τόσο τακτικά όσο τα αγόρια αλλά αυτό έχει να κάνει και με τα παιδιά με τα πάντα.
- Και με την επιμέλεια; Ποιοι φαίνεται να είναι πιο επιμελείς, πιο τακτικοί, πιο συνεπείς;
- Τα κορίτσια, τα κορίτσια. Δεν ξέρω νομίζω ότι είναι και λίγο θέμα εκ φύσεως, έμφυτο.
- Με τους συναδέλφους που το συζητάτε παρατηρούν αντίστοιχα τα ίδια πράγματα;
- Νομίζω αντίστοιχα, αντίστοιχα πράγματα με αυτά που σας λέω κι εγώ.
- Συζητάτε με τους μαθητές για το ποια μαθήματα τους αρέσουν, τι τους αρέσει πιο πολύ στο σχολείο να κάνουν και τα λοιπά;
- Ναι εννοείται.
- Τι λένε;
- Κοιτάζτε, πάλι θα σας πω ότι γενικά εξαρτάται και λίγο το... η ποιότητα των παιδιών. Παίζουνε πάρα πολλά, έχουνε πάρα πολλά, πολλοί παράγοντες παίζουνε ρόλο. Θα

σας μιλήσω λίγο γενικά. εεε εντάζει σίγουρα το σχολείο δε νομίζω ότι αρέσει και σε κανέναν, να σας πω την αλήθεια, τους αρέσουν όλες οι δραστηριότητες οι υπόλοιπες που μπορεί να γίνονται, παρά τόσο πολύ ας πούμε τα μαθήματα και τα λοιπά. Εμ τώρα από διάφορα σχολεία που είμαι να σας πω τώρα μαθήματα που προτιμάνε;

- Ναι
- Εμ κοιτάζτε συνήθως η τάξη είναι λίγο χωρισμένη, δηλαδή άλλοι είναι των θετικών επιστημών, άντε να υπάρχει ξέρω γω τα $\frac{3}{4}$ της τάξης, είναι ψιλοχωρισμένοι, κάπου εκεί. Τα κορίτσια, συνήθως, συνήθως έτσι, συνήθως είναι λίγο του θεωρητικού, της θεωρητικής προσέγγισης, τα αγόρια είναι λίγο πιο θετικά, αλλά και πάλι σας λέω ότι αυτό έχει να κάνει πάρα πολύ με το, με την ποιότητα των παιδιών και τι μαθητές έχεις κάθε φορά.
- Σε σχέση με τα μελλοντικά τους σχέδια, τι θέλουν να κάνουν, τι θέλουν να ακολουθήσουν; Τι λένε;
- Κάτι που έχει λιγότερο διάβασμα... (γέλια)
- Με το τι επάγγελμα θα ήθελαν να ακολουθήσουν;
- Εμ, κοιτάζτε τώρα νομίζω ότι επειδή εγώ, ακόμα τα πράγματα είναι λίγο συγκεχυμένα στο μυαλό τους, δηλαδή επειδή είναι ακόμα Γυμνάσιο δε νομίζω ότι έχουν αποφασίσει. Νομίζω όμως ότι προς το παρόν κρίνουνε ως προς το ποια είναι η κλίση τους ως προς τα μαθήματα, δηλαδή αν τους αρέσουν ας πούμε τα μαθηματικά, να πάνε να γίνουν κάτι προς αυτή την κατεύθυνση. Εμ έχω πολλά ας πούμε κορίτσια που θέλουν να γίνουν φιλόλογοι ή να ασχοληθούν με αυτό τον κλάδο. Ή με ξένες γλώσσες, έχω πάρα πολλά παιδιά τα οποία είναι πάρα πολύ καλά ας πούμε στα Αγγλικά. Αλλά νομίζω ότι αυτό λίγο διαφοροποιείται και κατασταλάζει όταν είναι στο Λύκειο.
- Φαίνονται έτσι κάποια επαγγέλματα να είναι λίγο πιο τραβηχτικά για τα αγόρια ή για τα κορίτσια, ή κάποια που να λένε δεν θα ήθελα με τίποτα να το κάνω αυτό;
- Εμ όχι να σου πω την αλήθεια. Σε πολλά τμήματα τα οποία, με τα οποία έχω συζητήσει ας πούμε και λέγαμε ας πούμε για τον επαγγελματικό προσανατολισμό, πολλά είναι τα παιδιά τα οποία θέλουνε, ειδικά αγόρια, κάτι που έχει να κάνει με το τεχνικό και με

το τεχνικό σχολείο, δηλαδή να μπορέσουν να μάθουν κάποια τέχνη ίσως και τα λοιπά. Αλλά κατά τα άλλα όχι κάτι άλλο.

- Αυτές οι διαφοροποιήσεις που πιστεύετε ότι μπορεί να οφείλονται;
- Οι διαφοροποιήσεις; Νομίζω στις προτιμήσεις σίγουρα, κοιτάζτε έχουν επιρροές από παντού, έτσι; Είτε από το φιλικό περιβάλλον, είτε από το οικογενειακό περιβάλλον και σας λέω και επειδή δεν είναι και κατασταλαγμένα ακόμα ως προς την ηλικία και την ωριμότητα να μπορέσουν να δούνε τι και τα λοιπά. Επιρροή των φίλων, της οικογένειας και γενικά του τι κινείται προς τα έξω παίζει μεγάλο ρόλο στο τι επάγγελμα θα προτιμήσουν να κάνουν.
- Εσείς πώς σκέφτεστε έτσι ένα ιδανικό επαγγελματικό μέλλον για τους μαθητές; Και τι θα τους συμβουλευάτε να κάνουν;
- Τι εννοείτε; Τι επάγγελμα να επιλέξουν;
- Ναι, πως θα θέλατε να είναι η επαγγελματική καριέρα των μαθητών;
- Αυτό που θα τους συμβούλευα να κάνουν είναι να επιλέξουν ένα επάγγελμα το οποίο για αρχή εεε θα τους αρέσει οκ; Εννοείται να έχει και την οικονομική αποκατάσταση η οποία μπορεί να του δώσει τα προς το ζην. Εννοώ να έχουν όλες τις οικονομικές απολαβές που χρειάζονται αλλά αυτό που θα τους τόνιζα είναι να κάνετε κάτι το οποίο σας ευχαριστεί. Αν είναι να πάτε να κάνετε κάτι το οποίο ε δεν το θέλετε και το κάνετε αναγκαστικά δεν θα σας αρέσει ποτέ και θα είστε όλη την ώρα δυστυχημένοι. Αυτό.
- Πιστεύετε ότι εσείς μπορεί να αποτελείτε επαγγελματικό πρότυπο για τους μαθητές;
- 100%. Σίγουρα. Δεν το συζητάω. Εννοείται ότι μπορώ να αποτελώ πρότυπο! Τις πλάκες μας δεν τις κάνουμε; (γέλια).
- Κοιτάζτε να δείτε, αυτό τώρα έχει να κάνει και με το, την χημεία μεταξύ των παιδιών και των δασκάλων. Πιστεύω ότι σε κάποιους το εμπνέω, πιστεύω σε κάποιους άλλους δεν το εμπνέω. Εμ το προσπαθώ όσο μπορώ, δηλαδή, εντάξει δεν θα φτάσω ποτέ να είμαστε αμιγώς φίλοι με τα παιδιά, όμως και να συζητάμε και να κάνουμε το μάθημά μας και να προσπαθώ να το προσαρμόζω στις ανάγκες που αλλάζουνε μέρα με τη μέρα και να γίνομαι κι εγώ πιο καλή προς αυτούς. Ωστόσο να έχουνε τέλος πάντων, όχι να

το πούμε πρότυπο ακριβώς, ε κάπως κάτι στο οποίο θα μπορούσαν να κατασταλάξουν κάποια στιγμή και τα λοιπά.

- Θα ενθαρρύνετε ένα αγόρι ή ένα κορίτσι να ακολουθήσει το δικό σας επάγγελμα;
- Ναι βεβαίως, γιατί είναι ένα επάγγελμα το οποίο, τα Αγγλικά δεν νομίζω να πεθάνουν ποτέ σαν επάγγελμα, γιατί πάντα, είναι μια γλώσσα διεθνής η οποία μας λύνει τα χέρια για να μπορούμε να κάνουμε όλες, να έχουμε επικοινωνία με όλο τον κόσμο για ποικίλα θέματα και είναι απλά μια δουλειά η οποία θα τους δίνει πάντοτε τις οικονομικές απολαβές που χρειάζονται για να ζήσουνε και να έχουνε μια καλή ζωή.
- Ευχαριστώ πολύ

4. Καθηγήτρια Φυσικής Αγωγής Γενικό Λύκειο (Υμηττός)

- Ξεκινώντας θα ήθελα να μου πείτε μερικά πράγματα για τον εαυτό σας και την επαγγελματική σας διαδρομή
- Είμαι 51, είμαι γυμνάστρια ΠΕ11 έχω... στην εκπαίδευση πόσα χρόνια ή γενικώς;
- Στην εκπαίδευση
- 14 χρόνια
- Αυτή τη στιγμή σε τι είδους σχολείο διδάσκετε;
- Σε Λύκειο
- Και στις 3 τάξεις;
- Ναι ναι
- Έχετε παρατηρήσει διαφοροποιήσεις στη συμμετοχή και στις επιδόσεις αγοριών και κοριτσιών στο μάθημά σας;
- Ναι.
- Πείτε μου μερικά παραδείγματα.
- Τα κορίτσια δε συμμετέχουν, όσο θα' πρεπε, ενώ τα αγόρια έχουν λίγο πιο ενεργό συμμετοχή.

- Πώς τις διαχειρίζεστε αυτές τις διαφοροποιήσεις;
- Δυστυχώς, έτσι όπως είναι τα σχολεία δεν μπορείς να το διαχειριστείς εύκολα. Όσο και να, ό,τι και να τους πω, με όποιο τρόπο και να τους το πω, δυστυχώς είναι παντελώς αδιάφορα.
- Πώς το ερμηνεύετε;
- Πώς το ερμηνεύω; Όταν δεν έχει επιπτώσεις με οποιονδήποτε τρόπο σε ένα μαθητή μια συμπεριφορά, ε λογικό είναι να κάνει ό,τι θέλει. Τώρα θα μπορούσα εγώ να τους βάλω απουσία, αν τους βάλω απουσία αρχίζουν και φωνάζουν, αρχίζουν και βρίζουνε. Αν εμ τους βάλω χαμηλό βαθμό, το οποίο θα το κάνω, αλλά πάλι έχουμε προβλήματα. Γενικώς, όλα ξεκινάνε από το πώς υπάρχει... από μια σειρά πραγμάτων που δυστυχώς δεν υλοποιούνται σωστά από άλλες τάξεις κι από άλλους παράγοντες.
- Δηλαδή οι διαφορές ανάμεσα στα αγόρια και στα κορίτσια γιατί πιστεύετε ότι υπάρχουν;
- Τα κορίτσια βαριούνται. Όχι τόσο μεγάλες... και τα αγόρια... απλά τα αγόρια θα πάρουν την μπάλα, θα παίξουν λίγο ποδόσφαιρο, θα κάνουν κάτι. Τα κορίτσια θα κάτσουν όλη την ώρα έχουν περίοδο, όλο και κάτι έχουνε. Όχι πάλι πάρα πολύ μεγάλη διαφορά, αλλά και πάλι είναι μια διαφορά...
- Έχετε παρατηρήσει παρόμοιες συμπεριφορές και σε συναδέλφους γυμναστές;
- Ναι βέβαια, βέβαια. Γενικώς εμείς δεν εστιάζουμε τόσο στο... όσο στα θέματα συμπεριφορών στα μαθήματα. Δηλαδή για να συμμετάσχουν έστω και λίγο βοηθάω.
- Άρα απ' ότι καταλαβαίνω τα αγόρια προτιμούν το μάθημά σας λίγο περισσότερο από τα κορίτσια;
- Ναι. Και τα κορίτσια, απλά πιο πολύ στο ότι δεν είναι να μάθουν ένα μάθημα το οποίο θα τους... είναι ένα μάθημα το οποίο ξεδίνουν, το οποίο χαλαρώνουν, το οποίο ξεφεύγει το μυαλό τους. απ' όλη αυτή την πίεση που έχουν απ' τα άλλα, με τα διαγωνίσματα, τα...
- Υπάρχουν ζητήματα διαχείρισης όπως εντάσεις, φασαρία ή κάτι άλλο που σας προβληματίζει;

- *Ναι πάρα πολύ. Μόνο αυτό με προβληματίζει, τίποτ' άλλο, όλα τα άλλα φτιάχνονται. Αυτό είναι η απόλυτη καταστροφή και του εκπαιδευτικού συστήματος κι όλων των πραγμάτων.*
- *Υπάρχουν κι εκεί διαφορές στα αγόρια και στα κορίτσια;*
- *Ναι ναι ναι. Εδώ ναι ναι. Εδώ προηγούνται τα αγόρια με πολύ μεγάλη διαφορά.*
- *Αντίστοιχες αναφορές από συναδέλφους;*
- *Ναι ναι ναι*
- *Συζητάτε με τους μαθητές σας για μαθήματα άλλα που τους αρέσουν; Τι σας λένε;*
- *Να ξεκινήσουμε ότι δε συζητάς πια με τους μαθητές. Οι μαθητές δεν μπορούν πια να συζητήσουν ούτε οι μαθήτριες. Δεν ξέρουν να συζητάνε. Αν τους στο στείλω σε messenger ή στο viber μια χαρά θα τα πούμε, αλλά σε τετ α τετ δεν μπορείς να συζητήσεις πια τίποτα για κανένα θέμα.*
- *Για τα μελλοντικά τους σχέδια για τον επαγγελματικό τους προσανατολισμό μιλάτε καθόλου;*
- *Εεε κάποιες φορές, το επιδιώκω εγώ*
- *Τι τους συμβουλεύετε;*
- *Να ασχοληθούν με αυτό που αγαπάν και τους αρέσει περισσότερο*
- *Σε αυτές τις συζητήσεις σας έχουν πει αν τους αρέσουν περισσότερο κάποια επαγγέλματα ή κάποια άλλα λιγότερο;*
- *Όχι όχι*
- *Εσείς πώς σκέφτεστε το ιδανικό επαγγελματικό μέλλον για τους μαθητές σα; Δηλαδή πώς θέλετε να τους δείτε στο μέλλον σαν επαγγελματίες;*
- *Ό, τι τους αρέσει αρκεί να το κάνουν σωστά και με ήθος*
- *Πιστεύετε ότι μπορεί να αποτελέιτε εσείς επαγγελματικό πρότυπο για τους μαθητές σας;*
- *Ε, βέβαια*

- Θα ενθαρρύνετε ένα αγόρι ή ένα κορίτσι να ακολουθήσει την ειδικότητά σας ή κάποια παρεμφερή;
- Όχι
- Για ποιο λόγο;
- Γιατί δεν πρόκειται να κάνουν αυτό που πρέπει σωστά. Όχι όμως εξαιτίας τους, λόγω γνώσεων. Ότι δεν έχουν ούτε υλικό, ούτε την υποδομή για να μπορέσουν να διδάξουν σωστά το μάθημά μας.
- Σας ευχαριστώ πάρα πολύ για τη συμμετοχή σας
- Να 'στε καλά.

5. Καθηγήτρια Πληροφορικής Γενικό Λύκειο (Υμηττός)

- Ξεκινώντας θα ήθελα να μου πείτε μερικά πράγματα για τον εαυτό σας και την εκπαιδευτική σας διαδρομή. Ηλικία, πόσα χρόνια διδάσκετε, την ειδικότητά σας
- Ωραία, είμαι 58 χρονών, διδάσκω 33 προς 34 χρόνια αυτή τη στιγμή, ειδικότητα έχω σπουδάσει στο μαθηματικό Αθηνών και μετά ασχολήθηκα με την πληροφορική. Τώρα είμαι σαν πληροφορικός – μαθηματικός διορισμένη. Έχω κάνει στο Ανοικτό Πανεπιστήμιο το μεταπτυχιακό «Σπουδές στην εκπαίδευση» πριν από 12-13 χρόνια. Τώρα ασχολούμαι με το μεταπτυχιακό «Πληροφοριακά συστήματα» λόγω της ειδικότητας πληροφορικής και στην καριέρα μου επειδή είμαι και εκπαιδύτρια ενηλίκων έχω ασχοληθεί και με εκπαίδευση ενηλίκων σε θέματα πληροφορικής. Στο Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης έχω εκπαιδευτεί σαν εκπαιδύτρια ενηλίκων, είμαι και στο μητρώο των εκπαιδευτών αλλά ακόμα δεν έχω δουλέψει εκεί καθόλου. Έχω επιμορφωθεί και επιμορφώσει στα ΠΕΚ συναδέλφους σε διάφορες ειδικότητες, σε νεοδιόριστους και καθηγητές πληροφορικής. Σε διάφορα συνέδρια και τα λοιπά είμαι σύνεδρος, εισηγητής πάνω σε θέματα πάντα πληροφορικής, θέματα εκπαίδευσης, διδασκαλίας, μεθόδους, τρόπους εκπαίδευσης, τεχνικές κι όλα αυτά. Αυτά.
- Αυτή τη στιγμή διδάσκετε σε Γυμνάσιο ή σε Λύκειο;

- Σε Γενικό Λύκειο. Έχω διδάξει στη ζωή μου 5 χρόνια σε ιδιωτικές σχολές αναγνωρισμένες από το Δημόσιο, οι οποίες ήταν επαγγελματικά Λύκεια ας πούμε αν θελήσουμε να χρησιμοποιήσουμε την τωρινή ορολογία. Ήμουν 7 χρόνια σε Γυμνάσιο μετά και τα τελευταία 22 χρόνια είμαι σε Γενικό Λύκειο.
- Σε ποια περιοχή βρίσκεται το Λύκειο που διδάσκετε αυτή τη στιγμή;
- Στον Υμηττό
- Μάλιστα, σε ποιες τάξεις του Λυκείου;
- Φέτος Δευτέρα και Τρίτη, γενικά σ' όλο το Λύκειο, Πρώτη, Δευτέρα, Τρίτη
- Διδάσκετε και σε τμήματα προσανατολισμού;
- Όχι
- Στα τμήματα που διδάσκετε έχετε παρατηρήσει τυχόν διαφοροποιήσεις στη συμμετοχή ή στις επιδόσεις αγοριών και κοριτσιών στο μάθημά σας; Κι αν μπορείτε να μου πείτε μερικά παραδείγματα.
- Όχι ιδιαίτερα, και τα αγόρια και τα κορίτσια αντιμετωπίζουν την πληροφορική με τον ίδιο τρόπο και βασικά είναι θέμα όχι φύλου, είναι θέμα μυαλού και ποιότητας μαθητή, πώς αντιμετωπίζουν δηλαδή τα μαθήματά τους. Δεν έχω, δεν έχω κάνει κάποια συγκεκριμένη έρευνα για το φύλο αλλά βλέπω ότι υπάρχουν και καλοί μαθητές που είναι αγόρια και κορίτσια. Δεν υπάρχει μια αρνητική αντιμετώπιση από τα κορίτσια του μαθήματος για παράδειγμα. Μπορεί και να μερικές φορές μπορεί να είναι και καλύτερα τα κορίτσια ως προς τη συνεργασία. Πιο συνεργάσιμες. Μερικές φορές μπορεί τα αγόρια να είναι περισσότερο, να το βλέπουνε πιο εγωιστικά και να λέει « α, το ξέρω δεν ασχολούμαι» και να μην το ξέρουνε, ενώ τα κορίτσια είναι πιο θετικές. Αλλά σε ποιότητα μυαλών είναι νομίζω εξίσου εμ είναι και τα δύο φύλα.
- Σε συζητήσεις με τους συναδέλφους, έχουν παρατηρήσει κάτι αντίστοιχο ή κάτι διαφορετικό;
- Όχι, τουλάχιστον σε όσες συζητήσεις έχω κάνει στα μαθήματα γενικά δεν παρατηρείται κάτι ιδιαίτερο. Μπορεί μερικές φορές στη βαθμολογία να είναι και

καλύτερα τα κορίτσια, αλλά και πάλι στατιστικά δεν μπορώ να το πω αυτή τη στιγμή θετικά

- Ασχέτως τώρα της συμμετοχής και των επιδόσεων σε σχέση με τις προτιμήσεις τους βλέπετε διαφοροποιήσεις, αν προτιμούν περισσότερο τα αγόρια ή τα κορίτσια το μάθημά σας;
- Τώρα μιλάμε για την ομάδα προσανατολισμού Οικονομίας και Πληροφορικής
- Γενικά για τα τμήματα στα οποία διδάσκετε
- Επειδή στην πρώτη και Δευτέρα Λυκείου είναι Γενικής Παιδείας. Εκεί αναγκαστικά όπως είναι το τμήμα Γενικής Παιδείας. Στην ομάδα Προσανατολισμού τώρα που τα παιδιά δρομολογούνται προς τα οικονομικά και την πληροφορική, εκεί φέτος νομίζω είναι έτσι, αυτή τη στιγμή χωρίς να μπορώ να κάνω ακριβή μέτρηση, νομίζω είναι περισσότερα τα αγόρια. Δηλαδή έχω ένα τμήμα που είναι περισσότερα τα αγόρια πλειοψηφικά. Όχι ότι είναι καλά στην επίδοση τα αγόρια, αλλά πλειοψηφικά είναι περισσότερα τα αγόρια. Αλλά είναι και πολλά από αυτά τα παιδιά που δεν κατεβαίνουν στις Πανελλαδικές. Οπότε μπορεί να το έχουν επιλέξει γιατί δεν έχουν κάτι άλλο να κάνουν, να επιλέξουν.
- Και σε σχέση με την επιμέλεια. Ποιοι φαίνεται να είναι πιο επιμελείς, πιο τυπικοί, πιο τακτικοί μαθητές;
- Πλειοψηφικά είναι τα κορίτσια. Αλλά υπάρχουν αγόρια τα οποία είναι εξαιρετικά επιμελείς και στα τετράδιά τους, επειδή έχουμε και σημειώσεις και όλα αυτά και στη δουλειά στον υπολογιστή. Αυτή τη στιγμή νομίζω υπερτερούν τα κορίτσια γιατί φέτος λόγω covid δεν έκανα το μάθημα εργαστηριακά, παρότι κάθε χρόνο τους κάνω αυτό. Ειδικά φέτος επειδή φοβόμουν με τον covid, ήθελα να παιδιά να είναι στην τάξη τους και στη θέση τους και είχαν τετράδια που καταγράφαν κι αυτά, τέλος πάντων ήταν τα κορίτσια πιο τυπικά στις σημειώσεις τους
- Σε συζητήσεις με τους συναδέλφους σε σχέση με την επιμέλεια; Τι παρατηρείτε; Τι σας λένε κι οι συνάδελφοι;
- Δεν έχουν εκφράσει φέτος άποψη αλλά νομίζω ότι την τελευταία τριετία και με covid νομίζω ότι τα κορίτσια έχουν γίνει πιο δύσκολοι χαρακτήρες απ' ότι τα αγόρια

- Θα πήγαινα τώρα ακριβώς σε αυτό. Με τα ζητήματα διαχείρισης της τάξης, με τη φασαρία τις εντάσεις όλα αυτά έχετε παρατηρήσει κάτι που σας προβληματίζει;
- Ναι μερικές φορές δεν μπορείς να συνεννοηθείς με κάποια παιδιά, δε σε ακούνε. Δε σε ακούνε όχι με την έννοια δεν σε ακούνε είσαι ο καθηγητής κι αυτά, δεν ακούνε τι τους λες, είναι σαν να είναι κλειστά τα αυτιά τους. Δεν δεν, είναι σα να έχουν βάλει μια ασπίδα προστασίας μπροστά, είναι το μυαλό τους αλλού και για να συνεννοηθείς πρέπει να φωνάζεις δυνατά, να πεις «Γιαννάκη με ακούς;» κι αυτά και μετά να σ' ακούσουν, «α κυρία δεν σας άκουγα», δηλαδή σαν να είναι χαμένα λίγο στο διάστημα.
- Επειδή αναφέρατε και αγόρι, υπάρχει διαφοροποίηση στα αγόρια και στα κορίτσια;
- Ε τα αγόρια συνήθως φαίνονται θέλουν να δείχνουν πιο δυναμικά. Εκεί εντάζει είναι το πρόβλημα πιο έντονο. Είναι πιο αντιδραστικά από τα κορίτσια.
- Το ίδιο λένε και οι συνάδελφοι;
- Ε, δεν έχω, δεν ξέρω. Για μεμονωμένες περιπτώσεις ναι ισχύει αυτό. Γενικά δεν ξέρω, δεν το έχω συζητήσει τι γίνεται γενικά σε ένα τμήμα
- Γενικά στις συζητήσεις στο σύλλογο;
- Ναι εντάζει αναφέρονται συνήθως ονόματα αγοριών, ότι έχουν, αντιμετωπίζουν προβλήματα προσαρμογής ή με το διάβασμά τους ή με κάτι τέτοιο, συνήθως. Αλλά αυτό δε σημαίνει ότι δεν έχουμε και κορίτσια λίγο ιδιόρρυθμα τα οποία μπορεί να είναι πιο χαμηλών τόνων και να έχουν μεγαλύτερα προβλήματα απ' ότι τα αγόρια. Απλά τα αγόρια είναι συνήθως, συνήθως πιο δυναμικά, πιο δυνατή φωνή, πιο μεγάλα στο ύψος οπότε αντιδρούνε πιο δυναμικά.
- Συζητάτε με τους μαθητές σας για τα μαθήματα που τους αρέσουν. Δηλαδή αν επέλεγαν, αν είχαν τη δυνατότητα να επιλέξουν μαθήματα ποια θα επιλέγανε;
- Όλα τα παιδιά όχι την πληροφορική πάντως, γιατί τα ενδιαφέροντά τους είναι άλλα. Έχω παιδιά που θέλουν να γίνουν ηθοποιοί, ή θέλουν να γίνουν συγγραφείς ή άλλο παιδί που θέλει να γίνει μουσικός ή άλλοι που δεν θέλουν να γίνουν τίποτα ας πούμε και αναγκαστικά παρακολουθούν πληροφορική γιατί είναι στην ομάδα προσανατολισμού ας πούμε αυτή ή σε ένα τμήμα που αναγκαστικά είναι, ενώ στην

πραγματικότητα δεν θέλουν να είναι εδώ. Στο ερώτημα «γιατί;». Γιατί ε φοβάται ας πούμε η μαμά να με στείλει ΕΠΑΛ να πάρω μια ειδικότητα ή το σχολείο που ήθελα να πάω ήταν πάρα πολύ μακριά και οπότε αναγκαστικά ήρθα εδώ πέρα. Υπάρχουν παιδιά αρκετά

- Μου απαντήσατε και στο επόμενο ερώτημα για το τι σας λένε για τα μελλοντικά τους σχέδια. Εσείς τι τους συμβουλεύετε για το μέλλον;
- Να ακολουθήσουν αυτό που τους λέει η καρδιά τους
- Έχετε ακούσει, έχετε παρατηρήσει κάποια επαγγέλματα να είναι λίγο περισσότερο ελκυστικά στα αγόρια ή στα κορίτσια αντίστοιχα; Ή κάποια που να είναι απωθητικά, να λένε δεν θέλω με τίποτα να κάνω αυτό το επάγγελμα.
- Ναι, όταν είναι κάποιος στην ομάδα προσανατολισμού Οικονομίας και Πληροφορικής σου λέει ας πούμε εγώ θέλω να πάω οικονομολόγος δεν μ' αρέσει η πληροφορική ή κάποια άλλα παιδιά εγώ θέλω να πάω πληροφορική, δε μ' αρέσει να ακολουθήσω τον κλάδο οικονομικών. Το λένε
- Πάντως δεν βλέπετε διαφοροποιήσεις στα αγόρια και στα κορίτσια τουλάχιστον στη δικιά σας την κατεύθυνση
- Όχι ούτε και στη Γενική Παιδεία, δηλαδή αλληλοσυμπληρώνονται. Δεν υπάρχει εε, δεν υπάρχει ας πούμε μια ομάδα κοριτσιών που να αντιδρούν και να μην θέλουν ή μια ομάδα αγοριών. Είναι μισοί μισοί ας πούμε. Συμμετέχουν όλοι όσο μπορούνε
- Και τι θέλουν; Τι θα τους άρεσε περισσότερο; Τι επάγγελμα να ακολουθήσουν;
- Να κάθονται και να πληρώνονται (γέλια). Σας το λέω γιατί αυτό το λένε συχνά αυτό τον καιρό. Θέλουνε βασικά να τελειώσουν μια σχολή που τους αρέσει στην πραγματικότητα, οι περισσότεροι, γιατί υπάρχουν και αυτοί που θέλουν να κάθονται και να πληρώνονται. Μια σχολή που τους αρέσει και να ακολουθήσουν τον κλάδο που θα επιλέξουν. Αυτό θέλουν
- Βλέπετε διαφοροποιήσεις ως προς τον τρόπο με τον οποίο οδηγούνται σε μια επιλογή επαγγέλματος τα αγόρια ή τα κορίτσια; Δηλαδή να είναι διαφορετικός ο λόγος που θα επιλέξουν ένα επάγγελμα τα αγόρια και διαφορετικός για τα κορίτσια.

- Τώρα αυτό δεν μπορώ να το ξέρω γιατί πολλά παιδιά επηρεάζονται από τους γονείς. Για παράδειγμα μπορεί κάποιος γονέας να έχει έτοιμη μια εταιρεία ας πούμε και να θέλει το παιδί να απασχοληθεί εκεί. Εμ άλλα παιδιά που δεν έχουν το background επιλέγουν αυτό που τους αρέσει ή τους συναρπάζει ένα μάθημα για παράδειγμα. Ε αυτό
- Καλύφθηκα και για την επόμενη ερώτηση για το τι πιστεύετε ότι επηρεάζει την επιλογή τους. Εσείς πώς σκέφτεστε το ιδανικό επαγγελματικό μέλλον για τους μαθητές σας. Δηλαδή πώς φαντάζεστε μια ιδανική επαγγελματική καριέρα γι' αυτούς.
- Για να έχουμε μια ιδανική επαγγελματική καριέρα πρώτον πρέπει αυτό που θα επιλέξουν να μην είναι με βάση τα μόρια των σχολών, με βάση αυτό που τους αρέσει. Γιατί, το λέω γιατί κάνουν το μηχανογραφικό κάποια παιδιά και μετά το γυρνάνε τούμπα γιατί λένε «α αυτή είναι καλύτερη σχολή γιατί το είπε ο τάδε καθηγητής, το είπε η τάδε μαμά. Κάποιος είχε περάσει εκεί και πέρασε πολύ καλά». Αυτό είναι λάθος. Πρέπει... αν δεν τους αρέσει βέβαια τίποτα ok εκεί εντάζει άλλη ιστορία. Τώρα από κει και πέρα εε να υπάρχουν και οι ιδανικές συνθήκες για τις εργασίες τους, δηλαδή μπορεί κάποιος που λατρεύει να μαθηματικά να πάει να τελειώσει μαθηματικός αλλά μόλις ολοκληρώσει τις σπουδές του να μην μπορεί να βρει πουθενά δουλειά και υπάρχει θέμα. Και από κει και πέρα από την οικογένεια να υπάρχει υποστήριξη, δηλαδή αν, όσο μπορούν οι γονείς να βοηθήσουν τα παιδιά τους στην αρχή της καριέρας τους να αντιμετωπίσουν τα προβλήματα. Αυτές θεωρώ έτσι ιδανικές συνθήκες.
- Εσείς πιστεύετε ότι μπορεί να αποτελέíte επαγγελματικό πρότυπο για τους μαθητές σας;
- Τι να σου πω τώρα; Δύσκολο αυτό να το πω. Μπορεί, μπορεί και όχι. Δεν ξέρω. Κάποιοι με τα χρόνια επειδή είμαι και πολλά χρόνια εδώ στο σχολείο, κάποιοι είπαν ότι ναι κυρία αυτό που μας είχατε πει μας βοήθησε και τα λοιπά. Εμ μπορεί. Δεν το γνωρίζω αυτό.
- Θα ενθαρρύνετε λοιπόν ένα αγόρι ή ένα κορίτσια να ακολουθήσει τη δική σας ειδικότητα ή κάποια παρεμφερή;
- Πάντα τους ενθαρρύνω αλλά υπό συνθήκες. Δηλαδή τους τονίζω και τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα. Ειδικά όταν, είχα μαθητές παλιά που ήτανε,

που έχουν γίνει καθ... όχι καθηγητές, επαγγελματίες στο χώρο της πληροφορικής που είχαν τα προσόντα είχαν τις ικανότητες εεε και τους βοήθησα με ότι μπορούσα υλικό εκτός σχολείου και αυτή τη στιγμή σταδιοδρομούν στο χώρο. Τώρα δεν ξέρω αν επηρεάστηκαν από μένα πάντως είχαν τις ικανότητες και κάνανε όπως έπρεπε τη δουλειά δηλαδή διαθέταν άπειρες ώρες για να δουλέψουν με τον υπολογιστή. Αυτό είναι το βασικό σε μας το προσόν. Ή κάποιοι άλλοι ας πούμε ήταν πολύ καλοί στα μαθηματικά. Αυτό βέβαια τους βλέπει περισσότερο ο μαθηματικός του σχολείο αλλά αυτό όταν το 'βλεπα κι εγώ τους ενθάρρυνα. Ασχοληθείτε με τη στατιστική, με κάποιο αντικείμενο το οποίο έχει εμ δουλειά στον χώρο εργασίας έξω. Ντάζει τώρα για το πρότυπο δεν ξέρω. Συνήθως όταν λες μια καλή κουβέντα αποτελείς και πρότυπο. Τώρα το πρότυπο να πεις θα γίνω σαν την κυρία «όνομα» ας πούμε δε νομίζω ότι ήμουν ποτέ γιατί δεν ξέρω δεν εεε. Συνήθως είμαστε αυτή τη στιγμή και σε μια ηλικία πολύ διαφορετική από τα παιδιά οπότε δε νομίζω ότι ποτέ βλέπουν κάποιο μεγαλύτερο σαν πρότυπο. Απλά παίρνεις στοιχεία από τον κάθε άνθρωπο με τον οποίο έρχονται σε επικοινωνία, μπορεί να είναι κάτι, η μεταδοτικότητα, μπορεί να είναι ο τρόπος που χαμογελάει, μπορεί να είναι ο τρόπος που κινείται μες στην τάξη. Νομίζω όλα αυτά που παίρνουν από μας λίγο απ' τον καθένα λειτουργούν και το πρότυπο του καθηγητή που έχουν στο μυαλό τους.

- Ωραία! Αυτό ήταν! Σας ευχαριστώ πάρα πολύ!
- Τέλεια!

6. Καθηγήτρια Πληροφορικής Γενικό Λύκειο (Βύρωνα)

- Ξεκινώντας θέλω να μου πείτε κάποια πράγματα για τον εαυτό σας και την επαγγελματική σας διαδρομή
- Είμαι πληροφορικός, διδάσκω 20 χρόνια από το 2000 και πριν δούλευα σε μια ιδιωτική εταιρεία την ... ως μηχανικός πληροφορικής, μηχανικός υπολογιστών. Η ηλικία μου είναι 50.
- Σε ποιες τάξεις διδάσκετε;
- Στις τρεις τάξεις του Λυκείου

- *Περίπου από πόσους μαθητές αποτελούνται τα τμήματα;*
- *Εεε το πολύ 25*
- *Διδάσκετε σε τμήματα προσανατολισμού;*
- *Ναι*
- *Σε ποια τμήματα σας είναι πιο ευχάριστο το μάθημα, γενικής παιδείας ή προσανατολισμού;*
- *Εεε εξαρτάται από τα παιδιά που είναι μέσα, από πόσο ενδιαφέρον δείχνουν για το μάθημα είτε είναι γενικής παιδείας είτε προσανατολισμού. Συνήθως στον προσανατολισμό έχουν πιο πολύ ενδιαφέρον αλλά μπορεί να τύχεις και σε ένα τμήμα που δεν ενδιαφέρονται να ακούσουν το μάθημα απαραίτητα.*
- *Διαφοροποιείτε την διδασκαλία σας στα τμήματα γενικής παιδείας και προσανατολισμού;*
- *Ε ναι ανάλογα με τις ανάγκες του μαθήματος. Βέβαια*
- *Υπερτερούν στα τμήματα και γενικής παιδείας και προσανατολισμού αριθμητικά οι μαθητές ή οι μαθήτριες;*
- *Εε δεν θα το έλεγα ότι υπερτερούν ας πούμε τα αγόρια. Ίσως, κατά πολύ λίγο.*
- *Έχετε παρατηρήσει διαφοροποιήσεις στη συμμετοχή αγοριών και κοριτσιών στο μάθημά σας;*
- *Όχι ιδιαίτερα, δηλαδή δεν έχει να κάνει με το φύλο, πιο πολύ στην επίδοση, δηλαδή αν κάποιος του αρέσει το μάθημα ή το διαβάζει το καταλαβαίνει. Είναι μερικά παιδιά που μπορεί να μην... δεν πάνε για θετικές επιστήμες παρολαυτά το καταλαβαίνουν το μάθημα και συμμετέχουνε.*
- *Εσείς πώς διαχειρίζεστε αυτές τις διαφοροποιήσεις;*
- *Ε όσο μπορώ προσπαθώ να τους ρίξω στο φιλότιμο να συμμετέχουνε. Προσπαθώ να τους εξηγήσω την αξία της γνώσης, ότι εμ βοηθάει και το μυαλό, ότι και να θέλουν να γίνουν και... και απλοί υπάλληλοι να θέλουν να γίνουν πρέπει το μυαλό τους να δουλεύει. Για να μάθει να δουλεύει το μυαλό τους πρέπει να μάθουν να μπορούν να*

ανταπεξέρχονται στα μαθήματα, να προσπαθούν να το εξασκούν με τις ασκήσεις στα μαθήματα, με το διάβασμα. Αυτό προσπαθώ να τους εμπνεύσω.

- Οι συνάδελφοί σας τι λένε για παρόμοιο θέμα; Έχουν παρατηρήσει κάτι αντίστοιχο;
- Όσον αφορά το φύλο;
- Ναι
- Δεν το έχουμε συζητήσει, δεν ξέρω.
- Ανεξάρτητα από τις επιδόσεις, υπάρχουν διαφοροποιήσεις στις προτιμήσεις, δηλαδή αν τους αρέσει περισσότερο στα αγόρια ή στα κορίτσια;
- Ε πια δε νομίζω ότι υπάρχει τέτοιος διαχωρισμός, δεν είναι τόσο έντονο ίσως όσο παλαιότερα, που ήτανε, που τα κορίτσια φοβόντουσαν τα μηχανήματα, τα αγόρια ήταν πιο εξοικειωμένα. Έχουνε αμβλυνθεί πια αυτές οι διαφορές. Εγώ αυτό παρατηρώ.
- Σε σχέση με την επιμέλεια, είναι πιο επιμελείς τα αγόρια ή τα κορίτσια;
- Εμ συνήθως τα κορίτσια είναι, έτσι, πιο οργανωμένα, πιο επιμελή. Αλλά και τα αγόρια. Τα αγόρια έτσι αν τύχει να είναι επιμελή είναι πάρα πολύ καλά, στην επιμέλεια, στην οργάνωση και τα λοιπά.
- Αντίστοιχα οι συνάδελφοι για την επιμέλεια, αν το έχετε συζητήσει;
- Ε, νομίζω το ίδιο πιστεύουνε
- Στα ζητήματα διαχείρισης της τάξης, δηλαδή στις εντάσεις, στη φασαρία, στην έλλειψη της συμμετοχής υπάρχουν κάποια πράγματα που σας προβληματίζουν;
- Εμ... ναι, συνήθως δημιουργούν θεματάκια, συνήθως, τα αγόρια. Τυχαίνει κάποια αγόρια και δεν μπορούνε, έτσι, να εμ... προσαρμοστούν στην τάξη, οπότε κάνουν φασαρία ή μιλάνε ή εμ... θέλουν να τραβήξουν την προσοχή... είναι λίγο θέματα. Σπανίως κορίτσια, συνήθως τα αγόρια.
- Πάλι και σε σχέση με τους συναδέλφους, όταν το συζητάτε;
- Νομίζω ναι γιατί κι εκείνοι το ίδιο πρόβλημα αντιμετωπίζουν
- Συζητάτε με τους μαθητές σας για τα μαθήματα που τους αρέσουν;

- *Ναι, μερικές φορές συζητάμε*
- *Τι σας λένε;*
- *Ε μου εκφράζουν ποια μαθήματα τους αρέσουνε. Είναι και κάποιοι που δεν τους αρέσει τίποτα ή λένε ας πούμε που θα μου χρειαστούν όλα αυτά; Εγώ, ξέρω γω, θέλω να... να δουλέψω σε βενζινάδικο, θα ανοίξω τουριστικές επιχειρήσεις, ξέρω γω, έχουμε ξενοδοχείο με τον πατέρα μου, τι θα τα κάνω όλα αυτά; Δεν τα χρειάζομαι. Έχουν αυτούς τους προβληματισμούς, ορισμένα παιδιά, όχι όλα.*
- *Μπορώ να πω ότι καλύφθηκα σε γενικές γραμμές και για την επόμενη ερώτηση, για τα μελλοντικά τους σχέδια. Τι σας λένε, τι θέλουν να ακολουθήσουν;*
- *Τα περισσότερα παιδιά έχουν κάποια ιδέα για το τι θέλουν να κάνουν. Εμ... υπάρχουν όμως και..., όχι πολλά παιδιά, λίγα θα τα έλεγα, νομίζω εγώ ότι είναι λίγα, που δεν τους αρέσει τίποτα, ας πούμε, δεν σκέφτονται για... δεν τους γεμίζει κάτι, να πουν θα 'θελα να γίνω αυτό, ξέρω γω νοσηλεύτης γιατί μ'αρέσει να προσφέρω ή ξέρω γω νηπιαγωγός ή ξέρεις κάτι συγκεκριμένο. Ή να πει θα ανοίξω μια κάβα, μου αρέσουν τα ποτά, θα μ'άρεσε ένα τέτοιο. Είναι μερικά παιδιά που δεν έχουν τίποτα στο μυαλό τους.*
- *Εσείς τι τους συμβουλεύετε;*
- *Ότι... πρέπει να ψαχτούνε λίγο, να δοκιμάσουνε, να αποκτήσουν εμπειρίες σε διάφορα... αν μπορούνε να... με την συναίνεση, βέβαια, των γονιών τους, και την καθοδήγηση, να μπουνέ σε κάποιες δουλειές, να δούνε πώς είναι και η πραγματική ζωή και ίσως εκεί εμπνευστούν για κάτι, να μπορέσουν να βρουνε τα ταλέντα τους, τέλος πάντων, και τις επιθυμίες τους τελικά ποιες είναι.*
- *Μέσα από τη συζήτηση έχετε καταλάβει αν υπάρχουν κάποια επαγγέλματα που είναι λίγο πιο ελκυστικά για τα αγόρια ή για τα κορίτσια ή αντίθετα απωθητικά; Που σας λένε αυτό θα ήθελα να το κάνω ή αυτό με τίποτα*
- *Ή αυτό θα ήθελα να το κάνω αλλά επειδή είμαι κορίτσι δεν μπορώ;*
- *Για οποιουσδήποτε λόγους*

- Δεν το έχουμε συζητήσει τόσο πολύ. Δηλαδή να μου πει κάποιος ότι, ένα αγόρι π.χ. θα' θελα να..., μ' αρέσουν τα παιδάκια, θα' θελα να γίνω βρεφονηπιοκόμος, ξέρω γω, αλλά τώρα άντρας βρεφονηπιοκόμος, δεν πάει. Δεν το έχουμε συζητήσει, δεν μας δόθηκε η ευκαιρία
- Πάντως σε γενικές γραμμές τι φαίνεται να τους αρέσει περισσότερο;
- Στα αγόρια και στα κορίτσια;
- Ναι
- Δεν... δεν έχει να κάνει πιστεύω με το φύλο πια αυτό που τους αρέσει. Είναι καθαρά με τι τα καταφέρνουν, από άποψη προσωπική, μυαλού ξέρω γω, ή εμπειριών που έχουν από το δημοτικό και το γυμνάσιο.
- Πώς σκέφτεστε εσείς το ιδανικό επαγγελματικό μέλλον για τους μαθητές σας;
- Θα έπρεπε να υπάρχει καλύτερη προετοιμασία, άλλες υποδομές στο σχολείο για να καλύψουν και τα παιδιά που δεν έχουν αποφασίσει ότι θα γίνω γιατρός, θα γίνω μηχανικός, θα γίνω δικηγόρος. Είναι και τα περισσότερα παιδιά που δεν το μπορούν ή ίσως δεν θέλουνε. Δεν έχουν τις δυνατότητες, νομίζουν ότι δεν έχουν τις δυνατότητες για να ανταπεξέλθουν σε αυτά, οπότε μένουν στο κενό. Σου λέει τι θα κάνω; Δεν υπάρχει η υποδομή στο σχολείο, αυτό το γενικό σχολείο εδώ στην πόλη και στις άλλες μεγάλες πόλεις, να δούνε κι άλλα πράγματα, να δούνε πώς δουλεύεις τη γη, όχι να γίνω ο γεωργός με την τσάπα, σήμερα έχουμε άλλες τεχνολογίες. Αυτά δεν μπορούν, δεν τα έχουνε δει τα παιδιά, δεν μπορούν να τα δουν κάπου. Κι όχι απλά να τα δουν με μια επίσκεψη, να τα ζήσουν λίγο. Πώς έχω ζώα, πώς, ξέρω γω, είμαι ψαράς, πώς... κι άλλα πράγματα που κι εγώ μπορεί να μην τα ξέρω. Πώς μπορώ να ανοίξω μια επιχείρηση, τι άλλα χρειάζομαι χαρτιά. Τελειώνουν το λύκειο και ψάχνονται πώς θα ανοίξουν ένα μαγαζί π.χ. άσε το οικονομικό κομμάτι, αλλά δεν ξέρουνε κιόλας, ούτε εγώ θα' ξερα
- Να έχουν τις δυνατότητες και τις γνώσεις να ακολουθήσουν όποιο επάγγελμα θέλουν;
- Ναι δεν το καλύπτει αυτό το σχολείο, ούτε και το Επαγγελματικό απαραίτητα. Και το Επαγγελματικό πάλι θέλει στήριξη γιατί έχουν τόσες ειδικότητες, δηλαδή υδραυλικός, ηλεκτρολόγος, κομμωτής, βρεφονηπιοκόμος κ.λπ. αλλά από τη στιγμή που αφήνουνε,

έχει αφηθεί το σχολείο στο να μπαίνουν ας πούμε κάποιοι μέσα και να κάνουν, επειδή δεν έχουν τι άλλο να κάνουν, να κάνουν φασαρίες και να μην γίνεται δουλειά μέσα και οι καθηγητές έχουν ίσως παραιτηθεί κι εγώ ίσως το ίδιο θα έκανα και δεν υπάρχει κι ένα επίπεδο κι ο γονιός φοβάται να στείλει και το παιδί του και στο ΕΠΑΛ, γιατί σου λέει είναι που είναι, δεν διαβάζει, δεν κάνει, δεν ράνει να το στείλω και στο ΕΠΑΛ θα μπλέξει. Είναι ο κλασικός φόβος του γονιού, η κλασική καταστροφή, ας το πούμε, του παιδιού και δεν είναι δυνατόν να είναι και κάτι άλλο. Κι εγώ σαν γονιός δηλαδή την έχω πατήσει έτσι. Και μάλιστα όταν σήμερα πια οι γονείς είναι και οι περισσότεροι χωρισμένοι, οπότε ο ένας θα λέει να πάει στο ΕΠΑΛ, ο άλλος να πάει, ά μην το πας στο ΕΠΑΛ. Έχει δυνατότητες... για Γενικό Λύκειο, έχει δυνατότητες να γίνει γιατρός, δεν έχει δυνατότητα να γίνει ούτε κομμώτρια, πώς θα γίνει γιατρός. Δεν μπορούν να συμφωνήσουν οι γονείς και το παιδί καταστροφή

- Πιστεύετε ότι εσείς μπορείτε να αποτελέτε επαγγελματικό πρότυπο για τους μαθητές σας;
- Πιθανόν, ναι. Θέλω να πιστεύω ότι κάνω καλά τη δουλειά μου κι ότι λένε Α! θα' θελα να γίνω πληροφορικός, θα ξεκινούσα να γίνω σαν την κυρία (όνομα)... και μετά να γίνω πολύ καλύτερος, σίγουρα
- Θα ενθαρρύνετε τα αγόρια ή τα κορίτσια να ακολουθήσουν το δικό σας επάγγελμα;
- Άμα τους αρέσει ναι. Άμα τους αρέσει γιατί όχι. Ναι εντάξει θα τους ενθάρρυνα
- Σας ευχαριστώ πάρα πολύ!

7. Καθηγήτρια Φιλολογικών Γενικό Λύκειο (Βύρωνα)

- Καλημέρα σας, αρχίζοντας, θα ήθελα να μου πείτε κάποια πράγματα για εσάς και για την εκπαιδευτική σας πορεία. Για τα χρόνια που δουλεύετε, την ειδικότητά σας.
- Είμαι φιλόλογος, έχω πολλά χρόνια εμπειρία, 39 χρόνια
- Σε ποιες τάξεις διδάσκετε;
- Έχω διδάξει σχεδόν αποκλειστικά στο Λύκειο. Ξεκίνησα.... Με όλες τις τάξεις, το μόνο μάθημα που δεν έχω διδάξει ποτέ είναι τα Λατινικά. Δεν ξέρω Λατινικά. Οπότε,

τα απέφυγα. Έχω διδάξει και τα μαθήματα τα καθαρά φιλολογικά, έχω διδάξει και Κοινωνιολογία και Δίκαιο

- Αυτή την περίοδο σε ποια τμήματα, σε ποιες τάξεις διδάσκετε;
- Διδάσκω Πρώτη Λυκείου και Δευτέρα Λυκείου
- Περίπου από πόσους μαθητές αποτελούνται τα τμήματά σας;
- 25, 27
- Οπότε δεν διδάσκετε σε τμήματα κατεύθυνσης, προσανατολισμού
- Έχω διδάξει, δίδασκα και πέρυσι. Έχω διδάξει πάρα πολλά χρόνια σε τμήματα κατεύθυνσης
- Που σας φαινόταν πιο ευχάριστο το μάθημα, στα τμήματα κατεύθυνσης ή στα γενικής παιδείας;
- Στα γενικής παιδείας. Γιατί παρότι υπάρχει η φήμη ότι τα παιδιά δεν προσέχουνε καθόλου. Επειδή δεν υπάρχει ο μπαμπούλας των εξετάσεων, μπορούμε να λειτουργούμε ελεύθερα. Αυτό σημαίνει ότι μπορούμε να δοκιμάσουμε μοντέρνες μεθόδους, να δουλέψουμε ομαδοσυνεργατικά, να χρησιμοποιήσουμε... να πάμε εκπαιδευτικές επισκέψεις και πάνω απ' όλα ότι δεν υπάρχει ο φόβος των εξετάσεων. Αυτό είναι καθοριστικό.
- Άρα υπάρχει διαφοροποίηση στη διδασκαλία;
- Τεράστια! Θα σας πω αν θέλετε να προσθέσω ότι ένα από τα μαθήματα, στη Δευτέρα Λυκείου, που πηγαίνει καταπληκτικά είναι η Φιλοσοφία. Αν δηλαδή έχεις διάθεση και να δουλέψεις σωστά είναι το μάθημα που στέφεται σχεδόν πάντα ακόμα και στα πιο δύσκολα τμήματα με επιτυχία. Γιατί στηρίζεται πάρα πολύ στην συμμετοχή του μαθητή, στην απελευθέρωση από την ύλη και κυρίως στην απελευθέρωση από τις εξετάσεις. Οπότε οι μαθητές λειτουργούν, αγγίζει και σαν αντικείμενο, έτσι, τα ενδιαφέροντά τους και είναι... είναι μια πολύ καλή εμπειρία. Αυτό αποδεικνύει, τέλος πάντων στηρίζει, έτσι την άποψη περί απελευθέρωσης
- Μέχρι και πέρυσι που κάνατε σε κατεύθυνση βλέπατε να υπερτερούν οι μαθητές ή οι μαθήτριες αριθμητικά;

- Δεν έχω κριτήριο, είναι τμήματα (παύση)... όχι έχω. Νομίζω οι μαθήτριες, οι μαθήτριες ναι. Όχι σίγουρα οι μαθήτριες. Μιλάμε τώρα για τον προσανατολισμό. Ναι. Προς στιγμήν μπερδεύτηκα. Προσανατολισμό ναι των ανθρωπιστικών, ναι οι μαθήτριες.
- Σε γενικές γραμμές τώρα και στα τμήματα γενικής παιδείας και προσανατολισμού έχετε παρατηρήσει διαφοροποιήσεις στη συμμετοχή ή στις επιδόσεις ανάμεσα στα αγόρια και στα κορίτσια;
- Εεμ σε γενικές γραμμές τα κορίτσια είναι πιο συμμετοχικά ναι. Και στην επίδοση. Έχουμε και περιπτώσεις αγοριών αλλά η γενική εικόνα είναι θηλυκή. Θηλυκού γένους.
- Εσείς πώς το διαχειρίζεστε αυτό;
- Εγώ έχω μια γενική αρχή, να μην περιμένω να σηκώσουν (χέρι) στο μάθημα. Δηλαδή προσπαθώ να εμπλέξω το μαθητή, αγόρι κορίτσι δεν έχει σχέση, στη διαδικασία του μαθήματος. Είμαι ενάντια στη διάλεξη, οπότε με τη λογική ότι το μάθημα, στο μάθημα πρέπει να εμπλέκονται οι μαθητές, προσπαθώ να δώσω κίνητρα, κάνοντας ερωτήσεις, εμπλέκοντάς τους σε ομάδες. Αυτό.
- Γιατί πιστεύετε ότι μπορεί να υπάρχει αυτή η διαφοροποίηση;
- Νομίζω, ότι υπάρχουν δύο λόγοι, για μένα δηλαδή. Ο ένας έχει να κάνει με την εφηβεία αυτή καθαυτή η οποία και σε αγόρια και σε κορίτσια δημιουργεί έτσι διάφορες κυκλοθυμικές συμπεριφορές και αντιδράσεις και ο άλλος έχει να κάνει με το στερεότυπο του καλού κοριτσιού, το οποίο υπάρχει πάρα πολύ έτσι έντονα ακόμα, το βλέπουμε στα σχολεία. Δηλαδή, ακόμα και αν τα κορίτσια βρίσκονται σε αυτή την εφηβική ταραχή και αναστάτωση δεν απαλλάσσονται εύκολα από το να είναι το καλό παιδί. Τα αγόρια είναι λίγο πιο... απαλλάσσονται πιο εύκολα. Δεν ξέρω αν πρέπει να προχωρήσω σε συσχετισμούς κοινωνικών στερεοτύπων ή όχι...
- Ό,τι πιστεύετε
- Εγώ νομίζω ναι, ότι πιο δύσκολα τα κορίτσια απαλλάσσονται από το ρόλο του καλού παιδιού, του καλού κοριτσιού

- Άρα παρόμοια άποψη έχετε και για την επιμέλεια, αντίστοιχα και για τις εντάσεις που δημιουργούνται στην τάξη;
- Ναι, ναι. Έχουμε και κορίτσια που δημιουργούν εντάσεις και τα τελευταία χρόνια έχουν αυξηθεί. Δεν ξέρω αν το 'χετε... υπάρχει μια μόδα να την πω έτσι, τα κορίτσια να συγκρούονται πολύ άγρια και να χειροδικούν. Αυτό ήταν αδιανόητο πριν κάποια χρόνια. Τώρα ερχόμαστε συχνά σε επαφή με κάτι τέτοιο, στην αυλή κυρίως ή έξω από την αυλή, έξω από το σχολείο. Μέσα στην τάξη, πιο έντονη, πιο συγκρουσιακή είναι η κατάσταση με τα αγόρια.
- Με τους συναδέλφους όταν συζητάτε τι σας λένε; Πιστεύουν, ή αν έχουν παρατηρήσει τα ίδια πράγματα με σας;
- Δεν έχω στοιχεία πολλά να σας πω πάνω σ' αυτό τώρα αλλά η αλήθεια είναι όταν κάνουμε συνεδριάσεις τα ονόματα που ακούγονται πιο πολύ σαν έτσι παραβατικά είναι αγορίστικα
- Συζητάτε για το ποια μαθήματα τους αρέσουν;
- Με τα παιδιά;
- Ναι, τι σας λένε;
- Υπάρχει μεγάλη πτώση και παρακμή στα θεωρητικά μαθήματα. Αυτό δεν έχει να κάνει βέβαια με τα κορίτσια. Τα Αρχαία είναι μισητά, έτσι; Και... είναι... τραγικό ότι τα ίδια πράγματα που λέγαμε στη δικιά μου γενιά ως μαθητές για τα Αρχαία, τα λένε και τα σημερινά παιδιά. Εννοώ τραγικό για τα Αρχαία, όχι τραγικό για τα παιδιά. Τραγικό για την αντίληψη ότι η ελληνική εκπαίδευση πρέπει να στηρίζεται στην αρχαιότητα. Είναι τραγικό, τραγικό ότι υπάρχει αυτή η αντίληψη κι ενώ υπάρχει αυτή η αντίληψη ελάχιστα πράγματα έχουν αλλάξει ως προς το περιεχόμενο και το είδος της εκπαίδευσης. Να σας πω; Μπορώ να πω; ας πούμε όταν κάνουμε Αντιγόνη στη Δευτέρα Λυκείου δεν υπάρχει γραμματική, δεν υπάρχει συντακτικό, δεν υπάρχουν εξετάσεις. το μάθημα μπορεί να απογειωθεί. Όταν ο καθηγητής ας πούμε εστιάσει στο ότι έχω να κάνω με ένα θεατρικό έργο, έτσι να μην το ξεχνάω αυτό κι ότι κάνω ένα θεατρικό έργο και τονίζει αυτά τα στοιχεία και μπλέξει τα παιδιά σε αυτή τη θεατρική διαδικασία, παιχνίδια ρόλων τέλος πάντων, αναπαραστάσεις, δραματοποιήσεις,

γενικά, το μάθημα πετάει. Τα παιδιά λένε α, υπάρχουν και τέτοια Αρχαία; Ενώ στην Πρώτη Λυκείου, πέντε ώρες την εβδομάδα είναι πάρα πολύ κουραστικό για τα παιδιά, είναι βαρετό και η ύλη είναι τεράστια. Ειδικά η φετινή χρονιά ήταν πολύ δύσκολη, μόλις που καταφέραμε να βγάλουμε την ύλη τα κείμενα, γραμματική και συντακτικό δεν το συζητώ, δεν το συζητώ, δηλαδή εντάζει ελάχιστα πράγματα.

- Σε σχέση με τα μελλοντικά τους σχέδια τι σας λένε; Τι θα ήθελαν να ακολουθήσουν;
- Είναι πάρα πολύ μπερδεμένα τα παιδιά σήμερα, δεν έχουνε εικόνα. Είναι πολύ λίγα τα παιδιά που έχουν ξεκάθαρη εικόνα. Πάνε να δώσουν πανελλαδικές χωρίς να ξέρουν ποια σχολή θέλουν, χωρίς να ξέρουν αν αυτό που τελικά επιλέγουν θα είναι αυτό που τους αρέσει πραγματικά, χωρίς να ξέρουν πώς θα δουλέψουν. Υπάρχει μεγάλη σύγχυση, ανασφάλεια και απογοήτευση.
- Εσείς τι τους συμβουλεύετε;
- Ε, είναι πολύ δύσκολο να δώσει κανείς συμβουλή, σε τέτοιες εποχές. Κι επειδή κι εγώ ως άνθρωπος αποφεύγω τις συμβουλές μια γνώμη εκφράζω. Η γνώμη μου, λοιπόν, είναι ότι πρέπει να κυνηγάει κανείς αυτό που του αρέσει όπως κι αν είναι τα πράγματα. Το ένα είναι αυτό. Και το δεύτερο είναι να μαθαίνει να λέει όχι. Όχι στην εκμετάλλευση. Ας πούμε κουβεντιάζαμε για την άρνηση νέων παιδιών να πάνε να δουλέψουν στον τουρισμό. Και μείναμε πάρα πολύ σ' αυτό το όχι που λέγεται και η συμβουλή μου είναι ότι μόνο λέγοντας όχι δεν το δέχονται, δεν τον δέχονται τον ειλωτισμό που μου επιβάλεις. Έχουν κάποιες ελπίδες να...
- Υπάρχει έτσι κάποιος προσανατολισμός αγοριών ή κοριτσιών; Βλέπετε κάποια επαγγέλματα που ακούτε περισσότερο...
- Όχι, όχι αυτό έχει κατά... δεν το βλέπω στο σχολείο καθόλου αυτό το πράγμα. Αυτό που σας λέω ότι υπάρχει σίγουρα είναι ότι οι θεωρητικές επιστήμες, πέρα από την ψυχολογία, πολλά παιδιά επιλέγουν την Ψυχολογία ή Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, αγόρια κορίτσια όμως δεν έχει να κάνει αυτό, εεε παρακμάζουν οι θεωρητικές επιστήμες, οι ανθρωπιστικές, παρακμάζουν αυτό. Κατά τα άλλα όχι. Έχουμε κορίτσια ευφυέστατα σε Μαθηματικά σε Φυσική.
- Εσείς πώς σκέφτεστε το ιδανικό επαγγελματικό μέλλον για τους μαθητές σας;

- Ουτοπία (γέλια), ουτοπικό. Στην πραγματικότητα είναι δυστοπικό. Θα' θελα να το σκέφτομαι ουτοπικά. Θα' θελα να υπάρχει ένας επαγγελματικός προσανατολισμός κατ' αρχάς, που θα τα βοηθάει να ξεκαθαρίσουν τι τους πηγαίνει, να βρουν τι τους αρέσει, να μπορούν να το σπουδάσουν, έτσι; Όταν λέω να μπορούν εννοώ και οικονομικά και, πώς να το πω, και μαθησιακά, να μπορούν να περάσουν στη σχολή που θέλουν. Αυτό σημαίνει ότι φτάνω να πω μέχρι κατάργηση των εξετάσεων, δηλαδή να τους δίνεται η ευκαιρία. Δεν φτάνω να πω, τη λέω την κατάργηση των εξετάσεων, να τους δίνεται η ευκαιρία να μπουν στη σχολή και μετά θα' θελα αυτό που τους αρέσει να το κάνουν και δουλειά τους.
- Εσείς πιστεύετε ότι μπορεί να αποτελείτε επαγγελματικό πρότυπο για τους μαθητές σας;
- Δεν ξέρω, δεν μπορώ να πω, δεν το ξέρω, πραγματικά
- Θα ενθαρρύνετε τα αγόρια ή τα κορίτσια τους μαθητές σας να ακολουθήσουν το δικό σας επάγγελμα ή κάποιο παρεμφερές;
- Και ναι και όχι. Αν με ρωτούσατε πριν κάποια χρόνια θα σας έλεγα ναι γιατί έχει πάρα πολλά καλά το επάγγελμα. Όμως, τα τελευταία χρόνια γίνεται πολύ τεχνοκρατικό θα έλεγα και δεν έχει, δεν δίνει τη χαρά, δηλαδή το χαρακτηριστικό που...είναι η χαρά, χαρά και δημιουργία. Δεν τα δίνει αυτά πια. Υπάρχει, τι να σας πω, δεν θέλω να πω για την αξιολόγηση αλλά ο τρόπος που μέχρι στιγμής κάθε πρόταση που έχει περάσει αξιολόγησης, δεν εστιάζει στη δημιουργία την πραγματική, έτσι μέσα στην τάξη. Μια τέτοια αξιολόγηση δεν θα με φόβιζε. Τώρα όμως, είναι μια, αξιολόγηση στείρα, που το μόνο που μένει απ' όλο αυτό είναι φόβος, να προλάβουμε να το κάνουμε αυτό, να το κάνουμε εκείνο. Οπότε αυτό. Άλλη μεγάλη δυσκολία ως προς σήμερα είναι η σχέση με τους γονείς, ειδικά απ' ότι έχω ακούσει αλλά... δεν ξέρω αν οφείλεται στην κρίση, δεν ξέρω αν οφείλεται στην παθογένεια της ελληνικής κοινωνίας, έχουμε γονείς (παύση) δεν ξέρουν να βάλουν όρια στα παιδιά, είναι πνιγμένοι στα προβλήματά τους και απέναντί μας είναι πολλές φορές πολύ επιθετικοί, δεν μπορούμε να συνεργαστούμε. Υπάρχουν τέτοιες περιπτώσεις. Στο δικό μας το σχολείο είναι λιγότερες, ωστόσο έχουνε προκύψει έχω ακούσει πολλά. Αυτά είναι τα αρνητικά. Τώρα θα τους έλεγα και ναι γιατί παρόλα τα προβλήματα η επαφή με τα παιδιά, με

τους εφήβους, είναι πως να το πω, μια ζωογόνος πηγή, αυτό δηλαδή παραμένει έναένα ωραίο πράγμα, όσο κι αν μας χωρίζουν τα χρόνια και το χάσμα, μας δίνουν πάρα πολλά τα παιδιά, οπότε θα έλεγα ότι, αν θέλει κανείς έτσι να νιώθει νέος είναι λίγο πώς να το πω, μπορεί και εγωιστικό αν ακούγεται αυτό ότι θέλω να πάρω από τα παιδιά, θέλω να ελπίσω ότι δίνω κιόλας στα παιδιά, έτσι, μας δίνουν πάρα πολλά τα παιδιά, οπότε μια από αυτή την άποψη, θα τους έλεγα να το κάνουν.

- Σας ευχαριστώ πάρα πολύ
- Να είστε καλά

8. Καθηγήτρια Φιλολογικών Γυμνάσιο (Καμίνια)

- Καλησπέρα σας
- Χαίρετε
- Ξεκινώντας θα ήθελα να μου πείτε κάποια πράγματα για τον εαυτό σας και την εκπαιδευτική σας πορεία. Πόσα χρόνια διδάσκετε, την ειδικότητά σας, σε ποιες τάξεις;
- Ωραία, λοιπόν, είμαι φιλόλογος, διδάσκω τα τελευταία δύο χρόνια σε δημόσιο σχολείο. Η ιδιωτική εκπαιδευτική μου εμπειρία είναι από το 2008, η δημόσια τα δύο χρόνια 20-21 και 21-22. Την περσινή μου χρονιά ήμουν μισές ώρες σε Γυμνάσιο και μισές σε Λύκειο, είχα δηλαδή Πρώτη Γυμνασίου, Τρίτη Γυμνασίου και Πρώτη Λυκείου. Φέτος είμαι εξολοκλήρου στο Γυμνάσιο και έχω κυρίως Πρώτη Γυμνασίου και ένα μάθημα στη Δευτέρα.
- Σε ποια περιοχή είναι το σχολείο στο οποίο διδάσκετε;
- Είναι στα Καμίνια, στον Πειραιά
- Και περίπου από πόσους μαθητές αποτελούνται τα τμήματα;
- Τα τμήματα είναι από... το πιο μικρό τμήμα είναι 19 παιδιά και το μεγαλύτερο είναι 25
- Έχετε παρατηρήσει τυχόν διαφοροποιήσεις στη συμμετοχή, στις επιδόσεις αγοριών και κοριτσιών στο μάθημά σας;

- Η αλήθεια είναι ότι τα κορίτσια έχουν το προβάδισμα αλλά όχι σε όλα. Ας πούμε έχουν το προβάδισμα σε μαθήματα τα οποία έχουν θα έλεγα παραγωγή λόγου, για παράδειγμα Νέα Ελληνικά και Λογοτεχνία, εεμ κάπου στο ίσο είμαστε στα Αρχαία περισσότερο δηλαδή συντακτικό, γραμματική υπάρχουν ίσες επιδόσεις. Στο μάθημα της Ιστορίας παρολαυτά το οποίο έχει έναν τελείως διαφορετικό τρόπο διεξαγωγής και στησίματος και νοοτροπίας γενικότερα νομίζω ότι τα αγόρια υπερτερούν.
- Πώς τις διαχειρίζεστε αυτές τις διαφοροποιήσεις;
- Γενικά εγώ προσωπικά σαν γυναίκα θέλω να ενισχύω τα κορίτσια, να βρίσκουν πτυχές του εαυτού τους που είναι καλές, να παίρνουν αυτοπεποίθηση, να νιώθουν ότι εεεμ τα καταφέρνουν κάπου καλύτερα. Δεν θα ήθελα φυσικά να δημιουργήσω δυσκολία στα αγόρια, όχι κάθε άλλο, απλά γνωρίζοντας πως οι ευκαιρίες εκπαίδευσης στα αγόρια, ακόμα και στις μέρες μας, είναι περισσότερες και πόσο μάλλον ας πούμε σε αγόρια πληθυσμιακής ομάδας μουσουλμανικής ας πούμε, μουσουλμανικού θρησκευματος που έχουμε σε πολύ μεγάλο ποσοστό στο σχολείο μας, φαίνεται ότι οι οικογένειές τους ας πούμε, ενισχύουν περισσότερο τα αγόρια της οικογένειας, ενώ τα κορίτσια δεν τα στέλνουν για παράδειγμα φροντιστήριο, δεν τους έχουν τις ίδιες ευκαιρίες. Τα προορίζουν, έτσι όπως φαίνεται στα μάτια μου για νύφες και για το σπίτι. Οπότε, λοιπόν, ενώ η οικογένεια δίνει βάρος στα αγόρια τους, εγώ προσπαθώ όσο μπορώ να ενισχύσω τα κορίτσια τους. Να έρθουμε κάπως τέλος πάντων σε μια ισορροπία.
- Το γεγονός ότι υπάρχουν αυτές οι διαφοροποιήσεις που έχετε παρατηρήσει πώς το ερμηνεύετε; Γιατί μπορεί να συμβαίνει αυτό; Στο θέμα της επίδοσης.
- Α, όσον αφορά την επίδοση. Έχω την αίσθηση ότι στο μαθητικό πληθυσμό του ελληνικού σχολείου που έχουν ελληνική καταγωγή η τάση των κοριτσιών όσον αφορά την υπερανάληψη τις κάνει να κερδίζουν στην ανάλυση ας πούμε και στην παραγωγή λόγου, στην ανάπτυξη. Εεμ αισθάνομαι ότι τα... αγόρια εκεί ίσως να 'ναι ένα βήμα πίσω, είναι και ίσως η ωριμότητα. Τώρα η Πρώτη Γυμνασίου έχει δωδεκάχρονα, ας πούμε. Τα αγόρια στα δώδεκα αισθάνομαι ότι είναι λιγότερο ώριμα να διαχειριστούν ένα θέμα σε σχέση με τα κορίτσια. Τώρα, όσον αφορά στο κομμάτι της Ιστορίας, εμμ εκεί φαίνεται και ποιος διαβάζει. Δηλαδή, εκεί νομίζω προσπαθούν να καλύψουν πολλά παιδιά την αδυναμία τους στα φιλολογικά μαθήματα χρησιμοποιώντας κατά

κάποιο τρόπο ένα μάθημα το οποίο θέλει τη λογική, θέλει δηλαδή μια αφαιρετική σκέψη και μια συνθετική σκέψη ταυτοχρόνως, δηλαδή το να κάνεις πηγή για παράδειγμα εεεμ πρέπει να μάθεις να ξεχωρίζεις το ουσιώδες από το επουσιώδες, να κάνεις συναρτήσεις μεταξύ τους, δηλαδή εκεί φαίνεται ποιος δούλεψε, ποιος έχει αναπτύξει την δυνατότητα. Δεν είναι 100% πώς να το πω, δεν το πετυχαίνουν απόλυτα οι μαθήτριάς μου διότι το προσεγγίζουνε κάτω από το πρίσμα της ανάπτυξης, το προσεγγίζουν σα να είναι έκθεση, ενώ δεν είναι.

- Αντίστοιχα συνάδελφοί σας έχουν παρατηρήσει κάτι ανάλογο;
- Η αλήθεια είναι ότι στο σχολείο το φετινό η διαφοροποίηση ανάμεσα στο μαθητικό πληθυσμό δεν μένει στο φύλο, στο ζήτημα του φύλου, αλλά μπαίνει μέσα το πολιτισμικό, δηλαδή το ότι υπάρχει ένας πολύ μεγάλος πληθυσμός Αιγύπτια μαθητών εμ με όλη αυτή την κουλτούρα που φέρνουν πιο πολύ οι κουβέντες μας αφορούν αυτό παρά το φύλο. Δηλαδή πώς τα παιδιά που έχουν αυτό το υπόβαθρο ενισχύονται από το σπίτι... ειδικά ναι στην περίπτωση των διδύμων αυτό είναι πολύ ξεκάθαρο, ότι ενισχύουν το αγόρι χωρίς να τα καταφέρνει πάντα και δεν ενισχύουν το κορίτσι που μπορεί και να τα καταφέρει αν τυχόν το ενισχύσουν. Είναι ένα ειδικό ζήτημα αυτό.
- Σε σχέση τώρα με ένα άλλο επίπεδο, όχι με τις επιδόσεις τους αλλά με τις προτιμήσεις τους παρατηρείτε διαφοροποιήσεις σε αγόρια και κορίτσια; Δηλαδή τι φαίνεται να τους αρέσει περισσότερο, αν υπάρχουν διαφοροποιήσεις.
- Γενικά αισθάνομαι ότι τα τελευταία χρόνια τα παιδιά δείχνουν μια απέχθεια όσον αφορά τα Αρχαία Ελληνικά και το γεγονός ότι πρέπει να τα εξεταστούνε κιόλας στο τέλος τα έχει κάπως αποθαρρύνει. Σε γενικές γραμμές τα περισσότερα παιδιά είτε αγόρια είτε κορίτσια έχουν τις ερωτήσεις: «μα καλά κυρία γιατί μαθαίνουμε Αρχαία, τι θα μας ωφελήσει, γιατί να κάνουμε Ιστορία, τι μας νοιάζει τι κάναν αυτοί;» και είναι στραμμένα τα περισσότερα βλέμματα στα Μαθηματικά. Οπότε οι προτιμήσεις πηγαίνουν προς τις θετικές επιστήμες.
- Κι αντίστοιχα ένα τελευταίο έτσι στοιχείο, με την επιμέλεια. Ποιο φαίνεται να είναι πιο επιμελείς.
- Εδώ έχουμε πρόβλημα. Λοιπόν, ε, γενικά δεν μπορώ να πω πώς τα πρωτάκια έχουν ας πούμε έτσι στο μυαλό τους ότι πρέπει να είναι και επιμελείς. Πάντως οι επιμελείς είναι

μαθήτριες. Δηλαδή έστω αυτά τα λίγα άτομα που μπορώ να ξεχωρίσω είναι κορίτσια, που έχουν το τετράδιο στην εντέλεια, που δεν μουτζουρώνουν, που γράφουν πάντα, που έχουν ημερομηνίες. Δηλαδή ε τα βιβλία τους είναι σε καλή κατάσταση, έρχονται πάντα, δεν κάνουν απουσίες, γιατί κι αυτό είναι ένα θέμα μεγάλο, η απουσία από το σχολείο, πολύ μεγάλο ζήτημα. Πάντως τα κορίτσια σε επιμέλεια κερδίζουν από τα αγόρια.

- Αντίστοιχα συνάδελφοι όταν τα συζητάτε τι σας λένε;
- Νομίζω έχουν την ίδια εικόνα, εε πώς υπάρχει μεγάλο ζήτημα στην οργάνωση σε πολλά αγόρια, υπάρχει ένα τετράδιο για όλα, η βιβλία δεν εμφανίζονται συχνά, ή πολλοί τα αφήνουν κάτω από το θρανίο και τα βρίσκουν την επόμενη μέρα εκεί. Υπάρχει έτσι μια διάλυση...
- Να επανέλθω με αφορμή αυτό που μου είπατε πριν για τις απουσίες, γενικά σε θέματα διαχείρισης της τάξης, στις εντάσεις, στις απουσίες, στη φασαρία στην έλλειψη συμμετοχής, παρατηρείται κάτι που θα θέλατε να μοιραστείτε; Κι αν βλέπετε να σχετίζεται με το φύλο.
- Ναι, γενικά μπορώ να πω ότι δεν έχει να κάνει απόλυτα με το φύλο. Έχω παρατηρήσει ότι όσον αφορά τη φοίτηση, υπάρχουν απουσίες πρώτης ώρας, δεν μπορούν τα παιδιά να ξυπνήσουν να έρθουν σχολείο και δεν έχει να κάνει με αγόρια και κορίτσια, δηλαδή είναι μισά μισά. Το λυπηρό που δεν ξέρω αν έχει να κάνει με το φύλο αλλά σίγουρα έχει να κάνει με την οικογένεια είναι ότι ας πούμε στα 6 τμήματα τα οποία μπαίνω, στα 3 από αυτά και τα τρία δυστυχώς είναι από την Πρώτη Γυμνασίου έχω κορίτσια τα οποία διέκοψαν, διέκοψαν τη φοίτηση, από το δεύτερο τετράμηνο Πρώτη Γυμνασίου σταμάτησαν να έρχονται. (μεγάλη παύση) Και δεν είναι πώς να το πω, δεν είναι άτομα τα οποία μετακινήθηκαν σε κάποια άλλη χώρα, δεν είναι τέτοια μεταναστών. Υπάρχει πρόβλημα, δεν ξέρω. Όσον αφορά τώρα τη φασαρία, η αλήθεια είναι ότι τα αγόρια κρατούν καλά τα ηνία της φασαρίας, χωρίς βέβαια να... την ψιλοκουβεντούλα μέσα στην τάξη την κάνουν τα κορίτσια, τη φασαρία όμως και τις χοντροκομμένες πλάκες, ή τις φασαρίες, το ζύλο κι όλα αυτά, δυστυχώς αγόρια.
- Στις συζητήσεις στο σύλλογο καθηγητών κλπ. Παρατηρείτε τα ίδια πράγματα;

- *Ναι, κυρίως οι αποβολές έχουν δοθεί σε αγόρια, επιπλήξεις σε κορίτσια, επιπλήξεις και παρατηρήσεις.*
- *Να επανέλθουμε λίγο σε αυτό με τις προτιμήσεις που λέγαμε πριν. Πέρα, λοιπόν, από τις προτιμήσεις στα μαθήματα συζητάτε για μελλοντικά σχέδια, μπορεί να είναι και λίγο νωρίς ακόμα βέβαια για το Γυμνάσιο, αλλά έχετε μιλήσει καθόλου για τέτοια πράγματα;*
- *Η αλήθεια είναι ότι στα πρωτάκια, τα πρωτάκια ίσως να κάνουνε μόνα τους έτσι μια κουβέντα. Είναι και η ενότητα με τα επαγγέλματα κάπως που, και κάποια κείμενα στη Λογοτεχνία δίνουν χώρο να μιλήσεις για επάγγελμα κτλ. κτλ. Εμ κάποια αγόρια τα οποία θέλουν να ακολουθήσουν τη δουλειά του μπαμπά τους, ίσως είναι πιο, πώς να το πω, προετοιμασμένα. Αν και μου φαίνεται πολύ περίεργο στα 12 τους χρόνια να έχουν καταλήξει στο ότι θέλουν να κάνουν ότι κάνει ο μπαμπάς. Προφανώς είναι ένα ισχυρό πρότυπο. Τα κορίτσια όχι δεν ξέρουν τι θέλουνε.*
- *Σε γενικές γραμμές μέσα στις συζητήσεις υπάρχουν κάποια επαγγέλματα που ακούγονται περισσότερο από τα κορίτσια ή περισσότερο από τα αγόρια;*
- *Περισσότερο από τα κορίτσια έχουν να κάνουν με την εκπαίδευση, δηλαδή θέλω κι εγώ να γίνω, ας πούμε, δασκάλα ή θέλω να γίνω Φιλολόγος, προς τα εκεί. Τα αγόρια, τώρα ξαναλέω ότι επειδή είναι και μια συνοικία εργατική κατά βάση ακούω ας πούμε θα γίνω ηλεκτρολόγος όπως ο μπαμπάς μου, ή ξέρω γω θα πηγαίνω στην οικοδομή. Τέτοια πράγματα.*
- *Εσείς τι τους συμβουλεύετε;*
- *Εγώ γενικά τους λέω να κοιτάζουν τα μαθήματά τους, να δώσουν τον καλύτερό τους εαυτό και ούτως ή άλλως αργεί πάρα πολύ ο χρόνος τον οποίο θα πρέπει να επιλέξουν κάτι. Και αυτό που τους λέω ότι ακόμα και στα 18 όταν καλείσαι να, νωρίτερα ακόμα στα 15, όταν καλείσαι να πας σε Γενικό ή Επαγγελματικό Λύκειο δεν είναι απόλυτη η επιλογή, ούτε στα 18 όταν καλείσαι να επιλέξεις μια σχολή είναι απόλυτη, δεσμευτική επιλογή. Ειδικά ότι τα πράγματα είναι ρευστά, οπότε να έχουν ανοιχτές τις ευκαιρίες και φυσικά οι ανοιχτές ευκαιρίες γίνονται όταν έχεις κάνει κάποια δουλειά και μπορείς να τις έχεις.*

- Εσείς πώς φαντάζεστε το ιδανικό επαγγελματικό μέλλον για τους μαθητές σας;
- Εγώ η αλήθεια είναι ότι θεωρώ πως κακώς δεν υπάρχει ο σχολικός επαγγελματικός προσανατολισμός ή η συμβουλευτική από πολύ νωρίς. Γι' αυτό και με αφορμή μια ομάδα δράσης που έχουμε στο σχολείο, λόγω της αναγκαστικής αξιολόγησης, το πρώτο που διεκδίκησα ήτανε αν μη τι άλλο να έρθουν στα παιδιά της Τρίτης Γυμνασίου που καλούνται να επιλέξουν την μετέπειτα βαθμίδα, να μιλήσουν ειδικοί στον Σ.Ε.Π. είμαστε πάρα πολύ τυχεροί, αυτό συνέβη την Πέμπτη και την Παρασκευή ήρθε η υπεύθυνη του Σ.Ε.Π. της Δευτεροβάθμιας και η αλήθεια είναι ότι έλυσε πολλές απορίες απ' ότι παρατήρησα, δεν ήμουνα παρούσα, γιατί είχα μάθημα, αλλά σε κουβέντες που έγιναν μετέπειτα, οι καθηγητές που ήταν παρόντες και οι καθηγήτριες, είδαν ότι πραγματικά τα παιδιά εξέφρασαν ένα ενδιαφέρον, είχαν απορίες και τα μοιράστηκαν όλα αυτά. Οπότε θεωρώ ότι είναι κάτι που τους ενδιαφέρει και θεωρώ πως κακώς εν τέλει δεν είναι στην καθημερινότητά μας όλο αυτό.
- Πριν λίγο μου είπατε ότι σας λένε κάποια κορίτσια ότι θέλω να γίνω κι εγώ φιλόλογος, θέλω να γίνω κι εγώ δασκάλα. Πιστεύτε ότι αποτελείτε επαγγελματικό πρότυπο για τους μαθητές και τις μαθήτρές σας;
- Εεεμ θεωρώ πως ίσως σε κάποια παιδιά ναι. Βέβαια έχει να κάνει και με την εγγύτητα στον τρόπο προσέγγισης των παιδιών. Γενικά βλέπουν ότι το βλέπουνε σαν δύο, κατά τη γνώμη μου, σαν δύο ομάδες, κατευθύνσεις καθηγητών, τους μεγάλους τους οποίους φοβούνται και τους μικρούς τους οποίους εμπιστεύονται. Οπότε οι κουβέντες αυτές γίνονται και στο διάλλειμα και σε έτσι πιο φιλικό, χαλαρό πνεύμα. Οπότε θεωρώ ότι ίσως ναι κάτι μικρό να έχουνε δει από μένα.
- Θα ενθαρρύνετε λοιπόν ένα αγόρι ή ένα κορίτσι να ακολουθήσει το δικό σας επάγγελμα ή ένα παρεμφερές;
- Θα το ενθάρρυνα και πραγματικά το κάνω δηλαδή, όχι μόνο όταν υπάρχει ας πούμε κάποιο ταλέντο ή κάποια κλίση. Αλλά επειδή πιστεύω ότι όταν κάποιος θέλει κάτι και τον εμπνέει θα γίνει καλός όπως, ότι κι αν τύχει, όπου κι αν βρεθεί. Οπότε θεωρώ, ακόμα και στις αντίξοες συνθήκες γιατί το επάγγελμά μας δυστυχώς είναι ένα επάγγελμα αρκετά κορεσμένο με πολύ μεγάλη δυσκολία, πολύ μεγάλο πληθυσμό ανθρώπων που είναι άνεργοι και όλα αυτά, υπάρχει δηλαδή μεγάλη

ανταγωνιστικότητα, ταυτόχρονα όμως και δυσκολία στην αποκατάσταση, θεωρώ όμως ότι αν πραγματικά ακολουθήσουν τις σπουδές έστω δε λέω το επάγγελμα, τις σπουδές και τους ικανοποιεί θα είναι χαρούμενοι, οπότε ναι τους παροτρύνω και τις παροτρύνω να το κάνουν.

- Μάλιστα. Σας ευχαριστώ πάρα πολύ για τη συμμετοχή σας

9. Καθηγήτρια Φιλολογικών Γυμνάσιο (Άγιος Δημήτριος)

- Ξεκινώντας θα ήθελα να μου πείτε κάποια πράγματα για τον εαυτό σας και την εκπαιδευτική σας διαδρομή. Ηλικία, πόσα χρόνια διδάσκετε, σε ποια τμήματα, την ειδικότητά σας
- Φιλόλογος, 64, 37 χρόνια στο δημόσιο και 4 χρόνια στο φροντιστήριο. Τμήματα: Γυμνάσιο κατά κύριο λόγο. Στην Αμαλιάδα στην επαρχία που ήμουν, ήμουν σε Λύκειο, πολύ λίγο δηλαδή Λύκειο
- Αυτή την περίοδο είστε σε Γυμνάσιο;
- Γυμνάσιο
- Και σε ποια περιοχή;
- Στον Άγιο Δημήτριο στο ... (αριθμός) Γυμνάσιο
- Σε ποιες τάξεις κάνετε μάθημα
- Και Πρώτη και Δευτέρα και Τρίτη κάθε χρόνο, δεν επικεντρώνομαι σε μία τάξη
- Μάλιστα, περίπου από πόσους μαθητές αποτελούνται τα τμήματα;
- Το πολύ 25
- Σε γενικότερες γραμμές, έχετε παρατηρήσει τυχόν διαφοροποιήσεις στη συμμετοχή ή στις επιδόσεις των αγοριών και των κοριτσιών στο μάθημά σας;
- Στα φιλολογικά μαθήματα είναι πιο επιμελή τα κορίτσια σε σχέση με τα αγόρια. Πάντοτε, δεν βλέπω να έχει αλλάξει αυτό

- *Επειδή μου είπατε για την επιμέλεια θα σας ρωτούσα και αργότερα. Σε σχέση με τις επιδόσεις, δηλαδή ποιοι φαίνονται να είναι καλύτεροι μαθητές, να παίρνουν καλύτερους βαθμούς;*
- *Πάλι τα κορίτσια, ίδια είναι η απάντηση, πάλι τα κορίτσια*
- *Και σε σχέση με τις προτιμήσεις, ποια παιδιά φαίνεται να προτιμούν περισσότερο τα φιλολογικά*
- *Πάλι τα κορίτσια*
- *(γέλια)*
- *Κυριαρχούν τα κορίτσια λοιπόν. Πώς ερμηνεύετε αυτές τις διαφοροποιήσεις;*
- *Έχει να κάνει με τον επαγγελματικό προσανατολισμό. Τα κορίτσια θέλουν να οδηγηθούν πιο πολύ σε δασκάλες, παιδαγωγοί, φιλόλογοι, ψυχολόγοι, κοινωνιολόγοι, ενώ τα αγόρια πιο πολύ σε τεχνολογία, μηχανικοί... ίσως γι' αυτό θέλουν να έχουν ανάγκη από θετικές επιστήμες για τις σπουδές τους*
- *Οι συνάδελφοί σας τι λένε, έχουν παρατηρήσει κάτι αντίστοιχο;*
- *Προφανώς, για παράδειγμα δεν έχουμε στο σχολείο ποτέ έναν άντρα φιλόλογο... κι αυτό λέει πολλά... είμαστε 8-9 μόνο γυναίκες...*
- *Σε σχέση με τα θέματα διαχείρισης της τάξης, με τις εντάσεις, με τη φασαρία υπάρχουν διαφοροποιήσεις στα φύλα;*
- *Ε σε ένα τμήμα με περισσότερα αγόρια τα πράγματα είναι πιο δύσκολα σε σχέση με ένα που είναι μισά μισά ή περισσότερα τα κορίτσια. Πάλι τα αγόρια είναι πιο ατίθασα, δεν υπακούνε στους κανόνες εμ δε συγκεντρώνονται στο μάθημα, μαλώνουν μεταξύ τους, έχουμε και τέτοια...*
- *Στις συζητήσεις τώρα με τους συναδέλφους και οι συνάδελφοι παρατηρούν τα ίδια με σας; Και σε σχέση με την επιμέλεια, με τη συμμετοχή, με τη φασαρία.*
- *Ε νομίζω ότι είναι κοινή, δηλαδή όταν δούμε τμήμα, ακούγεται πω πω αυτό το τμήμα έχει πάρα πολλά αγόρια πριν καν μπούμε, είμαστε και προκατειλημμένοι, ότι το αγόρι σίγουρα θα είναι πηγή ενόχλησης, ότι δεν θα έχει καλές επιδόσεις*

- Εσείς πώς προσπαθείτε να διαχειριστείτε αυτές τις διαφοροποιήσεις και ως προς την επίδοση, για το αν είναι καλοί μαθητές ή όχι, και προς τη συμμετοχή και προς την επιμέλεια;
- Τα αγόρια χρειάζονται συνέχεια συστάσεις ή συμβουλές εεεμμ να συγκεντρώνονται να ανεβάσουν τον πήχη επειδή ικανοποιούνται με πάρα πολύ χαμηλή βαθμολογία, να περάσουν, δηλαδή να πάρουν 12. Εγώ προσπαθώ να τους ανεβάσω τις φιλοδοξίες να τους δείξω ότι μπορούν να πετύχουν περισσότερα, να μην μείνουν τόσο χαμηλά. Δεν καλλιεργείται ανταγωνισμός ανάμεσα στα αγόρια. Πάρα πολύ δύσκολό, δηλαδή δυο κορίτσια μπορεί να αγωνιστούν για τη σημαία, για την πρωτιά. Τα αγόρια είναι κάτι πολύ δύσκολο να δούμε τέτοιο ανταγωνισμό
- Συζητάτε με τους μαθητές σας για το ποια μαθήματα φαίνεται να τους αρέσουν περισσότερο; Τι σας λένε;
- Συνήθως στο τέλος της χρονιάς κάνουμε έναν απολογισμό αν και από... καθ' όλη τη διάρκεια της χρονιάς τους ρωτάω τι σου αρέσει περισσότερο. Πάντως τα φιλολογικά δεν είναι μάθημα το οποίο, κάποια παιδιά προτιμούν την ιστορία, αλλά γενικότερα τα φιλολογικά σπάνια να ακούσεις ένα μαθητή ότι θα πει τι ωραία η Οδύσσεια ή η Ιλιάδα ή η Ελένη ή η Γλώσσα. Αποκλείεται! Θα τα αφήσουν τελευταία δηλαδή τα φιλολογικά στην προτίμησή τους
- Συζητάτε μαζί τους για τα μελλοντικά τους σχέδια. Τι σας λένε; Τι θα ήθελαν να ακολουθήσουν;
- Ε τώρα πληροφορική. Σε αυτή την ερώτηση θα ακούσουμε συνέχεια υπολογιστές, πληροφορική, μηχανικοί υπολογιστών... επικεντρώνονται γύρω από έναν υπολογιστή
- Τι τους συμβουλεύετε εσείς σε σχέση με το επάγγελμα που θέλουν να ακολουθήσουν;
- Επειδή υπάρχει μια δεδομένη ενότητα για την έκθεση στη Δευτέρα Γυμνασίου και κάνουμε κίνητρα για το επάγγελμα εκεί καταλήγουμε στη έκθεσή τους σε έναν επίλογο, αφού φυσικά πρώτα το έχουν προτείνει οι ίδιοι ε μακάρι να μπορούν τα παιδιά να ασκούν το επάγγελμα που έχουν επιλέξει και δεν αναγκάζονται να κάνουν κάποιο άλλο επάγγελμα επειδή δεν βρίσκουν αυτό που τους ενδιαφέρει, που τους ικανοποιεί. Αυτό

ακριβώς ακολουθώ κι εγώ, προσπαθώ να τους πω να ακολουθήσουν αυτό που τους ικανοποιεί που τους ευχαριστεί

- Βλέπετε να υπάρχουν κάποια επαγγέλματα που να είναι περισσότερο αρεστά στα αγόρια ή κάποια άλλα στα κορίτσια;*
- Τα αγόρια που πάνε στα ΕΠΑΛ έχουν έναν κοινό στόχο, μηχανικοί αυτοκινήτων. Εεε τα κορίτσια αν πηγαίνουν στο ΕΠΑΛ έχουν κομμώτρια, νοσοκόμα, παραϊατρικά. Τώρα για τα παιδιά που πάνε στο Γενικό Λύκειο ακούγονται καθηγήτριες, δασκάλες, παιδαγωγοί κι αυτό που είπα πριν, ψυχολόγοι τα κορίτσια. Τα αγόρια θέλουν να ακολουθήσουν φυσική, χημεία. Σπάνια να ακουστούν βέβαια γιατροί, βιολόγοι*
- Αυτό το βλέπετε και στο Γυμνάσιο που δεν έχουν επιλέξει ακόμα κατευθύνσεις;*
- Ναι εγώ καμιά φορά τους ρωτάω Τρίτη Γυμνασίου σηκώστε χεράκι ποιοι θέλουνε να πάνε, θα πάνε σε δύο χρόνια θεωρητική τα χέρια είναι ελάχιστα και όταν όμως πάνε στην Πρώτη Λυκείου και δουν πόσο δύσκολη είναι φυσική, χημεία μπορεί το ποσό αυτό να διπλασιαστεί. Έτσι αποδεικνύεται στατιστικά, επειδή δυσκολεύονται από τα μαθηματικά οπότε τείνουν προς τη θεωρητική κατεύθυνση. Δηλαδή απ' την Τρίτη Γυμνασίου υπάρχει αυτή η προετοιμασία για τον... για το επάγγελμα, σπουδές.*
- Αντίθετα βλέπετε να υπάρχουν κάποια επαγγέλματα απωθητικά, που δεν θα άρεσαν σε κάποια αγόρια ή σε κάποια κορίτσια;*
- Ε, στα αγόρια δάσκαλος είναι απωθητικό. Στα κορίτσια δεν ξέρω δεν έχω ασχοληθεί με επαγγέλμ... δεν έχω... Στα κορίτσια τι είναι απεχθές;*
- Απεχθές, δηλαδή που δεν θα το έκαναν με τίποτα*
- Δεν έχω καταλάβει, πάντως νομίζω και κάποια κορίτσια συμπαθούν τους υπολογιστές, θέλουν να πάνε Πολυτεχνείο. Ντάξει μηχανικοί αυτοκινήτων ηλεκτρολόγοι, ηλεκτρονικοί δεν είναι κάτι που θα το θέλανε*
- Πώς εξηγείτε αυτή τη διαφοροποίηση, δηλαδή γιατί επιλέγουν διαφορετικά τα αγόρια από τα κορίτσια τα επαγγέλματα;*
- Εεε είναι η φυσική επιδεξιότητα που έχει ένας άντρας να ασχοληθεί με μηχανές, φυσική τάση, επιδεξιότητα. Τα κορίτσια δεν είναι τόσο επιδέξια να κάνουνε*

κατασκευές, επισκευές, να δημιουργήσουν. Αντίθετα, επειδή είναι πιο, έχουν καλύτερη επαφή με τα παιδιά, μια γυναίκα ως μητέρα, έτσι εικάζω εγώ, δεν ξέρω γιατί, γι' αυτό καμιά φορά στρέφονται σε επαγγέλματα παιδαγωγικά, επειδή λειτουργεί και ως μάννα σ' αυτό το επάγγελμα.

- Τελικά εσείς τι πιστεύετε ότι επηρεάζει την επιλογή τους για τα επαγγέλματα γενικότερα;
- Η οικογένεια, δηλαδή αν υπάρχουν κάποια επαγγέλματα στο σπίτι από παππού, προπάππου, πατέρα, θείο, συγγενή εεμ, το μορφωτικό επίπεδο της οικογένειας, πόσο συζητάνε, πόσο διαβάζουνε, τι εικόνες βλέπουνε, τηλεόραση, περιοδικά. Φυσικά ο φίλος. Πρώτος παράγοντας πάντως είναι η οικογένεια, νομίζω, δεν ξέρω από κει... και φυσικά κάποιοι καθηγητές που έχουν στιγματίσει τη ζωή του μαθητή και θέλουν να μιμηθούν το επάγγελμα αυτού του καθηγητή
- Με προλαβαίνετε, θα σας το ρώταγα κι εγώ αυτό. Εσείς πιστεύετε ότι αποτελείτε επαγγελματικό πρότυπο για τους μαθητές σας;
- Το ελπίζω, τι να πω, το ελπίζω. Νομίζω ότι ο καθηγητής... θα το πετύχεις αυτό δηλαδή με με... με τη συνέπεια. Αν δει το παιδί ότι είσαι συνεπής, μπορεί να θελήσει να γίνει κάτι ανάλογο, ότι κάνεις θυσίες, ότι αγαπάς αυτό που κάνεις ή ότι προσφέρεις. Αυτό μπορεί να δημιουργήσει στα μάτια το πρότυπο ενός καλού επαγγελματία που να ακολουθήσει.
- Εσείς θα ενθαρρύνετε ένα αγόρι ή ένα κορίτσι να ακολουθήσει την ειδικότητά σας ή κάποια παρεμφερή;
- Μόνο αν έβλεπα ότι έχει υπομονή, αντοχή θα το έλεγα αυτό ότι αν έχει αγάπη για τα παιδιά, γιατί κάποιοι άνθρωποι δεν τα αντέχουν τα παιδιά, δεν μπορούν να τα βγάλουν πέρα. Εεεεμ και συνεχή εκπαίδευση, δηλαδή δεν είναι κάτι το οποίο είναι στατικό, όπως και όλα τα επαγγέλματα άλλωστε. Πρέπει να διαβάζεις συνέχεια, πρέπει να ενημερώνεσαι, πρέπει να βλέπεις πώς θα διαχειριστείς τα παιδιά μέσα σε μια τάξη εεεμ, να αντιμετωπίσεις τους γονείς. Πρέπει να δεις κάποιες προϋποθέσεις για να το συστήσεις στα παιδιά, στους μαθητές να το ακολουθήσουν.
- Μάλιστα

- *Και να τους αποτρέψεις αν δεν έχουν αυτά τα προσόντα. Δηλαδή λές δεν κάνει γι' αυτό γιατί δεν είσαι... δεν μπορείς να διαχειριστείς το θυμό σου*
- *Πώς σκέφτεστε εσείς το ιδανικό επαγγελματικό μέλλον για τους μαθητές σας; Πώς το φαντάζεστε;*
- *Είπαμε να έχουν επιλέξει αυτό που τους αρέσει, να αμείβονται αξιοπρεπώς. Δεν κατάλαβα τώρα την ερώτηση. Πώς το φαντάζομαι; Δηλαδή...*
- *Πώς θα θέλατε να είναι*
- *Να πετύχουν στη σχολή που θέλουν πρωταρχικά, γιατί κι αυτό δεν είναι εύκολο. Μπορεί τα μόρια να μην επιτρέψουν και να πας σε μια σχολή που να μην τους ικανοποιεί το θέμα, το αντικείμενο. Εεεμ να βρούνε δουλειά σε αυτό που έχουν σπουδάσει, να αμείβονται αξιοπρεπώς και να ανελιχθούν, αν υπάρχει ιεραρχία, αν υπάρχει προαγωγή, να ανελιχθούν να μη μείνουν στάσιμοι. Ας πούμε δεν υπάρχει προαγωγή για τους καθηγητές, ενώ ο διευθυντής... εννοώ να έχουν μια εξέλιξη, μια ανοδική πορεία.*
- *Μάλιστα, σας ευχαριστώ πάρα πολύ!*

10. Καθηγήτρια Φυσικός Γενικό Λύκειο (Βύρωνας)

- *Καλησπέρα σας*
- *Καλησπέρα σας*
- *Αρχικά θα ήθελα να μου πείτε κάποια πράγματα για το επάγγελμά σας πότε ξεκινήσατε, πόσα χρόνια διδάσκετε ποια είναι η ειδικότητά σας;*
- *Έχω ξεκινήσει πριν αρκετά χρόνια, κοντεύουμε 30 και είμαι φυσικός, συνήθως τα τελευταία χρόνια, καμιά εικοσαριά χρόνια ασχολούμαι με την Τρίτη Λυκείου, παιδιά κατεύθυνσης που έχουν σκεφτεί περίπου τι θα κάνουν, χωρίς να είναι σίγουρο. Οπωσδήποτε είναι πιο ώριμα παιδιά από τα μικρότερα. Πρέπει να πω ότι έχουμε εξαιρετικά παιδιά, με ελάχιστες εξαιρέσεις, πολύ καλά παιδιά, μπορούμε να συνεννοηθούμε άνετα, τα παιδιά συμμετέχουν...*
- *Εσείς τώρα διδάσκετε μου είπατε κυρίως την Τρίτη Λυκείου*

- *Ναι ναι φυσική κατεύθυνσης*
- *Δεν κάνετε καθόλου στις υπόλοιπες τάξεις;*
- *Κάνω στην Β' φέτος είχα μόνο γενική παιδεία άλλα χρόνια είχα και κατεύθυνση, ανάλογα με το πρόγραμμα, δηλαδή Πρώτη Λυκείου έχω χρόνια να κάνω. Συνήθως Δευτέρα και Τρίτη*
- *Περίπου πόσοι μαθητές είναι σε κάθε τμήμα;*
- *Φέτος έγινε μια συγχώνευση δυστυχώς και από 5 τμήματα στη Δευτέρα Λυκείου έγιναν 4, άρα πήγαμε σχεδόν πολλές φορές πάνω από 24 παιδιά και 26 με ότι αυτό συνεπάγεται, γιατί οπωσδήποτε στα τόσα παιδιά ειδικά στη γενική παιδεία υπάρχουν και παιδιά που δεν ενδιαφέρονται για το μάθημα, υπάρχουν παιδιά που γενικότερα δεν ενδιαφέρονται. Βέβαια στην Τρίτη Λυκείου, επίσης στην γενική παιδεία που εγώ δεν κάνω, γιατί κάνω κατεύθυνση, στη γενική παιδεία πάλι τα πράγματα δεν είναι, επειδή είναι πολλά παιδιά, πάλι υπάρχουν αντίστοιχα παιδιά που δεν τους ενδιαφέρει το κάθε μάθημα. Βέβαια στην κατεύθυνση είναι λιγότερα παιδιά ανάλογα με την κατεύθυνση, γύρω στα 20 μπορούμε να πούμε. Ανάλογα τη χρονιά. Πάλι υπάρχουν... τα περισσότερα παιδιά τα τελευταία χρόνια ενδιαφέρονται πραγματικά. Απλά με την πανδημία, πρέπει να θίξω αυτό το θέμα γιατί είναι πολύ σπουδαίο, από τη χρονιά εκείνη και μετά, ήδη από την πρώτη χρονιά είδαμε σε όλα τα μαθήματα, σε όλες τις κατευθύνσεις και ειδικότερα στα μαθήματα τα δικά μας, τα παιδιά δεν είχαν την απόδοση, ήταν ένα σοκ. Και για μένα αλλά και για τα παιδιά τα ίδια ήταν ένα σοκ όλο αυτό που ζήσαμε με αποτέλεσμα στις επιδόσεις τους. Φυσικά, είχαμε και καλές επιδόσεις αλλά δεν είναι πραγματικά, δεν αντιπροσώπευαν αυτά τα παιδιά που ξέρουμε εμείς. Το άλλο που έχουμε να πούμε είναι ότι επειδή ήταν ειδικές οι συνθήκες, ούτε το μάθημα πλέον, δεν θεωρώ ότι το μάθημα με τηλεεκπαίδευση είναι μάθημα για μένα. Γιατί ο άνθρωπος είναι κοινωνικό ον κι οπωσδήποτε θέλει την κοινωνία γύρω του και την ομάδα για την συμπαράσταση, για την άμιλλα, την ευγενή άμιλλα, γιατί πολλά παιδιά θέλουν μια αγκαλίτσα κι αυτό είναι το παν.*
- *Ωραία μιας και μου είπατε ότι διδάσκετε σε κατεύθυνση και σε γενική παιδεία, που σας φαίνεται πιο ευχάριστο το μάθημα στην κατεύθυνση ή στη γενική παιδεία;*

- *Ανάλογα με το ... όσο κι αν φανεί περίεργο πιο εύκολο για μένα είναι στην κατεύθυνση. Ειδικά της Τρίτης Λυκείου μπορεί να είναι εντάξει πιο έντονο το πνευματικό ας πούμε, το πνευματικό θέμα, αλλά για μένα αυτό είναι το πιο ευχάριστο γιατί εκεί τα παιδιά έχουν κατασταλάξει, ξέρουν ότι διαβάζουν για τον εαυτό τους, ξέρουν ότι διαβάζουν για να πετύχουν. Φυσικά υπάρχουν κι άλλοι παράγοντες, όπως το άγχος, το φροντιστήριο κι όλα αυτά αλλά νομίζω ότι εκεί βρίσκουμε περισσότερη ανταπόκριση. Πρέπει να πούμε όμως και μερικές εξαιρέσεις και στη γενική παιδεία της Δευτέρας Λυκείου γιατί στην Τρίτη δεν υπάρχει γενική παιδεία Φυσική, δυστυχώς, γιατί παλιά που υπήρχε υπήρχαν ορισμένες φωτεινές εξαιρέσεις παιδιών θεωρητικής που μου γράφαν κάτι εικοσάρια, μου γράφαν ας πούμε the dark side of the moon των Pink Floyd που τους έλεγα ότι η ανάλυση του φωτός στο πρίσμα όπως είναι ο δίσκος των Pink Floyd απ' έξω αυτό ακριβώς είναι η ανάλυση του φωτός. Οπότε κι εκεί βρίσκει κανείς ας το πούμε ενδιαφέροντα ή με το ρεύμα το εναλλασσόμενο και το συνεχές AC/DC (γέλια) γιατί εγώ είμαι αυτού του στυλ ας πούμε στο μάθημα πάντα και πραγματικά παιδιά που θέλουν να ακούσουν. Όμως, δεν μπορώ να κατηγορήσω τα παιδιά αυτή την εποχή όχι μόνο λόγω της πανδημίας. Η γενικότερη κατάσταση έχει επηρεάσει τα παιδιά. Στο να στραφούν, να στρέφονται αναγκαστικά στο computer στο κινητό, ειδικότερα στο κινητό, από τη μία οθόνη στην άλλη, από την πιο μικρή στην πιο μικρή εεεμ να αποξενώνονται, να είναι μερικές φορές ή απομονωμένα ή πιο έντονη ας το πούμε η... αλλά αυτό που με λυπεί ιδιαίτερα δεν θα ήταν το να κάνουν φασαρία, το αντίθετο, στο διάλλειμα και πρέπει να το πω αυτό γιατί είναι μέρος της διαδικασίας, θεωρώ η παιδεία, η εκπαίδευση είναι γενικότερη, περιλαμβάνει και το διάλλειμα και τον ελεύθερο χρόνο και τη διαμόρφωση του χαρακτήρα γιατί τα παιδιά είναι στην ηλικία που διαμορφώνεται ο χαρακτήρας. Βέβαια ξεφεύγω λίγο από το μάθημά μου αλλά θεωρώ την παιδεία ως βάση. Και τα παιδιά με λυπεί το γεγονός ότι στο διάλλειμα αντί να μιλούν, να τσακώνονται, να λεν τα δικά τους, να λένε κουτσομπολιά, ο καθένας είναι σε μια οθόνη. Ακόμα και στο μάθημα, είναι μέσα, κοιτάνε σε μια οθόνη και δεν κάνουν την φασαρία που κάνανε πριν.*
- *Σε σχέση τώρα με την κατεύθυνση που λέγαμε*
- *Ναι ξέφυγα αρκετά (γέλια)*
- *Δεν πειράζει. Διαφοροποιείτε το τρόπο διδασκαλίας;*

- Ο τρόπος διδασκαλίας εξαρτάται πάντοτε από το τμήμα, γιατί είναι μια δυναμική ισορροπία δάσκαλου-μαθητή, δεν είναι... ούτε διδάσκω καθ' έδρας, ούτε έχω το αλάθητο ας πούμε. Από το ένα τμήμα στο άλλο τα ίδια πράγματα τα λέω διαφορετικά. Εξαρτάται απ' τα παιδιά, πάντοτε αυτά καθορίζουν γιατί είμαστε άνθρωποι, δεν είμαστε ρομπότ. Είναι μια δυναμική ισορροπία που προσπαθώ να επέλθει κάθε φορά. Και είναι σίγουρα το μάθημα στην κατεύθυνση, είναι πιο απαιτητικό, εκ των πραγμάτων πιο απαιτητικό, έτσι πρέπει να' ναι, τα διαγωνίσματα επίσης πιο απαιτητικά.
- Βλέπετε να υπερτερούν οι μαθητές ή οι μαθήτριες στην κατεύθυνση;
- Αν κρίνω από φέτος σχεδόν ίδια είναι. Ναι δηλαδή αυτό που θα περίμενε κανείς στο να είναι τα αγόρια. Ας πούμε εγώ στο Φυσικό είμασταν λιγότερα τα κορίτσια και πιο παλιά ακόμα λιγότερα. Τώρα δεν είναι έτσι τα πράγματα. Απλά γιατί ήταν αλλιώς τα στερεότυπα, αυτό πιστεύω ήταν παλιά, όχι το μυαλό τόσο των παιδιών. Εγώ βλέπω ότι είναι σχεδόν το ίδιο. Μπορεί να είναι περισσότεροι, περισσότερα τα αγόρια και περισσότερα τα αγόρια που πάνε σε μια κατεύθυνση, αλλά θεωρώ ορισμένα μυαλά... εντάξει πέρυσι ας το πούμε υπερτερήσαν τα κορίτσια στις θετικές επιστήμες, στην ιατρική για παράδειγμα, υπήρχε κι ένα αγόρι αλλά υπήρχαν και περισσότερα κορίτσια. Ανάλογα με τη χρονιά, δεν είναι τόσο όπως ήταν πιο παλιά. Ίσως πιο παλιά ήταν πιο λίγα τα κορίτσια που συμμετείχαν στην όλη διαδικασία.
- Αυτό ήθελα να σας πω τώρα στη συνέχεια. Ότι βλέπετε να συμμετέχουν περισσότερο τα αγόρια, τα κορίτσια, να είναι καλύτεροι μαθητές;
- Είναι θέμα παιδιών πάντοτε, είναι θέμα παιδιών δεν είναι θέμα φύλου, είναι θέμα παιδιών
- Οι συνάδελφοί σας τι σας λένε; Τι παρατηρούν στα δικά τους τμήματα; Για τις επιδόσεις
- Συνήθως, στις κατευθύνσεις συμπίπτουν οι γνώμες μας. Ειδικά στην Τρίτη Λυκείου γιατί πάντοτε συζητάμε, για να μην πω σε κάθε διάλλειμα, όποτε βρισκόμαστε να με τον (όνομα) λέμε μεταξύ μας τις εντυπώσεις μας. Αυτό το παιδί πώς το βλέπουμε γιατί τούτο, γιατί έτσι γιατί αλλιώς, γιατί είχε τώρα μια αποτυχία και συμπίπτουν συνήθως οι γνώμες μας. Και νομίζω ότι στην Τρίτη Λυκείου γενικά σε όλα τα μαθήματα

συμβαίνει αυτό στην κατεύθυνση. Επίσης, συμπίπτουν οι γνώμες στο αν είναι κάποιος καλό παιδί ή όχι ζωηρό...

- Αυτό ήθελα κι εγώ να σας ρωτήσω...*
- Κι ακόμα στα κορίτσια, είναι ίσως πιο διστακτικά και ίσως να μην αποδίδουν γι' αυτό το λόγο μερικές φορές, αλλά πάντοτε είναι θέμα χαρακτήρα*
- Στις προτιμήσεις τους τι φαίνεται; Σας λένε τι τους αρέσει στο μάθημά σας; Σαν μάθημα σας αντικείμενο.*
- Αυτό δεν μπορώ να το πω. Μπορεί να μη μου το λένε αλλά εγώ καταλαβαίνω*
- Ναι ναι*
- Ναι το καταλαβαίνω εντάξει. Οποσδήποτε η μεγαλύτερη αποδοχή γίνεται στην Τρίτη Λυκείου, γιατί τα παιδιά είναι πιο συνειδητοποιημένα δηλαδή ένα παιδί στη Δευτέρα Λυκείου μπορεί να μην με προσέξει, αν δεν με προσέξει πώς θα με κρίνει; Θα με κρίνει μόνο αλλιώς ας πούμε αν του φέρομαι ευγενικά ή όχι. Δε νομίζω ότι έχω παράπονο σε αυτό, από τα παιδιά καθόλου, ίσα ίσα κι εμείς παίρνουμε απ' τα παιδιά πολλά πράγματα*
- Πέρα από τη συμμετοχή και όλα αυτά, στις εντάσεις που δημιουργούνται στην τάξη, στην φασαρία στην έλλειψη συμμετοχής, ή οτιδήποτε έχετε παρατηρήσει αν είναι περισσότερο τα αγόρια ή τα κορίτσια αυτά που τα προκαλούν;*
- Εεε ναι. Εδώ το μόνο, αυτό που κάνω είναι... περισσότερο τα αγόρια όταν είναι μια καθηγήτρια, γιατί δυστυχώς για τα αγόρια λειτουργεί το στερεότυπο περισσότερο, προσπαθούν να δείξουν όχι μαγκιά να το πω, στην αρχή όλα τα παιδιά αλλά περισσότερο τα αγόρια προσπαθούν να κόψουν κίνηση, δηλαδή να δουν μέχρι που φτάνουν τα όριά σου, μέχρι που μπορώ ας πούμε να με εκνευρίσουν. Εγώ δεν εκνευρίζομαι.*
- Με τους συναδέλφους που το συζητάτε τι σας λένε;*
- Πάλι συμφωνούμε, ναι συμφωνούμε συνήθως στα παιδιά που είναι ζωηρά. Πάντοτε, δηλαδή είναι συγκεκριμένα, πάντοτε. Εκ των πραγμάτων με τα παιδιά, είναι σε αυτή*

την ηλικία που θα κάνουν τη ζαβολιά τους. Θα τιμωρηθούν τελείωσε. Μετά θα πάει για την επόμενη ζαβολιά.

- Στην επιμέλεια, ποιοι φαίνεται να είναι πιο επιμελείς μαθητές
- Αγόρια ή κορίτσια; Δηλαδή αυτό βασικά είναι το δίλημμα της όλης έρευνας (αστειευόμενη);
- Γενικότερα. Αν το παρατηρείτε δεν είναι υποχρεωτικό
- Όχι δεν υπάρχει πιστεύω. Στην Τρίτη Λυκείου είναι το ίδιο, στην κατεύθυνση νομίζω είναι το ίδιο, σε αυτή την κατεύθυνση. Πιθανώς στις άλλες να είναι διαφορετικά. Δεν έχω δει να είναι πιο... αλλά αν είναι παραπάνω ας πούμε τα αγόρια σίγουρα είναι παραπάνω, αλλά γενικά έχουν την ίδια επιμέλεια. Δεν είναι αυτό που λέγαμε παλιά, τα κορίτσια είναι πιο τακτικά. Μπορεί, θα μπορούσε να είναι πιο τακτικά, δεν ξέρω γω, στα φιλολογικά μαθήματα. Εδώ δεν συμβαίνει αυτό, είναι το ίδιο. Ως προς τη συμπεριφορά είναι, φαίνεται ότι ίσως τα αγόρια να είναι πιο ζωηρά, τα κορίτσια να είναι πιο συγκρατημένα, αλλά έχει τύχει και κορίτσια όχι σε μένα, ντάξει μεταξύ τους να τρώγονται ας το πούμε. Αυτό δεν έχει σημασία. Είναι θέμα παιδιών όλα, σε τι τάξη βρίσκονται, πάντοτε το περιβάλλον παίζει ρόλο, αν τα σιγοντάρουν, αν λένε βλακείες και οι άλλοι ας πούμε, τα σιγοντάρουν ενισχύεται η κατάσταση. Αλλά πάντοτε θέλουν να δουν τα όριά μας. Οι πρώτες μέρες είναι που θέλουν να δουν τα όριά μας πιστεύω σε όλους.
- Συζητάτε με τους μαθητές σας για το ποια μαθήματα τους αρέσουν; Τι σας λένε;
- Πάντοτε, πάντοτε. Γιατί είναι παιδιά Δευτέρας Λυκείου και Τρίτης, ειδικά της Δευτέρας που τους ρωτάμε γιατί για την Τρίτη ξέρουμε πλέον. Αλλά στη Δευτέρα Λυκείου βέβαια, γιατί υπάρχουν παιδιά που ακούν το μάθημα, θα πούμε πέντε πράγματα γι' αυτούς και περισσότερα γι' αυτούς που δεν τους ενδιαφέρει το μάθημα επειδή έχουν καταλήξει πλέον ότι θα πάνε σε αυτή την κατεύθυνση...
- Τι σας λένε;
- ...είναι μερικά πράγματα. Πολύ ενδιαφέροντα πράγματα και τα ακούν. Γιατί προσπαθώ να τα συνδέσω με την... ας πούμε επειδή κάνω ηλεκτρισμό, με την ενέργεια, το τι πληρώνουμε στη ΔΕΗ, το όταν γίνονται οι πόλεμοι για την ενέργεια για όλα αυτά,

δηλαδή να τα συνδέσω. Ακτίνες Χ, να τις συνδέσουν με τις ακτινογραφίες. Και εκεί πραγματικά φαίνεται το ενδιαφέρον. Γιατί για μένα δεν είναι, η Φυσική δεν είναι τύποι, είναι καθημερινότητα.

- Σε σχέση με τα μελλοντικά τους σχέδια τι σας λένε; Τι θέλουν, τι επάγγελμα θέλουν να ακολουθήσουν;
- Παρατηρώ ότι όσο περνάνε τα χρόνια μεγαλώνει το άγχος των παιδιών γιατί...όχι μόνο για τις εξετάσεις. Ναι ξέρουν ή μερικές φορές φοβούνται να εκφράσουν αυτό που θέλουν γιατί βλέπουν πόσο ρευστά είναι τα πράγματα ή δεν ξέρουν αν θα βρουν δουλειά. Επειδή ακριβώς δεν είναι γονείς πλούσιοι στην περιοχή μας, δεν είμαστε πλούσιοι εδώ στην περιοχή, ελάχιστοι είναι αυτοί που έχουν κάποια... τα παιδιά θέλουν να περάσουν κάπου σκεφτόμενα πολλές φορές και το αν θα έχουν δουλειά. Γι' αυτό παρατηρούμε παιδιά που έχουν περάσει σε μια καλή σχολή να ξαναδίνουν για να έχουν επαγγελματική αποκατάσταση. Πέρυσι συγκεκριμένα έχω να αναφέρω δύο πολύ καλούς. Μια μαθήτρια κι ένα μαθητή εξαιρετικούς που πήγαν στρατιωτική σχολή που περίμενα να πάνε Πολυτεχνείο, Φυσικό κλπ. που θέλανε και πήγαν στρατιωτικές σχολές ακριβώς για να έχουνε αποκατάσταση.
- Εσείς τι τους συμβουλεύετε;
- Εγώ τους συμβουλεύω πάντοτε εφ' όρου ζωής να ακολουθούν το όνειρό τους, αυτό που θέλουν πραγματικά να προσπαθούν μέχρι τελικής πτώσης αυτό που θέλουν. Αυτό πάντοτε.
- Βλέπετε δηλαδή να έχουν διαφοροποιήσεις; Τα αγόρια να κλίνουν προς κάποια επαγγέλματα ή τα κορίτσια προς κάποια άλλα; Ή κάποια να μην τα σκέφτονται καθόλου, δηλαδή να πουν αυτό με τίποτα δεν θα το έκανα;
- Ναι μερικές φορές ναι λένε τα παιδιά θέλω να πάω ας πούμε προς τα εκεί να δηλώσω αυτά τα τμήματα ή αυτή τη σχολή. Αλλά κι αν περάσω κάπου αλλού, δεν... αλλά ουσιαστικά ναι αποκλείουν ορισμένα πράγματα παράδειγμα λένε μερικοί «εγώ κυρία δεν θα μπορούσα να κάνω αυτό που κάνετε εσείς γιατί δεν έχω υπομονή». Ναι υπάρχουν ορισμένα που το αποκλείουν.
- Έχετε δει σε σχέση με το φύλο πιο πολύ διαφοροποιήσεις ή όχι; Ό,τι παρατηρείτε.

- Εεεεμ τα τελευταία χρόνια παρατηρώ ότι θέλουν να πάνε Πολυτεχνείο και κορίτσια που δεν πηγαίνανε παλιά, δηλαδή το φοβόνταν, ενώ τώρα... ή πιο εύκολα θα πάει ένα παιδί, ένα αγόρι θα αποφασίσει να πάει στρατιωτική σχολή απ' ότι ένα κορίτσι πιο δύσκολα. Δηλαδή το κορίτσι γιατί μια μαθήτριά μου που είχε περάσει Μαθηματικό και μετά πήγε στην αστυνομία πήγε γι' αυτό το λόγο για αποκατάσταση αλλά συνάντησε μεγαλύτερη δυσκολία από το σπίτι. Ή κάποια άλλη πήγε ας το πούμε κι αυτό είναι λίγο δύσκολο να πούμε πώς σκέφτονται τα παιδιά δηλαδή η άλλη είχε περάσει στο Φυσικό και έφυγε και μετά πήγε στο Ναυτικό. Αλλάζουν κιόλας, δηλαδή σκέφτονται κάτι και μετά αλλάζουν ένα πράγμα δηλαδή... κι αυτό σε ένα χρόνο ας πούμε μπορεί να γίνει που πριν δεν το 'χανε καν κατά νου. Δεν είναι ότι σίγουρα ότι αποκλείουν ορισμένα αλλά είναι άλλα παιδιά ακριβώς επειδή η κατάσταση είναι τέτοια που όλο και λιγότερο αποκλείουν, δυστυχώς.
- Τελικά τι φαίνεται να τους αρέσει, τι σας λένε; Θα μου άρεσε, θα ήθελα να κάνω αυτό
- Όλο και λιγότερο τολμούν να πουν αυτό που θέλουν δυστυχώς, δυστυχώς. Και προσαρμόζονται πιο εύκολα στο εκεί που περνούν. Γιατί; Γιατί για να ξαναδώσουν είναι εεε εντάξει δεν είναι εύκολο σε τρεις ώρες να αποδείξεις τι ξέρει και τι δεν ξέρεις. Δεν θέλουν όλο αυτό να το ξαναζήσουν. Πολλά παιδιά το τολμούν, αλλά άλλα δεν το τολμούν και ουσιαστικά μετά προσαρμόζονται σε στην ίδια κατεύθυνση ας το πούμε, όχι, δηλαδή θέλει Ιατρική περνάει Νοσηλευτική κλπ. στο ίδιο κομμάτι προσαρμόζεται. Λίγα είναι αυτά που θα ξαναδώσουν για Ιατρική, αυτά που πραγματικά το θέλουν. Μαθήτριά που έχει περάσει Χημικό, έχει περάσει ξέρω γω νηπιαγωγ...δασκάλα τέτοια και μετά ήθελε Ιατρική όμως, εγώ την ήξερα και της άξιζε. Πραγματικά την Τρίτη χρονιά πέρασε Ιατρική. Δηλαδή όταν θέλει κάποιος κάτι δεν υπάρχει περίπτωση.
- Εσείς πώς σκέφτεστε την ιδανική επαγγελματική αποκατάσταση ας πούμε, για τους μαθητές σας; Το επαγγελματικό τους μέλλον.
- Εγώ εύχομαι απλά. Τους εύχομαι ο καθένας να ασχοληθεί με αυτό που θέλει, γιατί υπάρχουν πραγματικά αστέρια, παιδιά αστέρια κι από άποψη ήθους και από άποψη μυαλού. Που δεν είναι σίγουρο αν θα το αποδίδουν στις εξετάσεις. Εμείς έπρεπε να τα βάζουμε τα παιδιά στα Πανεπιστήμια κατά τη γνώμη μου. Αντικειμενικά.
- Εσείς πιστεύετε ότι αποτελείτε επαγγελματικό πρότυπο για τους μαθητές σας;

- Αυτό δεν μπορώ να το πω.
- Θα ενθαρρύνετε τους μαθητές ή τις μαθήτριές σας να ακολουθήσουν το δικό σας επάγγελμα; Ή κάποιο παρεμφερές;
- Ναι αν τους αρέσει. Θέλει υπομονή. Τα παιδιά εντάζει δεν μπορώ να πω με λατρεύουν και τα λατρεύω. Τα λατρεύω. Και τα λατρεύω. Αλλά εντάζει αν τους αρέσει πραγματικά. Εγώ δεν θα το αντάλλαζα το βλέμμα των παιδιών και η αγκαλιά των παιδιών και το γέλιο και μετά από χρόνια ας πούμε και να επικοινωνούμε τώρα με τα μέσα αυτά που... δεν....αζίζει πολύ περισσότερο από πολλά πράγματα.
- Σας ευχαριστώ πάρα πολύ

11. Καθηγήτρια Χημικός Γενικό Λύκειο (Βύρωνας)

- Καλημέρα σας
- Καλημέρα
- Θα ήθελα ξεκινώντας να μου πείτε κάποια πράγματα για τον εαυτό σας, την εκπαιδευτική σας πορεία, τα χρόνια που διδάσκετε, την ειδικότητά σας
- Είμαι εκπαιδευτικός δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, χημικός στην ειδικότητα, διδάσκω σε Λύκειο αυτή τη στιγμή Χημεία και Βιολογία. Παλαιότερα ήμουν σε Γυμνάσιο αρκετά χρόνια, όπου εκεί δίδασκα Χημεία, Βιολογία, Γεωγραφία και Φυσική. Οι ώρες στο Γυμνάσιο είναι πολύ λιγότερες για κάποια αντικείμενα οπότε αναγκαζόμαστε να συμπληρώνουμε ωράριο με άλλα αντικείμενα. Εεε τώρα από κει και πέρα πριν από, πριν γίνω εκπαιδευτικός είχα εργαστεί στον ιδιωτικό τομέα σε κάποιες επιχειρήσεις ως υπεύθυνος πιστοποίησης για ISO, ως υπεύθυνος για την ποιότητα κάποιων προϊόντων ή σαν υπεύθυνος για ανάπτυξη νέων προϊόντων σε κάποιες εταιρείες
- Και αυτή τη στιγμή διδάσκετε σε Γυμνάσιο ή Λύκειο
- Σε Λύκειο, το είπα στην αρχή στον Βύρωνα.
- Σε ποιες τάξεις;
- Πρώτη και Τρίτη Λυκείου

- *Περίπου από πόσους μαθητές αποτελούνται τα τμήματά σας;*
- *Περίπου 25 στην Πρώτη ενώ στην Τρίτη Λυκείου επειδή διδάσκω μόνο κατεύθυνση τα τμήματα Θετικής είναι γύρω στους 20 μαθητές ενώ το Υγείας είναι πάντοτε πολύ λιγότεροι, είναι μέχρι 10 συνήθως.*
- *Μιας και το αναφέρατε αυτό, είπατε ότι διδάσκετε σε τμήματα προσανατολισμού*
- *Ναι*
- *Που σας είναι πιο ευχάριστο να κάνετε μάθημα στον προσανατολισμό ή στη γενική παιδεία;*
- *Είναι πολύ διαφορετικά τα αντικείμενα γιατί ενώ τα μαθήματα στην Τρίτη Λυκείου έχουν μεγαλύτερο ενδιαφέρον σας μαθήματα, σαν περιεχόμενο δηλαδή, στην πραγματικότητα είναι πολύ περιορισμένο το πόσο μπορούμε να επεκταθούμε και να αναπτύξουμε τις επεκτάσεις που μπορεί να έχει ένα τέτοιο αντικείμενο στην καθημερινή ζωή και ως ενδιαφέρον αντικείμενο για τα ίδια τα παιδιά γιατί είμαστε υποχρεωμένοι να ακολουθούμε μια συγκεκριμένη ύλη και μάλιστα τρέχοντας για να μπορεί να βγει και να προλάβουμε την προετοιμασία Πανελλαδικών. Αντιθέτως, στην Πρώτη Λυκείου έχουμε μεγαλύτερη άνεση παρόλο που το αντικείμενο φαίνεται πιο τεχνικό, τουλάχιστον για τη Χημεία. Έχουμε θεωρία που τα παιδιά δεν μπορούν να αντιληφθούν πώς μπορεί να εφαρμοστεί αυτό στην καθημερινότητα και γιατί τα μαθαίνουμε αυτά, μπορούμε να κάνουμε περισσότερες εργασίες και περισσότερα πράγματα, που να μπορούμε να εξηγήσουμε στα παιδιά και να έρθουν σε επαφή, όπως επίσης πολύ μεγάλο ενδιαφέρον έχει η Βιολογία της Πρώτης Λυκείου που μέχρι φέτος, μάλλον μέχρι και του χρόνου πριν αλλάξει το πρόγραμμα σπουδών, είναι ανθρωπολογία ουσιαστικά, της Πρώτης Λυκείου, οπότε τα παιδιά ενδιαφέρονται πάρα πολύ για το αντικείμενο.*
- *Διαφοροποιείτε τον τρόπο διδασκαλίας σας στην κατεύθυνση και στη γενική παιδεία;*
- *Φυσικά, φυσικά*
- *Στην κατεύθυνση υπερτερούν μαθητές ή μαθήτριες;*
- *Εεεε, νομίζω εξίσου είναι το πλήθος, δεν έχω εικόνα αυτή τη στιγμή για τον ακριβή αριθμό, δηλαδή να πούμε, πρέπει να κοιτάξω καταστάσεις*

- Σε γενικές γραμμές
- Νομίζω ότι είναι μισοί μισοί, ίσως λίγο λιγότερα αγόρια
- Έχετε παρατηρήσει διαφοροποιήσεις στη συμμετοχή αγοριών και κοριτσιών στο μάθημα και στις επιδόσεις τους;
- Σε γενικές γραμμές υπάρχει ένα πολύ μικρό πλήθος κοριτσιών που είναι πολύ επιμελείς για την κατεύθυνση μιλώντας και ένας λίγο μεγαλύτερος αριθμός αγοριών του τουλάχιστον στη θετική κατεύθυνση είναι πιο αφοσιωμένοι. Τώρα που το σκέφτομαι στην υγείας έχουμε περισσότερα κορίτσια συνήθως. Στην κατεύθυνση υγείας.
- Στη γενική παιδεία
- Στη γενική παιδεία στην Πρώτη Λυκείου γιατί δεν διδάσκω στην Τρίτη, στη γενική παιδεία σε γενικές γραμμές συνήθως είναι τα κορίτσια πιο επιμελή. Συνήθως.
- Εσείς πώς το διαχειρίζεστε αυτό;
- Δεν κάνω κάποιο διαχωρισμό, δεν με απασχολεί σαν διαχωρισμός φύλου.
- Ωραία. Οι συνάδελφοι τι ακούτε; Από τους συναδέλφους και της ίδιας ειδικότητας και άλλων.
- Δεν έχουμε συζητήσει κάτι τέτοιο. Δεν έχει τύχει δηλαδή.
- Εκτός τώρα των επιδόσεων και της συμμετοχής, σε σχέση με τις προτιμήσεις, τι φαίνεται να προτιμούν περισσότερο τα αγόρια, ποια μαθήματα φαίνεται να τους αρέσουν περισσότερο στα αγόρια και στα κορίτσια;
- Φαίνεται να προτιμούν περισσότερο τεχνικά ή περισσότερο πανεπιστημιακά αντικείμενα. Παρολαυτά η προσπάθεια δεν είναι ανάλογη στις μικρές τάξεις. Γιατί στις μεγάλες έχουμε μια μικρή αντιστροφή. Τώρα τα κορίτσια συνήθως κοιτάζουν πιο πολύ πανεπιστημιακές σχολές.
- Σε σχέση με το δικό σας το μάθημα βλέπετε κάποια παιδιά που να λένε, κάποια αγόρια ή κάποια κορίτσια που να λένε μου αρέσει;
- Σε γενικές γραμμές υπάρχουν ναι και αγόρια και κορίτσια που λένε ότι τους αρέσει.

- Ποιο φαίνεται να είναι πιο επιμελείς στα τμήματά σας; Τα αγόρια ή τα κορίτσια;
- Νομίζω πως είναι περισσότερο τα κορίτσια, μοιάζει πολύ με την προηγούμενη ερώτηση αυτό. Και στην επιμέλεια ναι.
- Αντίστοιχα με τους συναδέλφους το έχετε συζητήσει;
- Όχι, μιλώντας πάντα για την Πρώτη Λυκείου
- Και για την Τρίτη
- Στην Τρίτη είναι λίγο ανεστραμμένο
- Δηλαδή;
- Δηλαδή, λίγο πιο επιμελή τα αγόρια, αλλά μικρή διαφορά
- Σε σχέση με τις εντάσεις που παρατηρούνται σε ένα μάθημα, τη φασαρία;
- Σίγουρα τα αγόρια προκαλούν περισσότερη φασαρία στην Πρώτη Λυκείου. Στην Τρίτη Λυκείου επειδή έχουμε συγκεκριμένο στόχο που πρέπει να ... προετοιμάζονται όλοι για τις πανελλαδικές και είναι κατευθύνσεις που δεν τις επιλέξαν απλά και μόνο για να τελειώσει το Λύκειο όπως τα οικονομικά για παράδειγμα που το επιλέγουν και παιδιά που δεν θα δώσουν πανελλαδικές. Τα παιδιά που διαλέγουν την κατεύθυνση των θετικών και υγείας είναι κυρίως παιδιά που θα δώσουν, με εξαίρεση πολύ λίγα παιδιά ας πούμε από τα 29 που έχουμε φέτος μόνο 3 δεν δίνουν. Οπότε είναι αρκετά αφοσιωμένα δεν έχουμε φασαρίες. Γενικά.
- Το θέμα της φασαρίας το συζητάτε με τους συναδέλφους;
- Ναι
- Τι σας λένε;
- Σε γενικές γραμμές, έχουμε συνήθως τα αγόρια. Έχουμε όμως και κάποια μεμονωμένα περιστατικά με κορίτσια αρκετά έντονα
- Με τους μαθητές σας συζητάτε για το ποια μαθήματα τους αρέσουν; Από αυτά που παρακολουθούν;
- Κάποιες φορές ναι

- Τι σας λένε;
- Μου λένε απ' όλα. Και Ιστορία και Αγγλικά και Χημεία και Μαθηματικά. Έχουμε ποικιλία.
- Για τα μελλοντικά τους σχέδια; Τι σας λένε;
- Τα περισσότερα παιδιά λένε ότι δεν έχουν αποφασίσει ακόμα τι επάγγελμα θέλουν να κάνουν και υπάρχουν και πολλά τα οποία μου λένε κάποιο επαγγελματικό προσανατολισμό ας πούμε στην αρχή και μετά από κάποιους μήνες μου λένε κάτι άλλο, την επόμενη χρονιά μπορεί κάτι τρίτο. Υπάρχουν πολλά παιδιά σε αυτή την κατηγορία.
- Εσείς τι τους συμβουλεύετε;
- Ότι καλό είναι να τα σκεφτούν, να τα ψάξουν λιγάκι, να κοιτάζουν κι από το ίντερνετ το περιεχόμενο των σχολών για να αποφασίσουν πιο κατάλληλα τι τους ταιριάζει
- Πώς θα τους λέγατε να διαλέξουν επάγγελμα; Με ποια κριτήρια;
- Είναι πολλά τα κριτήρια τα οποία μπορούν να χρησιμοποιηθούν. Εκτός από τα μαθήματα που τους ενδιαφέρουν, τα ίδια τα μαθήματα δεν μπορούν τα τους οδηγήσουν από μόνα τους σε κάποιο επαγγελματικό προσανατολισμό. Πρέπει να δουν το ίδιο το επάγγελμα από κοντά είτε εν ώρα εργασίας είτε να δουν το αντικείμενο σπουδών μέσα από τη σχολή. Αυτό είναι ένα μεγάλο λάθος που υπάρχει εδώ. Στο σχολείο συνήθως τα παιδιά διαλέγουν κάποια κατεύθυνση. Μ' αρέσει η χημεία θα γίνω χημικός, το οποίο είναι μεγάλο λάθος γιατί ένας χημικός δεν κάνει αυτό που κάνουμε εμείς εδώ. Είναι αρκετά διαφορετικό σαν επάγγελμα.
- Βλέπετε να υπάρχουν κάποια επαγγέλματα περισσότερο ελκυστικά για τα αγόρια ή για τα κορίτσια ή αντίθετα απωθητικά;
- Δυσκολεύομαι να απαντήσω. Δε νομίζω ότι μπορώ να σκεφτώ κάτι συγκεκριμένα. Ίσως οι σχολές που βγαίνουν από το Πολυτεχνείο θα έλεγα ότι είναι πιο ελκυστικές, πιο πολύ για τα αγόρια, αλλά δεν μπορώ να πω με σιγουριά. Και ίσως τα φιλολογικά περισσότερο για κάποια κορίτσια, αλλά όχι για μεγάλο πλήθος.

- *Βλέπετε κάποια διαφοροποίηση στον τρόπο με τον οποίο επιλέγουν το επάγγελμα τα αγόρια ή τα κορίτσια;*
- *Δεν έχω πρόσβαση σε αυτή την πληροφορία.*
- *Εσείς πώς σκέφτεστε ένα ιδανικό επάγγελμα για τους μαθητές σας; Μια ιδανική επαγγελματική πορεία για το μέλλον τους;*
- *Δηλαδή; Για τον καθένα ξεχωριστά;*
- *Όχι, γενικά τι θα θέλατε για επαγγελματική αποκατάσταση;*
- *Να διαλέξουν κάτι που να αγαπούν να κάνουν έτσι ώστε να το κάνουν με ευχαρίστηση και να μην τους δυσχεραστεί.*
- *Εσείς πιστεύετε ότι αποτελείτε επαγγελματικό πρότυπο για τους μαθητές σας;*
- *Προσπαθώ να είμαι. Τώρα εάν το καταφέρνω δεν το γνωρίζω*
- *Θα ενθαρρύνετε ένα αγόρι ή ένα κορίτσι να ακολουθήσει τον δικό σας κλάδο ή κάποιον παρεμφερή;*
- *Όχι ιδιαίτερα, η δουλειά του εκπαιδευτικού είναι αρκετά δύσκολη και το μεγαλύτερο κομμάτι της αφορά διαχείριση εε συναισθηματική διαχείριση της τάξης κι όχι τόσο το ίδιο το γνωστικό το αντικείμενο. Όσον αφορά το γνωστικό αντικείμενο θεωρώ ότι στο ελληνικό σχολείο και ιδιαίτερα στο δημόσιο σχολείο οι καθηγητές ουσιαστικά θάβουν τις γνώσεις τους γιατί δεν έχουν την άνεση να επεκταθούν, δεν έχουν τη δυνατότητα να μπορέσουν να κάνουν αυτό το οποίο πρέπει να κάνουν γιατί τα σχολεία δεν είναι εξοπλισμένα σωστά και δεν μπορούν να εκμεταλλευτούν τις δυνατότητες που έχει ο καθένας.*
- *Σας ευχαριστώ πολύ*

Σοφία Σκρεπετού, Απόψεις εκπαιδευτικών Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης για τις δεξιότητες των μαθητών/τριών ανάλογα με το φύλο τους και σχέση τους με τον επαγγελματικό προσανατολισμό των μαθητών/τριών. Ερμηνευτική προσέγγιση.

Υπεύθυνη Δήλωση Συγγραφέα:

Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν.1599/1986, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής μου εργασίας, δεν προσβάλλει κάθε μορφής δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας, προσωπικότητας και προσωπικών δεδομένων τρίτων, δεν περιέχει έργα/εισφορές τρίτων για τα οποία απαιτείται άδεια των δημιουργών/δικαιούχων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον και πληρούν τους κανόνες της επιστημονικής παράθεσης.